

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

Бүгэдэ арадай сонин

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

2008 оной
февралин
6

Среда

№ 12
(21555)

Үбэлэй һүүл
харагшан
үхэр
нарын
29
гарагай
4

Бурятия

Засагай
дээдын
зургаануудта

ТУСХАЙ
ДУГААР

БУРЯАДАЙ ПРАВИТЕЛЬСТВО: ҮДЭР ҮДЭРЭЙ АЖАЛ ХЭРЭГҮҮД

2008 оной январин 28 - февральин 1

Буряад Республикын Президент-Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Владимирович Наговицын январин 28-да Правительствын гэшүүдтэй, гүйсэдхэхы засагай зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдтэй түсбэлэгийн зүблөө үнгэргөө.

Буряад Республикын Президент-Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Наговицын түсбэлэгийн зүблөөндэ Захиргаанайнгаа хүтэлбэрилэгшын нэгдэхэ орлогшын, хэрэгүүдые эрхилэгшын кадрнуудые томиллог тухай хээн мэдээсэл шагнаа.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Захиргаанай мэдээсэлэй политикын болон ниитын харилсаануудай талаар хүтэлбэрилэгшын орлогшоор - мэдээсэлэй-шэнжээлэгийн хорооной түрүүлэгшээр Ирина Владимировна Смоляк, тийхэдэ Президентын болон Правительствын Захиргаанай гүрэнэй албанай асуудалнуудай, территориялна хүгжэлтын болон кадрова политикын талаар хүтэлбэрилэгшын орлогшоор - гүрэнэй албанай, кадрова политикын болон захиргаанай шэнжээлэгийн хорооной түрүүлэгшээр Олег Валентинович Хышктуев томиллогдоо гэжэ эндэ мэдээсэгдэбэ.

Түсбэлэгийн зүблөөндэ экономическа хүгжэлтын талаар Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо А.Е.Чепик Берлин албанай хэрэгээр ошожо ерэн дүнгүүд тухайга мэдээсэ. Тэрэ «Зеленая неделя-2008» гэнэн Уласхоорондын яармагта хабаадалсаан Буряад ороной делегацийн бүридэлдэ оролсожо, тийшэ ошоод эрээ.

Гүрэнэй тушаан абалтын талаар республиканска агентствын хүтэлбэрилэгшэ гүрэнэй болон муниципальна захил абаха асуудалаар Барнаул хотодо үнгэргэгдээн семинарта хабаадажа ерэн дүнгүүд тухай мэдээсэбэ.

Түсбэлэгийн зүблөөндэ барилгын болон гэр байрын-коммунальна ажахы шэнжээлэгийн министр республикын хойто зүгэй аймагууд түлшөөр хэр хангаданаб, тийхэдэ гэр байрын-коммунальна ажахынуудай предпритягинуудай кредиторско үри шэринүүдые бусаажэ түлэхын тула ямар хэмжээнүүд абтанаб гэжэ мэдээсэбэ.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Захиргаанай хүтэлбэрилэгшэдэ Буряадай Президент Буряад Республикын гүрэнэй шагналнууд тухай нарижуулагдахан Дүрим баталлагда тусаахыен даалга.

Буряад Республикын экономикын министрэй уялганууды дүүргэгшэдэ Буряад Республикын Правительствын зүблөөндэ республикын делегацийн Монгол ороноор ябажа ерэн дүнгүүдээр Протоколые бээлүүлхэ хэмжээ ябуулгануудай түсэб зоёхон хараалжа, баталлагда үгэхыен даалга.

Инфраструктурые хүгжөөлгөөр Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Вячеслав Наговицынай даалгабаряар Улаан-Удын аэропортдо уласхоорондын зэргэтэй болгохо хэмжээ ябуулгануудай түсэбые баталха тухай Буряад Республикын Правительствын тогтоолой түлэб бэлдэхэ болоо.

Инфраструктурые хүгжөөлгөөр Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо болон Буряад Республикын барилгын ба гэр байрын-коммунальна ажахы шэнжээлэгийн министр хоёр «Коммунальна инфраструктурын объектүүдые шэнжээлэгэ» гэнэн программын дүүргэгдээгүй объектүүдтэ мүнгэ номолго дурадхалуудые оруулха даабари абаба.

Буряад Республикын барилгын болон гэр байрын-коммунальна ажахы шэнжээлэгийн министртэ хургаха мэргэжэлтэдэй тоо дээшлүүлхэ хэмжээнүүдые абаха болоо.

Инвестицинуудай республиканска агентствын хүтэлбэрилэгшэдэ Вячеслав Наговицын Новосибирск хотодо оршодог Росси, Германи гүрэнүүдэй гадаадын худалдаа наймаанай палатын туһаар Германиһаа манай республика руу инвестицинуудые шэглүүлхэ дурадхалуудые оруулха болоо.

Хүдөө ажахын болон эдэе хоолой министрствэдэ республика дотор шононуудые хюдаахэ дурадхалуудые оруулха даабари үгтэбэ. Энээнһээ гадна Монгол ороноһоо адууһа мал хилэ дээгүүр гаргалгые эмхидхэхэ хэмжээ ябуулгануудай түсэб табижа, баталан абаха болоо.

Инфраструктурые хүгжөөлгөөр Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Федеральна хилэ сахилгын албантай хамта Хяагтын хилэ дабалгын пунктын хүдэлмэриые түхэрэн сүүдхын туршада эмхидхэхэ асуудалнуудые шийдхэхэ юм. Тийхэдэ Мондо, Зэлтэрэ шадар Монголой хилэ дабан гараха пунктнуудые нээхэ, тусхай мэдүүлэгшүүдээр хилэ дээгүүр мал гаргаха саг зуурын пункт нээхэ асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэхэ ёһотой.

Экономическа хүгжэлтын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Экономикын министрствэтэй хамта Буряад Республикын социально-экономическа хүгжэлтын Программын хэмжээ ябуулгануудта мүнгэ зөөри номоллогдоо хамтадхагдахан таблица бэлдэжэ, республикын Президентдэ тушаажэ үгэхэ болоо.

Энэл үдэр Вячеслав Наговицын Москва хото ажалай хэрэгээр ошоо. Гүрэнэй засагай федеральна зургаануудта тэрэ хүдэлмэрилөө.

Январин 29-дэ Буряадай Президент Коми Республикын ниислэл хото Сыктывкарта үнгэргэгдээн Россин Федерацийн Правительствын дэргэдэхэ ой модоной промышленностийн комплексые хүгжөөлгөөр Соевдэй зүблөөндэ хабаадалсаа.

Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын Нэгдэхэ орлогшын уялганууды дүүргэгшэ Сергей Владимирович Лысцев 2008 оной январин 28-да республикын Правительствын гэшүүдтэй зүблөө үнгэргөө. Тэдэнһээ Президентын үгээн даалгабаринуудые хэр дүүргэгдэнэб гэнэн асуулта эндэ хэгдээ.

Январин 29-дэ С.В.Лысцевэй дэргэдэ инфраструктурые хүгжөөлхэ талаар халбарин министрствэнүүд болон албан зургаануудай бүхы хүтэлбэрилэгшэдэй хабаадалгатайгаар 2008 оной бюджетые зүбшэн хэлсээн зүблөө, тэрэшлэн республикын 2008 оной болон 2010 он хүрэтэрхи бюджеттэ хубилалтануудые оруулалгаар Буряадай Арадай Хуралай ээлжээтэ сессидэ бэлдэхэ хэдэн зүблөөнүүд үнгэргэгдөө.

Январин 30-да Россин Федерацийн Тоололгын палатын аудиторнуудай хабаадалгатайгаар зүблөөн үнгэргэгдөө. Тэдэ өөһэдэньгөө ээлжээндэ онсо аюултай ушарнуудһаа нэргылхэ талаар үнгэргэгдэхэ хэмжээ ябуулгануудта Россин Федерацийн Правительствын нөөсөлэлгын жасаһаа 2006-2007 онуудай туршада таһалагдажа үгээн федеральна бюджетдэ мүнгэ зөөри хэр ашагтайгаар хэрэглэгдэнэб гэжэ шалгаха ёһотой. Түпхэнэй, Захааминай, Зэдын аймагуудай муниципальна байгуулгануудай толгойлогшонорой хабаадалгатайгаар Монгол, Росси гүрэнүүдэй хилэ дабалгын пунктнуудые нээлгэдэ бэлдэхэ асуудал зүбшэн хэлсэгдээ. Буряад Республикын транспортые, энергетикые болон харгын ажахые хүгжөөлгөөр, тийхэдэ барилгын болон гэр байрын-коммунальна ажахые

шэнжээлэгийн министрствэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалгада «Алас-Дурна зүгые болон Забайкалие 2013 он хүрэтэр экономическа болон социальна талаар хүгжөөлгө» гэнэн федеральна тусхай зорилготой программые бээлүүлгын хэмжээндэ инженернэ инфраструктурын бүхы объектүүдые хинан шалгалгые үнгэргэхэ болон проектно-сметнэ документаци бэлдэхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэгдээ.

Январин 31-дэ Сергей Лысцевэй хүтэлбэри доро «Аяншалга-амаралгын түхэлэй онсо экономическа зоные байгуулха хүдэлмэриин 2007 оной дүнгүүд болон 2008 оной зорилгонууд тухай» хүдэлмэрилгын штабай зүблөөн үнгэргэгдөө. Энэл үдэр С.В.Лысцев Буряад Республикын Президентын 2007 оной ноябриин 13-най 672-дохи дугаарай Зарлигы дүүргэжэ, хүдөө ажахын болон эдэе хоолой зүйлнүүдые нютаг нютагтаа үйлдэбэрилэгшэдые, тийхэдэ шухала хэрэгтэй эдэе хоолой зүйлнүүдые наймаалдаг худалдаа наймаанай эмхидхэхэ урмашуулхын тула Буряад Республикын Президентын шангуудые, тусхай дипломуудые онсо шалгарашадта барюулаа. Буряадай Президентын 2008 оной январин 28-да абалан захиралтын ёһоор илагшад тодоруулагдаа.

2008 оной февральин 1-дэ харгын хүдэлмэри аюулгүй байдалай талаар республиканска комиссийн зүблөөн үнгэргэгдэжэ, эндэ Дотоодын хэрэгүүдэй министрствын ГИБДД-гэй Управлениин 2007 оной хүдэлмэриин дүнгүүд согсологдоо, 2008 оной зорилгонууд тодорхойлогдоо, комиссийн хүдэлмэриин түсэб табигдаа. Энэл үдэр Сергей Владимирович Буряадай Президентын зүгһөө Сталинградай дайн байлдаанда Илалта туйлаһаар 65 жэлэй хүндэлээдэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветерануудые хүндэлхэн баяр ёһололдо хабаадаа.

Долоон хоногой туршада республикын министрствэнүүд, албан зургаануудай, предпритягинуудай, эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдтэй хэдэн хүдэлмэрилгын зүблөөнүүд, уулзалганууд эмхидхэгдэжэ үнгэргэгдөө. Удаадахи долоон хоногто үнгэргэгдэхэ хүдэлмэрилгын зүблөөнүүдтэ бэлдэхэ ябуулагдаа, министрствэнүүд болон албан зургаануудай нормативна хуули ёһоной документүүдэй түлэбүүдээр гарахан арсадануудые шийдхэхэ талаар хүдэлмэри ябуулагдаа.

Экономическа хүгжэлтын талаар Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Евгеньевич Чепигэй хүтэлбэри доро министрствэнүүд болон албан зургаануудта хиналтын-кассова машина-нуудые техникескэ талаар хангалгын түбүүдые бүридхэлдэ абаха эрхэ түлөөлэгшүүдые тушаан абаха хүдэлмэри үнгэргөө. Тийхэдэ гүрэнэй хүдэлсэгүй зөөри арендын гуримаар наркотигуудай эрьесын хойноһоо хиналтын талаар Федеральна албанай Буряад Республикадахи управленидэ дамжуулан үгэхэ хүдэлмэри ябуулаа.

Социальна халбарие хүгжөөлгөөр Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Баир Гвибалович Бальжиров январин 28-да хүдэлмэрилгын зүблөө үнгэргэжэ, эндэ удаадахи асуудалнууды зүбшэн хэлсээ: 2008 ондо Буряад Республикада «Россин санын зүргэ» гэнэн мурьсөө үнгэргэгдэ бэлдэхэлэй ябаса тухай; Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветерануудта болон инвалидуудта «Ока» түхэлэй автомобильнуудые 2008 ондо үгэхэ программада мүнгэ номолго тухай; хургуулин наһа хүсөөдүй хүүгэдые хүөөр хангалгын асуудалаар албан гадуур комиссын байгуулха тухай; республикын

соёлой эмхи зургаануудта билет үгэлгын оньхожоруулагдамал арга нэбтэрүүлхэ тухай.

Б.Г.Бальжиров январин 31-дэ Новосибирск хотодо гүйсэдхэхы засагай федеральна болон территориялна зургаануудай хэрэг ябуулгануудые залан хүтэлбэрилгын болон тэдэнэй Россин Федерацийн субъектнүүдэй гүрэнэй засагай зургаануудтай, нютагай өөһэдэн хүтэлбэриин зургаануудтай харилсалгын талаар Оперативна штабай үргэдхэгдэмэл зүблөөндэ хабаадалсаа. Эндэ үнгэргэгдээн зүблөөндэ Сибириин федеральна округоор Россин Федерацийн Президентын Бүрин эрхэтэ түлөөлэгшын хүтэлбэри доро элүүрые хамгаалагын болон социальна хүгжэлтын талаар хиналтын федеральна албанай хабаадалгатайгаар 2004 оной августын 22-то абтанан 122-дохи дугаарай Федеральна Хуулиие бээлүүлгын асуудал зүбшэн хэлсэгдээ. Зүблөөндэ эрхэтэдэй зарим категориюудые шухала хэрэгтэй эм домоор 2008 ондо хангалгын, тийхэдэ эрхэтэдэй элүүр энхые хамгаалагда лицензи олгохо талаар Россин эрхэ түлөөлэгшүүдые Россин Федерацийн субъектнүүдтэ дамжуулха тухай асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Захиргаанай Хүтэлбэрилэгшын уялганууды дүүргэгшэ Николай Михайлович Антонов Президентын болон Правительствын Захиргаанай, тийхэдэ документүүдые бэлдэлгэдэ регламент сахиха асуудалаар республикын Правительствын Түрүүлэгшын орлогшонорой туһалагшанартай зүблөө үнгэргөө.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын Захиргаанай Хүтэлбэрилэгшын уялга дүүргэгшэ Н.М.Антоновой залан хүтэлбэрилэгш бүридэлгэнүүдтэ Президентын болон Правительствын хүдэлмэриие олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ мэдээсэлгые эмхидхэхэ хүдэлмэри ябуулаа. Январин 28-да Россин Пенсионно жасын Буряад Республикадахи таһагые даагшын орлогшо Т.И.Жарчинскаягай, Аяншалгын талаар республиканска агентствын хүтэлбэрилэгшын орлогшо Е.Е.Дамбуевагай хабаадалгатайгаар брифинг үнгэргэгдөө. Февральин 1-дэ экономическа хүгжэлтын талаар Буряадай Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо Александр Чепигэй түрүүшынхиеэ пресс-конференцидэ хабаадалгы хангаа, Буряадай делегацийн Монгол орон тусхайтаар ошожо ерэн дүнгүүдээр олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ толилолгонууд хэблэгдээ. Буряадай Президентын тусхай хууданан Интернеттэ бэлдээ, Буряад Республикын Президентын болон Правительствын ажал ябуулга тухай мэдээнүүдые бэлдэлгээр 2008 ондо гүрэнэй хэлсээнүүдые баталха хэрэг ябуулагдаа. Буряадай Правительствын Президиумые бүридүүлгээр Буряадай Президентын Зарлигай түлэб бэлдэгдээ, «Буряад Республикын «Алтан жаса» гэнэн залуушуулай кадрнуудые бэлдэхэ, бүридүүлхэ талаар конкурс сонсохохо хүдэлмэри эмхидхэгдээ. «Сагаалган» гэнэн Буряад арадай найндэртэ зориулагдахан хэмжээ ябуулганууды зоёхон хараалагдаа. Тэрэшлэн Волгоград хотодо үнгэргэгдэхэ Сталинград хотые фашист булимтарашаһаа сүлөөлөөр 65 жэлэй ойдо зориулагдахан баяр ёһололой хэмжээ ябуулгануудта Буряад ороной делегацийн хабаадалгада бэлдэхэл ябуулагдаа. Тийхэдэ «Шэнжээлэгий буряадууд» гэнэн фото-зурагуудай выставкэ үнгэргэгдээ бэлдэхэл ябуулагдаа.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэлбэлэй албан.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХҮДЭЛМЭРИЙН ТҮСЭБ

2008 оной февралын 4-8

I. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ТҮРҮҮЛЭГШЭ М.М.ГЕРШЕВИЧЭЙ ДЭРГЭДЭ ҮНГЭРГЭГДЭХЭ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨН

Зүблэхэ зүйл:

1. Буряад Республикын Арадай Хуралай 2008 оной январин 28-аа февралын 1 хүрэтэр үнгэргэсэн хэмжээ ябуулганууд тухай Эмхидхэлэй таһагай мэдээсэл (элидхэлшэ А.Ф.Гусятинский)

4.02 10.30 Бага танхим

2. Буряад Республикын Арадай Хуралай хиналтын документүүдые дүүргэлгын ябаса тухай Эмхидхэлэй таһагай мэдээсэл (элидхэлшэ А.Ф.Гусятинский)

3. Буряад Республикын хулинуудые федеральна хуули ёһонуудтай зохилдуулгын хойноһоо хинаха тухай (элидхэлшэ А.Ф.Гусятинский)

4. Буряад Республикын Арадай Хуралай үнгэрһэн долоон хоногой ажал ябуулга тухай республикын хэблэлүүдэй шэнжэлэл тухай олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлүүдтэй хүдэлмэрийн талаар таһагай мэдээсэл (элидхэлшэ Н.Г.Бадмаев)

5. Буряад Республикын Арадай Хуралай хороонуудай 2008 оной январин 28-аа февралын 1 хүрэтэр хэһэн хүдэлмэри тухай мэдээсэл (элидхэлшэ: хороонуудай түрүүлэгшэнэр)

6. Мэдээсэлэй-шэнжэлэлгын управленин 2008 оной январин 28-аа февралын 1 хүрэтэр хэһэн хүдэлмэри тухай мэдээсэл (элидхэлшэ О.Ю.Чимитдоржиева)

7. Хуули ёһоной управленин 2008 оной январин 28-аа февралын 1 хүрэтэр хугасаада хэһэн хүдэлмэри тухай мэдээсэл (элидхэлшэ А.И.Ускова)

8. Буряад Республикын дүрбэдэхи зарлалай Арадай Хуралай ээлжээтэ хоёрдохи сессидэ зүбшэн хэлсэлгэдэ оруулагдаха асуудалнууд (элидхэлшэ Ц.Б.Батуев)

9. Буряад Республикын Арадай Хуралай 2008 оной февралын 4-һөө февралын 8 хүрэтэр хугасаада түсэблэһэн хэмжээ ябуулганууд тухай (элидхэлшэ А.Ф.Гусятинский)

II. БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ ХОРООНУУДАЙ ЗҮБЛӨӨНҮҮД Буряад Республикын Арадай

Хуралай Бюджетэй, налогуудай болон финансын талаар хороон (Түрүүлэгшэнэ Ц.Д.Э.Доржиев)

Зүблэхэ зүйл:

1. «Буряад Республикын Улаан-Үдэ хотын Советскэ районой 1-дэхи судэбнэ участогай эблэрүүлгын судьягай тушаалда томилхо тухай» Буряад Республикын Арадай Хуралай тогтоолой түлэб тухай

6.02 14.00 Бага танхим

2. «Республикын бюджетэй мүнгэ зөөриһөө поселениүүдтэ дотаци олгохо, тэрэниие тооложо гаргаха гүрэнэй засагай зургаануудай гүрэнэй эрхэ түлөөлэгэнүүдые Буряад Республикадахи муниципальна аймагуудай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудта олгохо тухай» Буряад Республикын Хуулиин 1-дэхи хабсаргалтада хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

3. «Нютагай удхатай газарай гүн баялигуудай участогуудта газарай гүн баялигуудые, тэрэшэлэн Буряад Республикада юрэнхы дэлгэрэнхэй ашагта малтамалуудай уурхайнуудтай газарай гүн баялигтай участогуудые хэрэглэхэ гурим тухай» Буряад Республикын Хуулиин 15-дахи статьяда хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

4. «Буряад Республикада гал гүймэрэй аюулгүй байдал тухай» Буряад Республикын Хуулиин 16-дахи статьяда хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

5. «Буряад Республикада хуулиин наһа хүсөөгүйшүүдэ тэдхэмжэ болон харууһа үзүүлхэ ажал ябуулгыг эмхидхэхэ болон бэелүүлхэ тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

6. «Буряад Республикада саг үргэлжын үндэһөөр өөрынгөө эрхэ түлөөлэгэнүүдые бэелүүлдэг нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн хунгадамал тушаалта нюурнуудай, депутатуудай, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн хунгадамал зургаануудай гэшүүдэй, муниципальна алба хаагшадай, муниципальна байгуулгануудай муниципальна предприятинуудай ба эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай салин түлэлгын хэмжээнэй дээдэ захын нормативууд тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

7. «Буряад Республикада нютагай өөһэдын хүтэлбэриие эмхидхэхэ тухай»

Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

8. «Буряад Республикын Конституциин 41-дэхи статьягай 5-дахи хубидань хубилалта оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

9. «Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшые хунгаха тухай» Буряад Республикын Арадай Хуралай тогтоолой түлэб тухай

10. «Эрдэм нуруулса тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

11. «Буряад Республикада муниципальна албанай тушаалуудай реестр тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

12. «Налогоуд болон татабаринууд тухай Россин Федерациин хуули ёһонуудаар Россин Федерациин субъектүүдэй мэдэлдэ үгтэһэн, Буряад Республикада налогуудые гуримшуулгын зарим тэды асуудалнууд тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

13. «Буряад Республикада инвестиционно ажал ябуулга тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

14. «Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай, Буряад Республикын гүрэнэй эрхэтэнэй алба хаагшадай, Буряад Республикын гүрэнэй унитарна предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэдэй болон Буряад Республикын гүрэнэй эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй эрхэ түлөөлэгэнүүдые бэелүүлхын тула хэрэгтэй эд зөөриин тоололго тухай» Буряад Республикын Хуулиин 3-дахи статьяда хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

15. «Буряад Республикада муниципальна байгуулгануудай дунда муниципальна зөөриин мэдэлдэ байһан зөөриие амьарлаха гурим тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

16. «Буряад Республикын 2008-2010 онуудай болон 2017 он хүрэтэрхи социально-экономическа хүгжэлтын Программа тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

17. «2008 оной болон 2010 он хүрэтэрхи республикын бюджет тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

18. «Буряад Республикын Арадай Хуралай Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай» Буряад Республикын Арадай Хуралай Сөвөдэй тогтоолой түлэб тухай

Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай талаар хороон (Түрүүлэгшэнэ А.С.Скоцырская)

Зүблэхэ зүйл:

«Буряад Республикада саг үргэлжын үндэһөөр өөрынгөө эрхэ түлөөлэгэнүүдые бэелүүлдэг нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн хунгадамал тушаалта нюурнуудай, депутатуудай, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн хунгадамал зургаануудай гэшүүдэй, муниципальна алба хаагшадай, муниципальна байгуулгануудай муниципальна предприятинуудай ба эмхи зургаануудай

хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай салин түлэлгын хэмжээнэй дээдэ захын нормативууд тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

6.02 10.00 Бага танхим

«Буряад Республикада нютагай өөһэдын хүтэлбэриие эмхидхэхэ тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

«Захиргаанай комиссинуудай ажал ябуулгыг эмхидхэлгээр Буряад Республикын гүрэнэй эрхэ түлөөлэгэнүүдые нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудта олгохо тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

«Буряад Республикын хото городуудай болон хүдөө нютагуудай дэбисхэрые болбосон түхэлтэй болголгодо ушаруулагдаһан захиргаанай хуули эбдэлгэнүүд тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

«2008-2010 онуудай болон 2017 он хүрэтэрхи Буряад Республикын социально-экономическа хүгжэлтын Программа тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

«2008 оной болон 2010 он хүрэтэрхи республикын бюджет тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

«Буряад Республикада эблэрүүлгын судьягай тушаалда томилхо тухай» Буряад Республикын Арадай Хуралай тогтоолой түлэб тухай

Буряад Республикын Арадай Хуралай Газарай асуудалнуудай, аграрна политикын болон эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй талаар хороон (Түрүүлэгшэнэ В.А.Павлов)

Зүблэхэ зүйл:

«Буряад Республикын Арадай Хуралай 2008 оной болон холын хараатай хуули зохёолгын хүдэлмэрийн жэшээтэ программа тухай» Буряад Республикын Арадай Хуралай тогтоолой түлэб тухай

5.02 10.00 каб. 119

«2008-2010 онуудай болон 2017 он хүрэтэрхи Буряад Республикын социально-экономическа хүгжэлтын Программа тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

«2008 оной болон 2010 он хүрэтэрхи республикын бюджет тухай» Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

«Буряад Республикын Конституциин 41-дэхи статьягай 5-дахи хубидань хубилалта оруулха тухай» Буряад Республикын хуулиин түлэб тухай

III. ЭРХЭТЭДЫЕ ХҮЛЭЭН АБАЛГА М.М.Гершевич - Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ

6.02 9.00-12.00 каб. 118/327

Ц.Б.Батуев - Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо

4.02 14.00-17.00 каб. 118/233

А.Т.Стопичев - Буряад Республикын Арадай Хуралай Социальна политикын талаар хорооной түрүүлэгшэ

6.02 14.00-17.00 каб. 118/218

А.С.Скоцырская - Буряад Республикын Арадай Хуралай Гүрэнэй байгуулалтын, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн, хуули ёһоной болон гүрэнэй албанай асуудалнуудай хорооной түрүүлэгшэ

Кандидат в депутаты Народного Хурала Республики Бурятия по одномандатному избирательному округу №24

ГЕРГЕНОВ Михаил Денисович

«БЕЗ ПРОШЛОГО НЕТ БУДУЩЕГО!»

Сагаан нараар, Сагаалганаар!!!

"Хуулин наһа хүсөөгүй эрхэтэдтэ хүдэлмэрийн хууринуудыг хубаарилха тухай"

Буряад Республикын Хуулин 3-дахи статьяда хубилалтануудыг оруулха тухай

Буряад Республикын Арагай Хурал 2007 оной июниин 26-га баталан абаа

Статья 1

Буряад Республикын 2003 оной июниин 10-най 327-III дугаарай "Хуулин наһа хүсөөгүй эрхэтэдтэ хүдэлмэрийн хууринуудыг хубаарилха тухай" Хуулин (Буряад Республикын Хуулига шийдхэбэринүүдэй суглуулбари, 2003, № 6 (51); "Бурятия" нонин, 2003, июниин 17) 3-дахи статьягай 2-дохи зүйлэй "л" ба "м" хубинуудыг хүсээ буураа гэжэ тоолохо.

Статья 2

Тус Хуули 2008 оной январин 1-нээ хүсэндөө орохо.

Буряад Республикын Президент А.В. ПОТАПОВ

Улаан-Үдэ хото
2007 оной июлиин 5
№ 2314-III

"Буряад Республикын гүрэнэй зургаануудта ба Буряад Республикадахи нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудта тушаалнуудыг эзэлдэг байһан нюурнуудта ажалайн пенсидэ нэмэлтэ тухай" Буряад Республикын Хуулин 7-дохи статьяда хубилалтануудыг оруулха тухай

Буряад Республикын Арагай Хурал 2007 оной июниин 26-га баталан абаа

Статья 1

Буряад Республикын 2001 оной сентябриин 29-нэй 808-II дугаарай "Буряад Республикын гүрэнэй зургаануудта ба Буряад Республикадахи нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудта тушаалнуудыг эзэлдэг байһан нюурнуудта ажалайн пенсидэ нэмэлтэ тухай" Хуулин 7-дохи статьяда (Буряад Республикын Хуулига шийдхэбэринүүдэй суглуулбари, 2001, № 11 (30); 2002, № 6 (38); 2003, № 3 (48); 2004, № 12 (69); 2005, № 12 (81); 2006, № 10-11 (91-92); "Бурятия" нонин, 2001, октябриин 5; 2002, июниин 11; 2003, апрелиин 2; 2004, декабриин 29; 2005, декабриин 27; 2006, ноябриин 25; 2007 оной майн 11) удаадахи хубилалтануудыг оруулха:

1) 1-дэхи зүйлдэ "нэмэгдэхэдэ шэнээр тоологдодог" гэхэн үгэнүүдэй урда "нарын салин түлбэрийн" гэхэн үгэнүүдыг нэмэхэ;

2) 2-дохи зүйлдэ "нэмэгдэһэн ушарта" гэхэн үгэнүүдэй урда "нарын салин түлбэрийн" гэхэн үгэнүүдыг нэмэхэ.

Статья 2

Тус Хуули албан ёһоор толилогдоһон үдэрһөө хойшо арбан үдэр болоод, хүсэндөө орохо.

Буряад Республикын Президент А.В. ПОТАПОВ

Улаан-Үдэ хото
2007 оной июлиин 3
№ 2317-III

Буряад Республикада киногый халбарие гүрэнэй зүгһөө дэмжэлгэ тухай

Буряад Республикын Арагай Хурал 2007 оной июниин 26-га баталан абаа

Тус Хуули хадаа үндэһэ яһатан хоорондын харилсаанда шухала үүргэ дүүргэдэг искусствын эгээл үргэнөөр тараһан янзануудай нэгэн болохо киногый халбарие бүрин үлөөхэ ба хүгжөөхэ талаар гүрэнэй засагай зургаануудай ажал ябуулгын гол шэглэлнүүдыг тодорхойло.

Статья 1. Буряад Республикада киногый талаар хуули гуримшуулга

Буряад Республикада киногый талаар хуулига гуримшуулга Россин Федерациин Конституциин, Россин Федерациин Эрхэтэнэй кодексын, соёл тухай Россин Федерациин хуули ёһонуудай үндэһэнэй, «Россин Федерациин киногый халбарие гүрэнэй зүгһөө дэмжэлгэ тухай» федеральна хуулин, Россин Федерациин федеральна бусад хуулинуудай ба гуримшуулгын хуулига бусад шийдхэбэринүүдэй, Буряад Республикын Конституциин, «Соёл тухай» Буряад Республикын Хуулин дүримүүдтэ үндэһэлдэг ба тус Хуулин болон тэрэнтэй зохилдуулан абтаһан Буряад Республикын гуримшуулгын хуулига бусад шийдхэбэринүүдэй ёһоор бэелүүлэгдэдэг.

Статья 2. Тус Хуулида хэрэглэгдэдэг ойлгосонууд болон нэрэ томьёо

Тус Хуулин зорилгоор удаадахи гол ойлгосонууд хэрэглэгдэдэг гэбэл: киногый халбарие - киногый зохёолнуудыг байгуулгада ба ашаглалгада шэглүүлэгдэһэн мэргэжэлэй, зохёохы ажалай, үйлэдбэрийн, эрдэмэй, техникын, эрдэм хуралсалай ажал ябуулгануудыг оруулдаг соёлой ба искусствын талан;

фильм - киноплёнка гү, али ондоо зүйл дээрэ буулгагдаһан, хоорондоо удаа дараалан холбогдоһон нэгэн бүхэли удхатай хүдэлдэг зураг кадрнуудһаа бүридэһэн, тухай тиймэ техникэскэ түхээрэлгэнүүдэй туһаар харалгада зорюулагдаһан зохёохы зорилгодо үндэһэлэн уран найханай, он дараалалай мэдээнэй-баримтата, олондо ойлгосотой эрдэм ухаанай, хуралсалай, зураһан амитанай, теле зурагай гү, али ондоо түхэлөөр хэгдэһэн абятай дүрсэлэлтэй зохёол;

Буряад Республикын он дараалалай бэшгэй кино - сагай, байрын, ушар шалтагай илгаатай шэнжэнүүдыг харуулан ба хожомын фильм болгожо гаргахаар хараалагдаһан Буряад Республика тухай мэдээнүүдтэй баримтата сюжедуудыг үе үе болоод буулгалга;

фильм тараан хэрэглэгэ - ямаршыг түхэлөөр ба ямаршыг аргаар фильм тарааха;

фильм харуулга - кинозал соо, агаарай, утаһата, хэмэл одоной телевиденээр ба бусад техникэскэ аргаар олоной үмэнэ фильм харуулга;

фильмын продюсер - фильмдэ мүнгэ номололгын, бүтээлгын ба тараалгын үүсхэл болон харюусалга абтаһан хубиин гү, али хуулига нюур;

киногый проект - үндэһэн дээрэнэ арад үндэһэтэнэй шэнжэтэй фильм бүтээн гаргалгада гүрэнэй зүгһөө мүнгэ номолхо тухай шийдхэбэрийн абтадаг документнуудэй согсос;

фильмын хэһэгүүдыг бэлдэлгэ - нэгэнһээ дээшэ тоотой фильмын ямаршыг түхэлэй буулгабариеин хэлгэ;

арад үндэһэтэнэй фильм гэбэл:

фильмын продюсер - Россин Федерациин эрхэтэн гү, али тогтоогдоһон гуримаар Россин Федерациин дэбисхэр дээрэ бүридхэлдэ абтаһан хуулига нюур; фильмын авторнууд - Россин Федерациин эрхэтэн;

кино буулгадаг бүлэгэй (режиссер-найруулагшанууд, оператор-найруулагшад, операторнууд, абаа буулгадаг операторнууд, зураашад-найруулагшад, хубсаһа зохёон бэлдэгшэд, хабсарагшад, гол наадагша актёрнууд) бүридэлдэнь 30 хубиһаа доошо Россин Федерациин эрхэтэн бэшэ нюурнууд;

фильм ород гү, али Россин Федерациин арадуудай бусад хэлэнүүд дээрэ буулгагдадаг;

фильм буулгаха, хэһэгүүдыг бэлдэхэ, тараан хэрэглэхэ, харуулха талаар сэнгүүдээр хүдэлмэрийн бүхэ хэмжээнэй 50 процентһээ бага бэшые тогтоогдоһон гуримаар Россин Федерациин дэбисхэр дээрэ бүридхэлдэ абтаһан киногый

эмхинүүд бэелүүдэг;

фильм бүтээлгэдэ гадаадын оронүүдһаа мүнгэ номололгын хэмжээн фильмын мүнгэнэй 30 процентһээ дээшэ бэшэ байдаг.

Улас үндэһэтэнэй фильм гэжэ гадаадын оронүүдэй киногый эмхинүүдтэй суг бүтээһэн Россин Федерациин улас-хоорондын хэрээ хэлсэнүүдээр тодорхойлогдоһон эрхэ нүхэсэлнүүдыг сахилгатай үйлэдбэрийн бэелүүлэгдэдэг фильм тоологдожо болохо.

Статья 3. Киногый талаар Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай ажал ябуулгын гол шэглэлнүүд

Киногый талаар Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай ажал ябуулгын гол шэглэлнүүд гэбэл:

киногый талаар Буряад Республикын гуримшуулгын хуулига шийдхэбэринүүдыг зохёон бэлдэлгэ;

федеральна ба Буряад Республикын хуули ёһонуудаар киногый халбарие

бүрин үлөөлгэдэ ба хүгжөөлгэдэ хабаатай хубидань республикын тухай программнуудыг бэлдэлгэ ба бэелүүлгэ;

киногый халбариеин хангаха оршон хүгжөөлгыг залан хүтэлгэ;

киногый талаар тоо бүридхэлэй тоосоо дүгнэлгэ ба шэнжэлгэ;

киногый халбариеин эрдэм хуралсалда, зохёохы ба инженерэй-техникын хүдэлмэрилэгшэдэй бэлдэхэлдэ туһа хүргэлгэ;

киногый халбариеин талаар нютаг можонууд хоорондын холбоо хүгжөөлгэ; кинофестивальнууд богон бусад соёлой хэмжээ ябуулгануудыг үнгэргэлгэ.

Статья 4. Киногый халбарие гүрэнэй дэмжэлгын арга түхэлнүүд

Буряад Республикада киногый халбарие гүрэнэй дэмжэлгын түхэлнүүд гэбэл:

киногый талаар Буряад Республикын гуримшуулгын хуулига шийдхэбэринүүдыг баталан абалга;

Буряад Республикада он дараалалай бэшгэй кинодо гүйсэд гүрэнэй номололго;

улас үндэһэтэнэй фильмнүүдэй үйлэдбэридэ, хэсэг бэлдэлгэдэ, тараалгада ба харуулгада зарим хубяарын гүрэнэй мүнгэ номололго.

2. Киногый халбарие гүрэнэй дэмжэлгын гол хэмжээнүүдэй шэглэлнүүд гэбэл:

киногый халбариеин эд хэрэгсэлэй-техникын үндэһэ бүрин үлөөлгэ ба хүгжөөлгэ;

улас үндэһэтэнэй фильмнүүдыг байгуулга, тэрэ тоодо багашуул болон эдиршүүлэй, улас үндэһэтэнэй түрүүшын фильмнүүдыг;

хуралсалай программнуудыг ба эрдэм-техникын программнуудыг бэелүүлгэ.

3. Россин Федерациин хуулига байгуулгын үндэһэ хүсөөр хубилгалгада ба бүрин байдалын эбдэлгэдэ, гүрэнэй аюулгүй байдал эбдэлгэдэ, эзбсэгтэ бүлгүүдыг байгуулгада, социальна, үнгэ шарайн, үгсаатанай ба шажанай хөмороондо шэглүүлэгдэһэн фильмнүүдэй хэсэгүүдыг бэлдэлгэ, тараалга ба үйлэдбэри хорюултай.

Статья 5. Киногый халбарие гүрэнэй дэмжэлгэ бэелүүлхэ эрхэ түлөөлэгэтэй Буряад Республикын гүйсэдхэхы засагай зургаан

1. Киногый халбарие гүрэнэй дэмжэлгэ бэелүүлхэ талаар эрхэ түлөөлэгэнүүд Буряад Республикын Правительствын түлөөлэгэтэй Буряад Республикын гүрэнэй засагай гүйсэдхэхы зургаанда (саашадаа - киногый талаар гүрэнэй засагай зургаан) даалгагдадаг.

2. Улас үндэһэтэнэй фильм бүтээлгын гүрэнэй дэмжэлгэ киногый талаар гүрэнэй засагай зургаан шэнжэлгын комиссинуудай ханамжануудыг хараада абан,

тус жэлдэ киногый халбариеда хараалагдаран мүнгэ зөөрийн хэмжээн соо бэелүүдэг.

3. Онсо ушарнуудта киногый проектын уран найханай ба соёлой удха шанар хараада абан улас үндэһэтэнэй фильмдэ гүрэнэй мүнгэ номололго тэрэнэй үйлэдбэрийн 100 процентын хэмжээгээр бэелүүлэгдэжэ болодог.

Статья 6. Улас үндэһэтэнэй фильм тараан харуулгада гүрэнэй номололго

Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ харуулагдаха улас үндэһэтэнэй фильм тараан харуулгада (буулгабарие хэблэлгэ, тайлбарие бэшгын бэлдэлгэ, зар тараалга ба бусад) гүрэнэй номололгыг киногый талаар гүрэнэй засагай зургаан киногый халбариеда хангай тус жэлдэ хараалагдаһан республикын бюджетэй гаршын хэмжээн соо бэелүүдэг.

Статья 7. Буряад Республикын он дараалалай бэшгэй кинодо гүрэнэй мүнгэ номололго

Киногый талаар гүрэнэй засагай зургаан Буряад Республикын он дараалалай бэшгэй киногый үйлэдбэридэ мүнгэ номололго Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай тодорхой захил хараада абан тус хангай жэлдэ кинодо хараалагдаһан республикын бюджетэй гаршануудай хизаар соо хэдэг.

Статья 8. Тус Хуулин хүсэндөө оролго
Тус Хуули 2008 оной январин 1-нээ хүсэндөө ороно.

Буряад Республикын Президент А.В. ПОТАПОВ

Улаан-Үдэ хото
2007 оной июлиин 3
№ 2321-III

Буряад Республикын Гүрэнэй туг тухай

Буряад Республикын Арагай Хурал 2007 оной июниин 26-га баталан абаа
Тус Хуулиар Буряад Республикын Гүрэнэй туг, тэрэнэй зураглал ба албан ёһоор ашаглалга тогтоогдоно.

Статья 1

Буряад Республикын Гүрэнэй туг Буряад Республикын албан ёһоной гүрэнэй нүлдэ тэмдэг болоно.

Статья 2

Буряад Республикын Гүрэнэй туг хадаа зэргэлэн оршодог үнгэтэ гурбан зуруудһаа бүридэһэн сэхэ углуутай бүд болоно гэбэл: дээдэ хүхэ зуруудын үргэнэй дүрбэнэй хоёр хуби, дундахи сагаан зуруудын - үргэнэй дүрбэнэй нэгэ хуби, доодохи шарань - дүрбэнэй нэгэ хуби үргэнэй.

Тугай бүдэй хүхэ үнгын дээдэ зүүн углууда эшэ модонһоо тугай утын дүрбэнэй нэгэ хуби зайда Буряад ороной заншалта нүлдэ болохо соёмбо зураатай, тэрэ хадаа нарын, наранай ба гуламтын зураг гэбэл: доронь - нарын зурууд, тэрэнэй дээрэ - наранай түхэрээн, эгээл дээрэнэ - гурбан дүлэтэй гал гуламтын зураг.

Тугай үргэниин утаһаа хоёр дахин богони.

Буряад Республикын Гүрэнэй тугай үнгэтэ зураг тус Хуулин хабсаргалтада хэгдээтэй.

Статья 3

Буряад Республикын Гүрэнэй туг иимэ байшангууд дээрэ саг үргэлжэ үлгөөтэй байдаг гэбэл:

Буряад Республикын Президентын албанай үргөөгэй;

Буряад Республикын Арагай Хуралай; Буряад Республикын Правительствын; нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудай;

Буряад Республикаһаа гадаа тээ түлөөлэгэнүүдэй.

Буряад Республикын Гүрэнэй туг үргэгдэдэг гэбэл:

Буряад Республикын гүрэнэй засагай

гүйсгэхэд зургаануудай, эмхинүүдэй байшангууд дээрэ - Буряад Республикын хуулиа шийдхэбэрнүүдээр тодорхойлогдон хайндэрэй ба дурасхаалта үдэрнүүдэтэ;

Росси Федерациин бусад можонуудта ба хилын саана байдаг Буряад Республикын эмхи зургаануудай байшангууд дээрэ Буряад Республикын Президентын, Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадуудай, Буряад Республикын Правительствын гэшүүдэй гү, али Буряад Республикын Арадай Хуралые гү, али Буряад Республикын Правительстве түлөөлдэг бусад нюурнуудай албан ёһоор байха үедэ.

Статья 4

Буряад Республикын Гүрэнэй туг эмхинүүдэй, ниитын нэгэдэлнүүдэй, байшангууд дээрэ, мүн байрын гэрнүүд дээрэ гүрэнэй хайндэрнүүдэй ба дурасхаалта үдэрнүүдэтэ үлгэгдэдэг (арангада, уга эшэ дээрэ үргэгдэдэг).

Статья 5

Буряад Республикын Гүрэнэй туг саг үргэлжэ тодхоотой байха гэбэл:

Буряад Республикын Арадай Хуралай, Буряад Республикын Правительствын, мүн муниципальна байгууламжануудай түлөөлэгэтэ зургаануудай зүблөөнэй залнууд соо;

Буряад Республикын Президентын ажалай үргөө таһалга соо ба Буряад Республикын Президентын хабаадалгатайгаар баяр ёһололой хэмжээ ябуулгануудай (ёһололнуудай) үнгэржэ байһан газарнуудта, Буряад Республикын Арадай Хуралай депутадуудай, Буряад Республикын Правительствын гэшүүдэй, Буряад Республикын Президентын ба Правительствын Захиргаанай Хүтэлбэрлэгшын, Буряад Республикын Конституционно Сүүдэй судьянарай, Буряад Республикын Тоололгын палатын түрүүлэгшын, Буряад Республикын Хунгуулин комиссиин Түрүүлэгшын, Буряад Республикын гүрэнэй засагай гүйсгэхэд зургаануудай хүтэлбэрлэгшэдэй, Буряад Республикадахи муниципальна зургаануудай толгойлогшодой, Буряад Республикаһаа гадаа тээ Буряад Республикын түлөөлэгэнүүдэй толгойлогшодой ажалай кабинетүүд соо.

Статья 6

Буряад Республикын Гүрэнэй туг Буряад Республикын Президентын, Буряад Республикын Арадай Хуралай Түрүүлэгшын, Буряад Республикын Правительствын гэшүүдэй, Буряад Республикаһаа гадаа тээ Буряад Республикын түлөөлэгэнүүдэй толгойлогшодой шэрүүлдэг унаада тодхогдожо болодог.

Статья 7

Буряад Республикын Гүрэнэй туг тодхогдодог гэбэл:

гадаадын экономика харилсаа бөөлүүлгэ тухай хэлсээнүүдэтэ гар табилгын боложо байһан байшан таһалгануудта;

хунгалта болон ханал хурялгануудые үнгэржэ үдэрнүүдэтэ дуугаа үгэлгын таһалгануудта;

республикын чемпионой болон түрүү хууриин түлөө мурьсөөнүүдые, Буряад Республикада болоһон уласхоорондын спортын мурьсөөнүүдые үнгэржэ үедэ спортын үргөө байшангууд соо;

Буряад Республикын эрдэм хуралсалай эмхи зургаануудай байшангууд соо.

Статья 8

Буряад Республикын Гүрэнэй туг Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай ба Буряад Республикадахи нотагай өөһэдн хүтэлбэрийн зургаануудай үнгэргэн албан ёһоной ёһололнууд болон баярай бусад хэмжээ ябуулгануудай үедэ үнгэргэгдэдэг (тодхогдодог).

Буряад Республикын Гүрэнэй туг эмхинүүдэй, ниитын нэгэдэлнүүдэй байшангууд дээрэ, байрын гэрнүүд дээрэ мэргэжэлэй ба бусад хайндэрнүүдэй үедэ, эмхинүүдэй ба ниитын нэгэдэлнүүдэй үнгэргэдэг баярай хэмжээ ябуулгануудай үедэ, эрхэтэдэй гэр бүлын ёһололнуудые үнгэргэхэдэ үлгэгдэжэ (тодхогдожо) болодог.

Статья 9

Гашуудалай үедэ Буряад Республикын Гүрэнэй тугай эшын дээдэ хубидань тугай утада адли хара зурууд холбогдодог. Аранга (эшэ) дээрэ бодхоогдон Буряад Республикын Гүрэнэй туг арангын (эшын) үндэрэй хахад болотор буулагдадаг.

Статья 10

Буряад Республикын Гүрэнэй туг ба Росси Федерациин Гүрэнэй туг зэргэ бодхооходо (тодхооходо) Буряад Республикын Гүрэнэй тугай хэмжээн Росси Федерациин тугайхиһаа томо бэшэ байха ёһотой, үргэгдэхэ үндэрын адли, Буряад Республикын туг Росси Федерациин тугһаа баруун талада (нюураараа тэдэн тээшэ зогсоходо) байха ёһотой.

Буряад Республикын Гүрэнэй туг ба муниципальна байгууламжын, ниитын нэгэдэлэй гү, али эмхиин туг зэргэ бодхооходо (тодхооходо) Буряад Республикын туг зүүн талаһаань байха (нюураараа тугууд тээшэ зогсоходо) ёһотой; нэгэ зэргэ тэгшэ бэшэ тоотой тугуудые бодхооходо, Буряад Республикын туг дундань, тэгшэ бэшэ тоотой хаань - түбһөө зүүн тээ байха ёһотой. Буряад Республикын тугай хэмжээн бусад тугуудһаа бага бэшэ байха ёһотой.

Статья 11

Буряад Республикын Гүрэнэй туг ба Росси Федерациин бусад можонуудай тугуудые зэргэ бодхооходо (тодхооходо) тэдэнэй дараалал Росси Федерациин Конституцида Росси можонуудые тоолоһон дараалалтай зохилдохо зэргэтэй.

Буряад Республикын Гүрэнэй туг ба гадаадын оронуудай тугуудые зэргэ бодхооходо (тодхооходо), тэдэнэй дараалал латин аабаахатай зохилдохо зэргэтэй.

Статья 12

Нотагай өөһэдн хүтэлбэрийн зургаануудай, эмхинүүдэй ба ниитын нэгэдэлнүүдэй тугууд Буряад Республикын Гүрэнэй тугта адли байха ёһогүй.

Буряад Республикын Гүрэнэй туг эмхинүүдэй ба ниитын нэгэдэлнүүдэй тугуудай хүлдэ тэмдэгүүд боложо ашаглагдахагүй.

Статья 13

Буряад Республикын Гүрэнэй тугай олон үнгөөр бүтээһэн хэб түхэл Буряадай түүхын М.Н.Хангаловай нэрэмжэтэ музейн саг үргэлжын үзэбэридэ байдаг.

Статья 14

Буряад Республикын Гүрэнэй туг бүтээлгын ба хэсэгүүдые бэдэлгын гурим Буряад Республикын Президент тогтоодог.

Статья 15

Буряад Республикын туг ба тэрэнэй дүрсье Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаанууд, нотагай өөһэдн хүтэлбэрийн зургаанууд, ниитын нэгэдэлнүүд, зөөрийн түхэл янзаһаа илгаагүй эмхинүүд, мүн эрхэтэд тус Хууляар хараалагдаагүй шарнуудта хэрэглэхэ хаа, Буряад Республикын Гүрэнэй туг наадалһан гү, али доромжолһон ондоо үйлэтэй холбоогүй байха ёһотой.

Статья 16

Тус Хуули албан ёһоор толилогдон үдэрһөө хүсэндөө орохо.

Буряад Республикын Президент А.В.ПОТАПОВ

Улаан-Үдэ хото
2007 оной июлиин 2
№ 2324-III

2006 ондо Уялгата медицинн гарша уридшалан даалгын Буряадай нотагай жасын бюджетэй гүйсгэхэл тухай

*Буряад Республикын Арадай Хурал
2007 оной июниин 26-га
баталан абаа*

Статья 1

Медицинн уялгата гарша даалгын Буряадай нотагай жасын 2006 оной (саашадаа – Жаса) бюджетэй гүйсгэхэл тухай тоосоо 2 518 757,1 мянган түхэриг оршотойгоор, 2 533 041,8 мянган түхэриг гаршатайгаар, оршонь гаршаһаа 14 284,7 мянган түхэриг үлүүгээр баталха.

2006 оной Жасын бюджетэй дутагдалда мүнгэ номололгын доторой арга боломжонуудые тус Хуулиин 1-дэхи

хабсаргалтын ёһоор баталха.

Статья 2

2006 оной Жасын бюджетэй оршо тус Хуулиин 2-дохи хабсаргалтын ёһоор баталха.

Статья 3

2006 оной Жасын бюджетэй гарша тус Хуулиин 3-дахи хабсаргалтын ёһоор баталха.

Статья 4

Тус Хуули албан ёһоор толилогдон үдэрһөө хүсэндөө орохо.

Буряад Республикын Президент А.В.ПОТАПОВ

Улаан-Үдэ хото
2007 оной июлиин 2
№ 2327-III

*"Буряадай уялгата медицинн гарша уридшалан даалгын нотагай жасын 2006 оной бюджетэй гүйсгэхэл тухай"
Буряад Республикын Хуулиин 1-дэхи хабсаргалта*

2006 ондо Буряадай уялгата медицинн нотагай жасын бюджетэй оршын дутагдалда доторой номололгын арга нөөсөнүүд

Росси Федерациин бюджетэй ангилалгын тэмдэг	Мүнгэнэй арга нөөсын нэрэ	Мүнгэнэй хэмжээн
000 08 00 00 00 00 0000 000	Бюджетэй мүнгэнэй үлэгдэл	
000 08 00 00 00 00 0000 510	Бюджетэй мүнгэнэй үлэгдэлэй нэмэлгэ	
395 08 01 01 00 09 0000 510	Уялгата медицинн гарша даалгын нотагай жасануудай бюджетүүдэй мүнгэнэй нөөсын үлэгдэлэй нэмэлгэ	
395 08 02 01 00 09 0000 510	Уялгата медицинн нотагай бюджетүүдэй мүнгэнэй нөөсын бусад үлэгдэлэй нэмэлгэ	
000 08 00 00 00 00 0000 600	Бюджетүүдэй мүнгэнэй үлэгдэлэй хоролго	+ 14 284,7
395 08 01 01 00 09 0000 610	Уялгата медицинн гарша даалгын нотагай жасануудай бюджетүүдэй мүнгэнэй нөөсын үлэгдэлэй хоролго	
395 08 02 01 00 09 0000 610	Уялгата медицинн нотагай бюджетүүдэй мүнгэнэй нөөсын бусад үлэгдэлэй хоролго	+ 14 284,7

*"Буряадай уялгата медицинн гарша уридшалан даалгын нотагай жасын 2006 оной бюджетэй гүйсгэхэл тухай"
Буряад Республикын Хуулиин 2-дохи хабсаргалта*

2006 ондо Буряадай уялгата медицинн нотагай жасын бюджетэй оршо

Росси Федерациин бюджетэй ангилалгын тэмдэг	Оршын нэрэ	Мүнгэнэй хэмжээн (мян. түхэриг)
000 1 02 00000 00 0000 000	Социальна хэрэглэмжэдэ налог болон оруулганууд	1 480 982,4
182 1 02 01000 00 0000 110	Нэгэдхэмэл социальна налог	502 201,3
182 1 02 01040 09 0000 110	Уялгата медицинн гарша даалгын нотагай жасада оруулагдадаг нэгэдхэмэл социальна налог	502 201,3
000 1 02 02000 00 0000 000	Гарша даалгын мүнгэ оруулга	978 781,1
395 1 02 02060 09 0000 160	Росси Федерациин можонуудай гүйсгэхэдэ засагай зургаануудай уялгата медицинн гарша даалгын жасануудта ажал хэдэггүй зоной медицинн уридшалан гарша даалгада оруулга	975 718,5
395 1 02 02070 09 0000 160	Ажал хэдэггүй зоной медицинн уридшалан гарша даалгада оруулдаг мүнгэнэй доёмхо ба пенн	3 062,6
000 1 05 00000 00 0000 000	Хамталагдаһан олзын налог	36 814,1
182 1 05 01000 01 0000 110	Налог тохолгын сомор түхэл хэрэглэхэдэ абтадаг нэгэдхэмэл налог	19 733,9
182 1 05 01010 01 0000 110	Налог тохолгодо олзо гэжэ шэлэһэн налог түлэгшэдһөө абтадаг нэгэдхэмэл налог	11 278,5
182 1 05 01020 01 0000 110	Налог тохолгодо гарша хорооһон оршо шэлэһэн налог түлэгшэһөө абтадаг налог	4 352,0
182 1 05 01030 01 0000 110	Гүрэнэй бюджетдһээ гадуур жасануудта оруулагдадаг нэгэдхэмэл доодо хэмжээнэй налог	4 103,4
182 1 05 02000 02 0000 110	Зарим ажал ябуулгада уридшалан тоолодог нэгэдхэмэл налог	17 022,1
182 1 05 03000 01 0000 110	Нэгэдхэмэл хүдөө ажахын налог	58,1
000 1 09 00000 00 0000 000	Болуулагдаһан налог татабарийн ба уялгата бусад түлбэрнүүдээр ури ба дахин тоололго	12 812,1
000 1 09 08000 00 0000 140	Гарша уридшалан даалгын доёмхо, пенн ба яла	12 812,1
182 1 09 08050 09 0000 140	Уялгата медицинн гарша даалгын нотагай жасада оруулгын доёмхо, пенн ба яла	12 812,1
000 1 17 00000 00 0000 000	Налогой бэшэ бусад оршо	73 447,7

395 1 17 06040 09 0000 180	Уялгата медициньн гарша даалгын нютагай жасануудга налоговой бэшэ бусад оршо	73 447,7
000 2 00 00000 00 0000 000	Бусаалтагүй оруулганууд	914 700,8
000 2 02 01000 00 0000 151	Россин Федерациин бусад бюджетүүдхээ гарша хүсэлдүүлгэ	529 034,0
000 2 02 01010 09 0000 151	Бюджетэй хангадаса тэгшээрүлгэдэ уялгата медициньн гарша даалгын нютагай жасануудга нэмэлтэ мүнгэн	498 882,3
000 2 02 01111 09 0000 151	Уялгата медициньн гарша уридшалан даалгын нютагай програмнуудай хэмжээндэ ажал хэдэггүй пенсионернүүдые дэмжэлгын социальна програмнуудые бэслүүлгэдэ уялгата медициньн гарша уридшалан даалгын нютагай жасануудай бюджетүүдтэ нэмэлтэ мүнгэн	30 151,7
000 2 02 02000 09 0000 151	Россин Федерациин ондоо бюджетүүдхээ тэдхэмжэ	311 153,9
000 2 02 04000 09 0000 151	Анха түрүүшын эмнэлгын-санитарна туһа хүргэдэг муниципальна байгууламжануудай элүүрье хамгаалгын эмхи зургаануудай (тэдэнэй үгы хаань, Россин Федерациин можын элүүрье хамгаалгын эмхи зургаануудай) Россин Федерациин эрхэтэдтэ үгтэдэг гүрэнэй найдүүлгын программын ёһоор үзүүлэгдэдэг түлбэригүй медициньн туһалама үзүүлгэдэ участково врач-терапевтнүүдэй, участково хүүгэдэй врачнуудай, юрэнхы (бүлын) врачнуудай, участково врач-терапевтнүүдэй участково хүүгэдэй врачнуудай участково эмшэлгын сестрануудай үзүүлдэг нэмэлтэ туһаламжада гүрэнэй даабарин мүнгэн сан һомололгодо уялгата медициньн гарша даалгын нютагай жасануудай бюджетүүдтэ тэдхэмжэ	108 887,6
000 2 02 02980 09 0000 151	Уялгата медициньн гарша даалгын нютагай жасануудай бюджетүүдтэ бусад тэдхэмжэ	202 266,3
000 2 02 04000 00 0000 151	Россин Федерациин бюджетэй байгууламжын бусад бюджетүүдхээ тэдхэмжэ	35 848,3
000 2 02 04070 09 0000 151	Уялгата медициньн гарша даалгын нютагай жасануудай бюджетүүдтэ хүдэлдэггүй зоной (хүүгэдэй) уялгата медициньн гарша даалгада тэдхэмжэ	35 848,3
000 2 02 06000 09 0000 151	Уялгата медициньн гарша даалгын жасануудга тэдхэмжэ	38 664,6
000 2 02 06040 09 0000 151	Уялгата медициньн гарша даалгын нютагай жасануудай бюджетүүдтэ ажалтай эрхэтэдэй бэсын элүүр мэндэ шалгалта үнгэргэлгэдэ тэдхэмжэ	13 965,0
000 2 02 06050 09 0000 151	Уялгата медициньн гарша даалгын нютагай програмнуудай хэмжээндэ ажалгүй пенсионернүүдтэ амбулаторно-поликлиникын туһа хүргэлгэдэ нэмэлтэ түлбэридэ уялгата медициньн гарша даалгын нютагай жасануудай бюджетүүдтэ тэдхэмжэ	24 699,6
0001 00 00000 00 0000 000	Оршо	2 518 757,1

"Буряадай уялгата медициньн гарша уридшалан даалгын нютагай жасын 2005 оной бюджетэй гүйсэдхэл тухай" Буряад Республикын Хуулийн 3-дахи хабсаргалта

2006 ондо Буряадай уялгата медициньн нютагай жасын бюджетэй гаршын байгуулга

Гаршын нэрэ	Россин Федерациин бюджетэй ангилалгын тэмдэгүүд					Хэмжээн (мян. түх.)
	Мин	Бүлэг	Бүлэгэй хуби	Гаршын статья	Гаршын янза	
Гүрэнэй юрэнхы бусад асуудалнууд	395	01	15			31 224,3
Тогтоогдохон үүргэ соо ударивал ба хүтэлбэри	395	01	15	001 00 00		31 224,3
Гүрэнэй сэрэгэй бюджетдээ гадуур жасануудай хүтэлбэрийн зургаануудай албн газарнууд	395	01	15	001 00 00	089	31 224,3
Шэнээр нургалга ба мэргэжэл дээшлүүлгэ	395	07	05			100,0
Уялгата медициньн гарша даалгын нютагай программа	395	07	05	771 00 00		100,0
Шэнээр нургалга ба мэргэжэл дээшлүүлгэ	395	07	05	771 00 00	450	100,0
Элүүрье хамгаалга ба спорт	395	09	00			2 501 717,5
Элүүрье хамгаалга	395	09	01			2 501 717,5
Уялгата медициньн гарша даалгын нютагай программа	395	09	01	771 00 00		2 282 129,6
Онъһото мэдээсэлэй халбари	395	09	01	771 00 00	381	1 929,6

Элүүрье хамгаалгын, спортын ба бэсын тамирай соёлой, аяншалгын талаар хэмжээнүүд	395	09	01	771 00 00	455	2 067 758,2
Уялгата медициньн гарша даалгын нютагай програмнуудай хэмжээндэ ажалгүй пенсионернүүдтэ амбулаторно-поликлиникын туһа хүргэлгэдэ нэмэлтэ түлбэри	395	09	01	771 00 00	793	24 699,6
Уялгата медициньн гарша даалгын нютагай програмнуудай хэмжээндэ ажалгүй пенсионернүүдтэ социальна дэмжэлгын программа бэслүүлгэ	395	09	01	771 00 00	794	30 151,7
Ажал хэдэггүй хүнүүдэй (хүүгэдэй) уялгата медициньн гарша урилгалан даалга	395	09	01	771 00 00	795	35 848,3
Ажалтай эрхэтэдэй бэсын элүүр нэмэлтэ шалгалга	395	09	01	771 00 00	797	13 965,0
Анха түрүүшын эмнэлгын-санитарна туһа хүргэдэг муниципальна байгууламжануудай элүүрье хамгаалгын эмхи зургаануудай (тэдэнэй үгы хаань, Россин Федерациин можын элүүрье хамгаалгын эмхи зургаануудай) Россин Федерациин эрхэтэдтэ үгтэдэг гүрэнэй найдүүлгын программ ёһоор үзүүлэгдэдэг түлбэригүй медициньн туһалама үзүүлгэдэ участково врач-терапевтнүүдэй, участково хүүгэдэй врачнуудай, юрэнхы (бүлын) врачнуудай, участково врач-терапевтнүүдэй участково хүүгэдэй врачнуудай участково эмшэлгын сестрануудай үзүүлдэг нэмэлтэ туһаламжада гүрэнэй даабарин мүнгэн сан һомололгодо уялгата медициньн гарша даалгын нютагай жасануудай бюджетүүдтэ тэдхэмжэ	395	09	01	771 00 00	798	107 777,2
Эм домоор хангаха талаар зарим эрхэтэдые социальна дэмжэлгын хэмжээнүүдые бэслүүлгэ	395	09	01	505 00 00	782	219 587,9
Бүхы гаршанууд	395					2 533 041,8

"2007 ондо Уялгата медициньн гарша уридшалан даалгын Буряадай нютагай жасын бюджет тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудые оруулха тухай

Буряад Республикын Арагай Хурал 2007 оной июниин 26-га баталан абтаа

Статья 1

2006 оной декабриин 21-нэй № 2049-III дугаарай "2007 ондо Уялгата медициньн гарша уридшалан даалгын Буряадай нютагай жасын бюджет тухай" Буряад Республикын Хуулида (Буряад Республикын Хуулига шийдхэбэринүүдэй суглаулбари, 2006, № 12 (93); "Бурятия" сонин, 2006, декабриин 23) иимэ хубилалтануудые оруулха гэбэл:

1) 1-дэхи статьяда "2 424 778,6 мян. түхэриг оршотойгоор", "2 424 778,6 мян.

түхэриг гаршатайгаар" гэхэн үгэнүүдые "2 591 709,5 мян. түхэриг оршотойгоор", "2 594 613,1 мян. түхэриг гаршатайгаар" гэхэн үгэнүүдээр хэлгэхэ; 2) 4-дэхи статья хүсөө буураа гэжэ тоолохо; 3) 1, 2, 3-дахи хабсаргалтануудые хүсөө буураа гэжэ тоолохо;

"Буряадай уялгата медициньн гарша уридшалан даалгын нютагай жасын 2006 оной бюджетэй гүйсэдхэл тухай" Буряад Республикын Хуулида 1-дэхи хабсаргалта

2007 ондо Буряадай уялгата медициньн гарша даалгын нютагай жасын бюджетэй оршын дутагалда доторой һомололгын арга нөөснүүд

Россин Федерациин бюджетэй ангилалгын тэмдэг	Мүнгэнэй арга нөөсын нэрэ	Мүнгэнэй хэмжээн
000 08 00 00 00 00 0000 000	Бюджетэй мүнгэнэй үлэгдэл	0,0
000 08 00 00 00 00 0000 500	Бюджетэй мүнгэнэй үлэгдэлэй нэмэлгэ	-2 903,6
395 08 01 01 00 09 0000 510	Уялгата медициньн гарша даалгын нютагай жасануудай бюджетүүдэй мүнгэнэй нөөсын үлэгдэлэй нэмэлгэ	0,0
395 08 02 01 00 09 0000 510	Уялгата медициньн нютагай бюджетүүдэй мүнгэнэй нөөсын бусад үлэгдэлэй нэмэлгэ	-2 903,6
000 08 00 00 00 00 0000 600	Бюджетүүдэй мүнгэнэй үлэгдэлэй хоролго	+2 903,6
395 08 01 01 00 09 0000 610	Уялгата медициньн гарша даалгын нютагай жасануудай бюджетүүдэй мүнгэнэй нөөсын үлэгдэлэй хоролго	0,0
395 08 02 01 00 09 0000 610	Уялгата медициньн нютагай бюджетүүдэй мүнгэнэй нөөсын бусад үлэгдэлэй хоролго	+2 903,6

"Буряадай уялгата медицинн гарша уридшалан
гаалгын нотагай жасын 2006 оной бюджетэй гүйсэдхэл тухай"
Буряад Республикын Хуулийн
2-гохи хабсаргалта

2007 ондо Буряадай уялгата медицинн нотагай
жасын бюджетэй оршо

Россин Федерацийн бюджетэй ангилалгын тэмдэг	Орийн нэрэ	Мүнгэнэй хэмжээн (мян. түхэриг)
000 1 02 00000 00 0000 000	Социальна хэрэглэмжэдэ налог болон орууланууд	1 705 349,6
182 1 02 01000 00 0000 110	Нэгэдхэмэл социальна налог	590 200,0
182 1 02 01040 09 0000 110	Уялгата медицинн гарша даалгын нотагай жасада оруулагдалаг нэгэдхэмэл социальна налог	590 200,0
000 1 02 02000 00 0000 000	Гарша даалгын мүнэгэ оруулга	1 115 149,6
395 1 02 02060 09 0000 160	Россин Федерацийн можонуудай гүйсэдхэхэ засагай зургаануудай уялгата медицинн гарша даалгын жасануудта ажал хэдэггүй зоной медицинн уридшалан гарша даалгада оруулга	1 115 149,6
395 1 02 02070 09 0000 160	Ажал хэдэггүй зоной медицинн уридшалан гарша даалгада оруулдаг мүнэгэнэй доёмхо ба пени	0,0
000 1 05 00000 00 0000 000	Хамталагдахан олзын налог	34 569,2
182 1 05 01000 00 0000 110	Налог тохолгын сомор түхэл хэрэглэхэдэ абтадаг нэгэдхэмэл налог	18 160,0
182 1 05 01010 01 0000 110	Налог тохолгодо олзо гэжэ шэлээн налог түлэгшдөө абтадаг нэгэдхэмэл налог	9 806,4
182 1 05 01020 01 0000 110	Налог тохолгодо гарша хороохон оршо шэлээн налог түлэгшдөө абтадаг налог	3 813,6
182 1 05 01030 01 0000 110	Гүрэнэй бюджеттээ гадуур жасануудта оруулагдалаг нэгэдхэмэл доодо хэмжээнэй налог	4 540,0
182 1 05 02000 02 0000 110	Зарим ажал ябуулгада уридшалан тоолодог нэгэдхэмэл налог	16 373,7
182 1 05 03000 01 0000 110	Нэгэдхэмэл хүдөө ажахын налог	35,5
000 1 09 00000 00 0000 000	Болжуулагдалаг налог татабарин ба уялгата бусад түлбэринүүдээр үри ба дахин тоололго	10 200,0
000 1 09 08000 00 0000 140	Гарша уридшалан даалгын доёмхо, пени ба яла	10 200,0
182 1 09 08050 09 0000 140	Уялгата медицинн гарша даалгын нотагай жасада оруулгын доёмхо, пени ба яла	10 200,0
000 1 17 00000 00 0000 000	Налогой бэшэ бусад оршо	16 000,0
395 1 17 06040 09 0000 180	Уялгата медицинн гарша даалгын нотагай жасануудта налогой бэшэ бусад оршо	16 000,0
000 2 00 00000 00 0000 000	Бусаалгагүй орууланууд	825 590,7
000 2 02 03900 09 0000 151	Россин Федерацийн бусад бюджетүүдтээ гарша хүсэлдүүлгэ	187 049,5
000 2 02 03901 09 0000 151	Агха түрүүшын эмшлгын-санитарна туша хүргэдэг муниципальна байгууламжануудай элүүрье хамгаалгын эмхи зургаануудай (тэдэнэй үгы хаань, Россин Федерацийн можын элүүрье хамгаалгын эмхи зургаануудай) Россин Федерацийн эрхэтэдгэ үгтэдэг гүрэнэй найдуулгын программын ёшоор үзүүлэгдэдэг түлбэригүй медицинн тушалама үзүүлгэдэ участково врач-терапевтүүдэй, участково хүүгэдэй врачнуудай, юрэнхы (бульн) врачнуудай, участково врач-терапевтүүдэй участково хүүгэдэй врачнуудай участково эмшлгын сестрануудай үзүүлдэг нэмэлтэ тушаламжада гүрэнэй даабарин мүнэгэн сан номололгодо уялгата медицинн гарша даалгын нотагай жасануудай бюджетүүдтэ тэдхэмжэ	0,0
000 2 02 03903 09 0000 151	Эм домоор хангаха талаар гүрэнэй социальна туша зарим бүлэг эрхэтэдгэ үзүүлгэдэ уялгата медицинн уридшалан гарша даалгын нотагай жасануудай бюджетүүдтэ дамжуулагдалаг мүнэгэн	187 049,5
000 2 02 04900 09 0000 151	Уялгата медицинн уридшалан гарша даалгын нотагай жасануудай бюджетүүдтэ дамжуулагдалаг мүнэгэн	638 541,2
000 2 02 04901 09 0000 151	Уялгата медицинн гарша даалгын нотагай жасануудай бюджетүүдтэ хүдэлдэггүй зоной (хүүгэдэй) уялгата медицинн гарша даалгада тэдхэмжэ	36 117,0
000 2 02 04903 09 0000 151	Уялгата медицинн уридшалан гарша даалгын үндээн программануудай хэмжээндо уялгата медицинн гарша уридшалан даалгын нотагай программануудые дүүргэлгэдэ уялгата медицинн гарша уридшалан даалгын нотагай жасануудта тэдхэмжэ	599 479,0

000 2 02 04904 09 0000 151	Ажалтай эрхэтэдгэй бэсын элүүр нэмэлтэ шалгалта үнгэрэлгэдэ уялгата медицинн уридшалан гарша даалгын нотагай жасануудай бюджетүүдтэ тэдхэмжэ	0,0
000 2 02 04905 09 0000 151	Уялгата медицинн гарша даалгын нотагай программануудай хэмжээндо ажалгүй пенсионерүүдтэ амбулаторно-поликлиникын туша хүргэлгэдэ нэмэлтэ түлбэридо уялгата медицинн уридшалан гарша даалгын нотагай жасануудай бюджетүүдтэ тэдхэмжэ	2 945,2
000 1 00 00000 00 0000 000	Оршо	2 591 709,5

"Буряадай уялгата медицинн гарша уридшалан
гаалгын нотагай жасын 2005 оной бюджетэй гүйсэдхэл тухай"
Буряад Республикын Хуулийн
3-гохи хабсаргалта

2007 ондо Буряадай уялгата медицинн нотагай
жасын бюджетэй гаршын байгуулга

Гаршын нэрэ	Россин Федерацийн бюджетэй ангилалгын тэмдэгүүд					Хэмжээн (мян. түх.)
	Мин	Бүлэг	Бүлэгэй хуби	Гаршын статья	Гаршын янза	
Гүрэнэй юрэнхы бусад асуудалнууд	395	01	15			39 866,5
Тогтоолдогон үүртэ соо ударидал ба хүтэлбэри	395	01	15	001 00 00		39 866,5
Гүрэнэй сэрэгэй бюджеттээ гадуур жасануудай хүтэлбэрин зургаануудай албн газарнууд	395	01	15	001 00 00	089	39 866,5
Шыгсор хургалга ба мөргөжөл дөөшлүүлгэ	395	07	05			100,0
Уялгата медицинн гарша даалгын нотагай программа	395	07	05	771 00 00		100,0
Шыгсор хургалга ба мөргөжөл дөөшлүүлгэ	395	07	05	771 00 00	450	100,0
Элүүрье хамгаалга ба спорг	395	09	00			2 554 646,6
Элүүрье хамгаалга	395	09	01			2 554 646,6
Уялгата медицинн гарша даалгын нотагай программа	395	09	01	771 00 00		2 554 646,6
Онгохо мөргөсөлдэй халбари	395	09	01	771 00 00	381	1 000,0
Элүүрье хамгаалгын, споргын ба бэсын тавирхай соёлой, аялгалтын талаар хэмжээнүүд	395	09	01	771 00 00	455	2 327 534,9
Зарим бүлэг эрхэтэлье эм домоор хангалга	395	09	01	771 00 00	748	187 049,5
Уялгата медицинн гарша даалгын нотагай программануудай хэмжээндо ажалгүй пенсионерүүдтэ амбулаторно-поликлиникын туша хүргэлгэдэ нэмэлтэ түлбэри	395	09	01	771 00 00	793	2 945,2
Ажал хэдэггүй хүнүүдэй (хүүгэдэй) уялгата медицинн гарша уридшалан даалга	395	09	01	771 00 00	795	36 117,0
Ажалтай эрхэтэдгэй бэсын элүүр нэмэлтэ шалгалга	395	09	01	771 00 00	797	0,0
Участково врач-терапевтүүдэй, участково хүүгэдэй врачнуудай, юрэнхы (бульн) врачнуудай, участково врач-терапевтүүдэй участково хүүгэдэй врачнуудай участково эмшлгын сестрануудай үзүүлгэдэ участково врач-терапевтүүдэй, участково хүүгэдэй врачнуудай, участково врач-терапевтүүдэй участково хүүгэдэй врачнуудай участково эмшлгын сестрануудай үзүүлгэдэ нэмэлтэ тушаламжада гүрэнэй даабарин мүнэгэн сан номололгодо уялгата медицинн гарша даалгын нотагай жасануудай бюджетүүдтэ тэдхэмжэ	395	09	01	771 00 00	798	0,0
Гарша бүхэдөө	395					2 594 613,1

Статья 2
Тус Хуули албан ёшоор толилогдогон
үдэрхөө хүсэндөө орохо.
Буряад Республикын Президент
А.В. ПОТАПОВ

Улаан-Үдэ хото
2007 оной июлийн 02
№ 2330-III

**"Буряад Республикада удаан болзорой хүрэнгэ
номололгын ажал ябуулга тухай" Буряад Республикын
Хуулида хубилалтануудыг оруулха тухай**

*Буряад Республикын Арагай Хурал
2007 оной июнийн 26-га
баталан абаа*

Статья 1

Буряад Республикын 2005 оной декабриин 2-ой 1344-III дугаарай "Буряад Республикада удаан болзорой хүрэнгэ номололгын ажал ябуулга тухай" Хуулида (Буряад Республикын Хуулига шийдхэбэринүүдэй суглуулбари, 2005, №12 (81); 2006, №6-7 (87-88); "Бурятия" нонин, 2005, декабриин 6; 2006, июлийн 8) удаадахи хубилалтануудыг оруулха:

1) 3-дахи статьяда иимэ удхатай 5.1-дэхи зүйл нэмэхэ:

"5.1. экономикын удаадахи халбаринуудта олзын хэрэг эрхилэлгэ ба бусад ажал ябуулга бээлүүдэг гэбэл:

тамхиин зүйлнүүдыг үйлдбэрилгэ;
архиин зүйлнүүдыг үйлдбэрилгэ;
шуналта наадануудыг (шуналта нааданай олзын хэрэг) эрхилхэ талаар ажал ябуулга;

бөөнөөр ба бутархай наймаан, худалдаа наймаа хангалгын хүгжэлтэдэ гүрэнэй эхэ номололгоһоо бэшэндэ";

2) 15-дахи статьяда "тусхай зорилгото программануудай" гэнэн үгэнүүдэй хойно, "мүн Буряад Республикын Правительствоын дурадхалнуудай үндэһөөр" гэнэн үгэнүүдыг нэмэхэ.

Статья 2

Тус Хуули албан ёһоор толилогдоһон үдэрһөө хүсэндөө орохо.

Буряад Республикын Президент А.В. ПОТАПОВ

Улаан-Үдэ хото
2007 оной июлийн 3

№ 2335-III

**2006 ондо "Буряад Республикын 2005 - 2007 онуудай
социально-экономическа хүгжэлтын программа тухай"
Буряад Республикын Хуулийн гүйсэдхэл тухай тоосоо баталха тухай**

*Буряад Республикын Арагай Хурал
2007 оной июнийн 26-га
баталан абаа*

Статья 1

2005 оной мартын 30-най 1069-III дугаарай "Буряад Республикын 2005 - 2007 онуудай социально-экономическа хүгжэлтын программа тухай" Буряад Республикын Хуули (Буряад Республикын Хуулига шийдхэбэринүүдэй суглуулбари, 2005, №3 (72); 2006, 8 - 9 (89 - 90), №12 (93); "Бурятия" сонин, 2005, апрелин 2; 2006, сентябриин 27, декабриин 27; 2007, мартын 15, апрелин 17) 2006 оной дүүргэлтэ тухай тоосоо баталха (хабсаргадана).

Статья 2

Тус Хуули албан ёһоор толилогдоһон үдэрһөө хүсэндөө орохо.

Буряад Республикын Президент А.В. ПОТАПОВ

Улаан-Үдэ хото
2007 оной июлийн 5

№ 2338-III

**1. «Буряад Республикын 2005 – 2007 онуудай
социально-экономическа хүгжэлтын программын»
2006 ондо гол үүргэ зорилгонуудыг бээлүүлгэ**

"2005 – 2007 онуудта Буряад Республикын социально-экономическа хүгжэлтын программын" (саашадаа - Програма) гол зорилгонууд хадаа зоной амидаралай хэмжээ шанар дээшлүүлгэ ба зоной үгырэлгын хэмжээ доошолуулга болоно. 2006 ондо Буряад Республикын экономика эршэтэй хүгжэлтын, республикын үйлдбэрийн, нөөсын, байгаагийн арга боломжонуудыг ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэлгын, удаанаар мүнгэ номололгодо ба хэрэг эрхилэлгэдэ таарамжатай оршон ударил тогтоолгын, республикада бизнес хүгжөөлгэдэ албан захиргаанай талаар бэрхшээлүүдыг хороожо, зохио хангалга бүридүүлгын ба Буряад Республикын социально-экономическа хүгжэлтын гурумшуулгын хуулига үндэһэ нарижуулгын ашаар үгырэлгын хэмжээ 2004 оной 33,7 процентһээ 2005 ондо 29,5 процент болотор доошолһон байна.

Экономическа ургалта хангаха талаар гол үүргэ зорилгонууд иимэ үндэһэн дээрэ бээлүүлгэдэ гэбэл:

республикын экономикадо удаанаар мүнгэ номололго оруулхада туһалха эрхэ нүхэсэл байгуулга;

минеральна түүхэй эдэй халбари хүгжөөлгэ;

дотоодын ба гадаадын дэлгүүртэ үрдилдөөтэ тэмсэлдабаха арга шадалтай промышленна үйлдбэрийн ургаха эрхэ нүхэсэл тогтоолго үндэһэ байгуулга;

хүдөө ажахыда үйлдбэрийн-нөөсын арга боломжо дээшлүүлгэ, эдэе хоолой үйлдбэри хүгжөөлгэ;

дэлгүүрэй эрилгэдэ таараха хайн шанартай барилгын эд хэрэгсэлнүүдэй үйлдбэри хүгжөөлгэ, "Гэр байра" гэнэн шэглэл бий бололго;

аяншалгын халбарийн ашаг үрэ дээшлүүлгэ;

бага олзын хэрэг эрхилэлгэ эршэтэйгээр хүгжөөлгэ;

можонууд хоорондын хамжаа хамтарал ба гадаадын экономическа харилсаа хүгжөөлгэ;

транспортын хангадаг оршон ажахы хүгжөөлгэ;

эрдэм һуралсалай ба эмшэлүүлгын туһаламжын хүртэхэ арга ба шанар дээшлүүлгын, соёлой угай баялиг сахилга ба хүгжөөлгэ;

байгаагийн аюулгүй байдал сахилга ба тойронхи оршон хамгаалга.

1-дэхи таблица

2006 ондо Буряад Республикын социально-экономическа хүгжэлтын гол харуулалтануудай гүйсэдхэл

№	Харуулалтын гаршаг	Хэмж. Тэмд.	Хуули ¹	Тоосоо
	Нютагай юрэхы бүтээл (урдахи жэлэйхиһээ ургалта)	%	106,0 – 108,0	106,8 ²
2	Промышленна эд бүтээлэй үйлдбэри (урдахи жэлэйхиһээ ургалта)	%	105,0 – 106,0	108,2

3	Хүдөө ажахын үрэ бүтээлэй үйлдбэри (урдахи жэлэйхиһээ ургалта)	%	102,0 – 104,0	102,2
4	Гадаадын наймаанай эрьесэ (урдахи жэлэйхиһээ ургалта)	%	103,0 – 106,0	107,3
5	Хүн аминай тоодо можын мүнгэн хангай талаар хангагдаса (худалдан абаха арга боломжонуудыг хараада абан)	мянг түх.	20 – 22,7	38,8
6	Бутархай наймаанай эрьесэ (урдахи жэлэйхиһээ ургалта)	%	107,0 – 109,0	109,5
7	Зондо түлөөһэтэ туһа хангамжа (урдахи жэлэйхиһээ ургалта)	%	105,0 – 107,0	115,2
8	Гол хүрэнгэдэ номололго (урдахи жэлэйхиһээ ургалта)	%	105,0 – 107,0	114
9	Бага предпритинуудта хүдэлдэг зоной хуби бүхы хүдэлдэг зонһоо	%	6,6 – 7,0	7,1
10	Экономикын халбаринуудай гол хэрэгсэлнүүд хүн аминай тоогоор гүйсэд сэнгээр (2,37 -үнэ нэмэлгын үдхэгшэ)	мянг түх.	103,2 – 103,4	мэдээнүүд алга байна
11	Бүридхэлдэ абтаһан ажалгүйдэлгын хэмжээн	%	4,2 – 4,3	3,6
2	Нэгэ хүнэй дунда зэргын олзын ба дунда зэргын хүн аминай ажаидаралай хэмжээнэй тэнсүүри	дахин	1,7 – 1,9	1,93
13	Ажаидаралай доодо хэмжээнһээ доогуур олзотой зоной хуби	%	32,0 – 28,0	29,5
14	Пургуулийн наһа хүсөөгүй 100 үхибүүдтэ һуралсалай зургаануудаар хангагдаса	һуури	55	53
15	10 мянг. зоной тоогоор гүрэнэй дээдэ ба тусхай һургуулинуудай мэргэжэлтэдыг гаргалга	тусхай	90 – 93	93
16	10 мянг. зоной тоогоор врач болон медицинын дунда шатын хүдэлмэрилэгшэдөөр хангагдаса	тусхай	139 – 139	144,6
17	10 мянг. зоной тоогоор амбулатори поликлиникын эмхи зургаануудаар хангагдаса	халаанда оролго	220 – 222	245,0
18	Зоной бодото олзо оршо (урдахи жэлэйхиһээ ургалта)	%	108 – 109	107,8

¹Эндэ ба саашадаа 2005 оной мартын 30-най 1069-III дугаарай "Буряад Республикын 2005 – 2007 онуудай социально-экономическа хүгжэлтын Програма тухай" Буряад Республикын Хуули

² Буряад Республикын экономическа хүгжэлтын ба гадаадын харилсаануудай талаар министрствын сэнгэлтын баримтанууд.

Бюджетэй ажал хэрэг хүгжөөхэ зорилготойгоор Буряад Республикын Правительствоын ябуулгань социальна политикын ба гүрэнэй дэмжэлгын ашаг үрэ дээшлүүлгын хэрэгтэ, бээлүүлмээр дунда хараата болзорой бюджет түсэблэлгые нэбтэрүүлгэдэ, нютагай өөһэдын хүтэлбэрийн зургаануудай шэнэдхэлгын эрхэ нүхэсэлдэ бюджетүүд хоорондын ашаг үрэтэй гурум байгуулгада шэглүүлгэдэһэн байна.

2-дохи таблица

2006 ондо Буряад Республикын нэгэдхэмэл бюджетэй оршо ба гаршануудай хэмжээн

Харуулалтанууд	Хуули	Тоосоо
Мүнгэн хангай туһаламжа хараада абангүй бюджетэй оршо	8 719,7	11 253,5
Бюджет хоорондын харилсаанай хэмжээндэ абтаһан зөөри	9 098,2	10 107,7
Бюджетэй бүхыдөө оршонууд	17 817,9	21 361,2
Бюджетэй бүхыдөө гаршанууд	18 159,4	21 169,6

3-дахи таблица

2006 ондо нэгэдхэмэл бюджетэй оршо гаршын түхэл байгуулга, % дүнгүүдтэ

Харуулалтанууд	Хуули	Тоосоон
Оршонууд		
Налог татабарийн оршо	43,4	47,7
Налогһоо ондоо оршо	2,9	3,8
Бусаалтагүй дамжуулганууд	51,1	47,3
Олзын хэрэг эрхилэлгэһээ ба бусад ажалнуудһаа оршонууд	0,0	0,0
Тайлбарилхада: мүнгэн хангай туһаламжа хараада абаагүй оршонууд	2,6	1,2

Буряад Республикын гарша хүсэлдүүлэн нэмэлтэ мүнгэндэ хүртэмжын хэмжээн	100,0	100,0
Гаршанууд	100	100
Гүрэнэй юрэнхы асуудалнууд	8,5	9,18
Гүрэнэй аюулгүй байдал ба хуули хамгаалгын яжал ябуулга	0,0	0,07
Гүрэнэй экономика	3,8	3,79
Гэр байрын-коммунальна ажахы	10,8	12,97
Тойронхи оршон хамгаалга	0,2	0,71
Эрдэм хуралсал	4,5	5,57
Соёл, киногой халбари ба олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүд	31,5	30
Элүүрье хамгаалга ба бэын тамирай соёл	2,8	4,13
Социальна политика	16,1	17,23
Тайлбарилгада: социальна халбарид гаршанууд	21,8	16,35

2. Программын хэмжээ ябуулгануудай гүйсэдхэл
2.1. Социально-экономическа шэнжэтэй хэмжээнүүд

Үндэһэн ба хуулин хубилалтанууд, мүнгэ һомололгын тодорхой проектүүд ба коммерческэ бэшэ (социальна, экологиин ба бусад) хэмжээнүүд хамтадаа болохо программые дүүргэлгэ хадаа зоной ажаמידаралай хэмжээ бодото дээрэ дээшлүүлжэ, экономикын гол халбаринуудта үйлэдбэрийн ургалта ба тогтониторжуулга, экономикын үйлэдбэрийг ба социальна халбаринуудай саашанхи хүгжэлтэ хангаһан байна.

2006 ондо программын хэмжээнүүдэй гүйсэдхэл тухай мэдээсэл 1-дэхи хабсаргалтада үгтэнэ.

2.1.1. Минерально-түүхэй эдэй халбари
Хэбтэшэнүүдые ашаглаха ба минерально-түүхэй эдэй үндэһэ хүгжөөхэ, мүн республикын минерально-түүхэй эдэй халбарид мүнгэ һомололгын арга нөөсэ татаха зорилготойгоор 2006 ондо иимэ ажал хэгдэһэн байна.

Озёрнын ба Холоднын хэбтэшэнүүдэй гүн баяил ашаглаха эрхын зүбшөөрэлтэй "МЕТРОПОЛЬ" гэнэн компани хэлсээнэй ёһоор Озёрнын хэбтэшэ ашаглалгын технико-экономическа үндэһэл хэжэ дүүргээ, хэбтэшэ бэдэрхэ талаар мэдээсэл суглуулаа ба шэнжэлээ. 2006 ондо Буряад Республикын Яруунын аймагта бүридхэлдэ абтаһан "Озёрнын хадын шулуу шанаржуулгын комбинат" гэнэн нээмэл акцитай бүлгэмэй россин-шведэй хамтын предприяти байгуулагдаа. Хамтын предприяти хэбтэшэ малгалгын хүдэлмэри бэлүүлхэ болоно, тийхын тула зохихо байра байдал бэлдэхэ ба саашадаа хадын шулуу шанаржуулгын комбинат баригдахаар хараалагдаһан.

Хиагдын уранай хэбтэшэ малталгын проект бэлүүлхэ талаар ажал ябуулагдаа. Проект бэлүүлгэдэ 109,5 млн. түхэриг һомологдоо. 2006 ондо 27 тонно ашагта малтаам абтаа, торнхы хэмжэенинь 33,2 млн түхэригтэ хүрөө.

"Кварц Бурятия - Солнечный кремний" гэнэн проектын түрүүшын хуби бэлүүлгын зорилгонь нээмэл аргаар малтаха ба үндэр шанартай кварцын шулуу үйлэдбэрийлхэ Чулоной кварц шулуунай хэбтэшэдэ уула уурхайн шулуу шанаржуулгын комбинат барилга болоно. 2006 ондо хэбтэшэдэ зоной хууха тосхон, складауд, гаражууд баригдаа, харгы хэгдэнэ, техникэ ба түхээрэлгэнүүд абтаа.

2.1.2. Промышленностиин хүгжэлтэ
2006 ондо Буряад Республикын промышленностин талаар шенжэлгэ хадаа үйлэдбэрийн ургалтын, тэрэнэй бүтээсэ ба дэлгүүртэ тэмсэхэ шадал дээшлүүлгын эрхэ нүхэсэл байгуулгада шэглүүлэгдээ.

Түрүүшын ээлжээнэй зорилгонуудые шийдхэлгэ ямар юумэндэ туһа хүргэхэ гэбэл:

техническэ зэбсэгжэл ба үйлэдбэри шэнэдхэн хэблэгдэдэ, гол хэрэгсэлнүүдые шэнэдхэлгэдэ;

шэнэ түхэлэй бүтээл гаргалгада; ажалай шэнэ хууринуудые байгуулгада, дунда зоргын салин дээшлүүлгэдэ;

үйлэдбэри саашадан хүгжөөхэ оршон ажахын хүгжэлтэдэ;

элшэ хүсэ алмалгын талаар эдэбхитэй ажал ябуулагдаа.

2006 ондо промышленна үйлэдбэрийн ургалта харуулан тоо тэмдэгын 108,2 процент болоо.

Программа бэлүүлгын хэмжээн соо элшэ хүсэний халбарид нютаг можын элшэ хүсэний дэлгүүр бүрилдүүлгын эрхэ нүхэсэл байгуулаха, бюджетэй хэрэгсэлдэ элшэ хүсэний нөөсын ашаглал зохистой болгохо, ехэ барилга бэлүүлгын ба оньһон түхээрэлгэнүүдые сагай эрилтэдэ

тааруулгын тулада удаанай мүнгэ һомололо татахада туһалха талаар хүдэлмэри хэгдэһэн байна.

"Бурятэнерго" гэжэ акцитай нээмэл бүлгэмые "Бурятэнерго" (зайн гал дамжуулга), "Бурятэнергосбыт" болон "Генерация Бурятии" гэнэн бүлгэмүүдтэ хубаажэ шэнэ үндэһөөр эмхидхэхэ хүдэлмэри хэгдэһэн байна.

Бюджетнэ халбарийн объектүүдтэ наранай элшэ хүсын коллекторнуудые тодохо талаар ажалнууд хэгдэ гэбэл: Посольскын наһажаал зоной ба эрэмдэгтэйшүүлэй интернат-байшан (Буряад Республикын Кабанскын аймаг (Посольск хуури); "Геронтологин түб" гэнэн хотын социальна хангалын эмхи зургаан (Улаан-Үдэ хото, Дээдэ Онгосотой гэжэ газарта). Бюджетнэ халбарийн эмхинүүдэй элшэ хүсэ ашаглалга шэнжэлгын ажал эхилээ.

Республикын түлишын - элшэ хүсэний халбарийн эмхинүүдэй тогтууритай ажал хангахын тулада Улаан-Үдын ТЭЦ-тэ өөрын зөөрийн тоосоогоор гол хэрэгсэлнүүдэй ехэ мүнгэнэй ба үдэр тутамай заһабарилгын ажалнууд хэгдээ. Жэлэй туршада Улаан-Үдын 2-дохи ТЭЦ-тэ зайн галай элшэ хүсэ гаргахын тула 2*20 МВт хүсэний зайн галай генераторнуудай проект бэлдэгдэдэ 20 млн. түхэригэй өөһэдын мүнгэн гаргашалагдаа.

Буряад Республикын шулуу нүүрһэнэй халбари хүгжөөлгын холын хараагай түсэб бэлүүлхэ хэмжээн соо:

2006 ондо Түгнын уурхайда барилга үргэлжлөө, предприятида оруулагдаһан хүрэнгын хэмжээн 442,34 млн. түхэригтэ хүрөө. Гол ехэ хүрэнгэнь гол үйлэдбэри хүгжөөлгэдэ һомологдоо гэбэл: Татаар булаг үртөөдэ түмэр харгы заһабарилгада, ЭШ 40/85 экскаватор суглуулгада, инженернэ барилгын объектүүдтэ ба бусад объектүүдтэ.

"Бурятуголь" гэжэ нээмэл түхэлэй бүлгэмдэ хүдэлжэ байһан уурхайнуудта заһабарилганууд хэгдээ ба шэнэ уурхайнууд баригдаа.

2006 ондо хадын-транспортн түхээрэлгэнүүд шэнэһэлгэдэ, өөһэдын мүнгэнэй хүсөөр 15 млн. түхэригтэ принциптэй шулуу нүүрһэ зөөдөг ашаанай томо машинанууд худалдан абтаа.

Машина бүтээлгын халбарид үйлэдбэри шэнэ эриатдэ хүрэнг хэблэгдэдэ ба техническэ зэбсэгжэлгэдэ, халбарийн үрэ бүтээл үлөөлгэдэ ба үргэдхэлгэдэ гол анхарал хандуулагдаа.

Ехэнхидэ үйлэдбэри шэнэ эрилгэдэ тааруулгын ба шэнээр зэбсэгжүүлгын гол арга боломжонуудын өөһэдын зөөри болоно, тэдэнэй хуби 80 процентдэ дүтэлөө.

2006 ондо промышленностин эмхинүүд хүрэнгэ оруулаа гэбэл:

"Улаан-Удэнский авиационный завод" гэнэн нээмэл бүлгэм Ми-171 түхэлэй вертоледой шэнэдхэлгэдэ 125 млн. түхэриг, "Россин түмэр харгинууд" гэнэн нээмэл бүлгэмэй Улаан-Үдын локомотив-вагон заһабарилгын завод гэнэн филиалда завод хэблэгдэһэн ба шэнэдхэлгын программада 118,4 млн. түхэриг, "Улаан-Удэстальмост" гэнэн хаамал бүлгэмдэ лазерай ба компьютерай онол аргуудые нэбтэрүүдхэ проектдэ 23 млн. түхэриг, "Улаан-Үдын прибор бүтээлгын үйлэдбэрийн нэгдэл" гэнэн нээмэл бүлгэмдэ автомобиллин ба авиациин үйлэдбэридэ шэнэ бүтээл гаргалгада - 12 млн. түхэриг һомологдоо.

"Улаан-Үдын прибор бүтээлгын үйлэдбэрийн нэгдэл" гэнэн нээмэл бүлгэмдэ - гол бүтээлэй үйлэдбэридэ шанарай шатын тэмдэг олгогдоо, "Улаан-Үдын авиационно завод" гэнэн нээмэл бүлгэмдэ - Ми 171 түхэлэй вертоледуудай үйлэдбэридэ шанарай шата олгогдоо ба нийдэхэ бэлэн болоһоной шата баталагдаа, "Теплоприбор-Комплект" гэнэн хаамал

бүлгэмдэ - гарша тоолодог аппаратурын үйлэдбэридэ шанарай шата олгогдоо ба "Улаан-Удэстальмост" гэнэн хаамал бүлгэмдэ - хүүргын түхээрэлгэнүүдэй үйлэдбэрилгын шанарай хүтэлэлгын гуримаар 2006 ондо шанар хүтэлэхэ гурим нэбтэрүүлхэ талаар ехэ ажал хэгдээ.

"Буряад Республикын 2006 он болотор ой модоной халбарийн эмхидхэл шэнэдхэлгын ба хүгжэлгын программа" бэлүүлгын хэмжээн соо гүрэнэй үзэл хадаа Буряад Республикын ой модоной халбарийе гүнзэгыгөөр болбосоруулгын бүтээл гаргалгада зорюулагдаһан байна.

"Байкальская лесная компания" гэнэн нээмэл бүлгэмдэ модо бэлэдхэлгэһээ эхилээд, гүнзэгы хэмжээнэй болбосоруулгын бүтээл үйлэдбэрилгэ хүртээр нэгдэхэн ябуулдаг.

2006 ондо "Байкальская лесная компания" гэнэн нээмэл бүлгэм Прибайкалийн аймагтай Ильинка тосхоной модо хөрөөдэлгын үйлэдбэрийн ба Улаан-Үдын "Бурятмебель" гэнэн нээмэл акцитай бүлгэмэй техническэ зэбсэгжүүлгэдэ ба шэнэ эрилгэдэ хүргэлгэдэ 159,3 млн. түхэриг һомолоһон байна.

Модо зөөхын тула 50 тонно хүртээр ашаа тээхэ "МАН" ба "Мерседес" түхэлэй 20 автомобиль худалдагдан абтаа.

Модо бэлэдхэлгын ажалнуудта экологиин талаар эрилтэнүүдтэ таарамжатай ТДТ-100А зөөлгын тракторнуудаар 199,1 мян. гурбалжан метр (121,8%) модон бэлэдхэгдээ.

Проект бэлүүлгын дүнгүүдээр 240,0 мян. куб. м. модоной материал ба 30,0 мян. куб. м. няагдаһан брус гаргах арга шадабарий бии болоо.

Техникын шэнэ зэбсэгжүүлгэ 2005 онойхидо ороходоо, модоной материал (хатаагдаһан модоной материал, хабтагай зүйлнүүд, гэрэй бараагай үргэн хабтагайнууд, сонхын холбогдоһон брус, элдэб түхэлэй үүдэнэй ба сонхын можонууд) үйлэдбэрилгын хэмжээн 32,6 хубаар дээшлүүлэгдэбэ.

Мүнөө дээрээ Яруунын аймагта модо бэлэдхэлгын үйлэдбэри эмхидхэхэ талаар ажалнууд ябуулагдаһан, Яруунын аймагтай Нархата хуурида модо тайрадаг завод барилга, Шэтэ можын Могзон станцида түмэр харгын халаа барилга эхилээ, хамта дээрээ тус халбарид 57,6 млн. түхэриг һомологдоо.

"Сэлэнгын целлюлозо-картоной комбинат" гэнэн ОАО-до бүхы дээрээ үйлэдбэрилэгдэбэ гэбэл: шанаагдаһан целлюлоз - 97,0 мян. тонно (107,4 %), бүрээһэнэй картон - 91,1 мян. тонно (107,4 %), саарһан мэшээгүүд - 16916,0 мян. шэрхэг (106,2 %).

Комбинатда ороһон зүйлнүүд 460,0 мян. куб. м. (119,1 %) хүрөө, тэрэ тоодо, өөһэдын хүсөөр 120,0 мян. куб. м. (133,3 %) модон бэлэдхэгдээ.

2007 ондо үйлэдбэри хүгжөөхын тула гофро-картоной бүтээл үйлэдбэрилгын түхээрэлгэ, модо бэлэдхэлгын техникэ худалдан абаха ханаан байна. Юрэнхы дээрээ 30,0 млн. доллар хүртээр картон хэдэг машина шэнэдхэлгын талаар хүрэнгэ һомололгын проект дээрэ ажал ябуулагдажа байна.

Бүд нэхэлгын үйлэдбэридэ ба хүнгэн промышленностида "Улаан-Үдын нарин сэмбын мануфактура" гэнэн хаамал акцитай бүлгэмэй панхаруудтаһан ушарһаа гол үйлэдбэри бүтэн заңдань үлөөхэ зорилгоор "Улаан-Үдын нарин сэмбын мануфактура" гэнэн хизаарламал харюусалгатай бүлгэм гэнэн шэнэ нэгдэл бүридхэлдэ абтаһан байна, тэрэ үйлэдбэрийн байшан барилгануудые, технологиин түхээрэлгэнүүдые худалдан абаа. Үйлэдбэрийн байшануудта досоохи заһабарилгын, дээрэхи хушалтын ажалнууд хэгдээ. Нооһо сээрлэдэг фабрикын түрүүшын ээлжээнэй түхээрэлгэнүүд задалагдажа, нооһо утаадаг машинанууд сэмбэ хэдэг үйлэдбэрийн байшан руу абаашагдаа, тэндээ хабсаргагдаа ба технологиин хужаа хүсэндэни оруулагдаа. Үйлэдбэрийн үлгэдэл болбосоруулаха талаар нэмэлтэ түхээрэлгэ худалдагдан абтаа, профилна бэшэ, тэрэ тоодо техническэ удхатай бүтээлнүүд гаргагдажа эхилээ.

Хэмжээ ябуулгануудай ашаар нооһон бүд нэхэлгэ бүтэн үлөөжэ, гол жасанууд ба үйлэдбэрийн гарша зохистой болоо, шанар найжараа ба гаргагдажа байһан бүтээлэй гарша доошоо. Мүнөө дээрээ "Улаан-Үдын нарин сэмбын мануфактура" гэнэн ООО хэгдэ хүдэлжэ байна, 2006 ондо 17 млн. гаран түхэригтэ 145 мян. п.м. бүд үйлэдбэрилэгдөө. Ажалшадай тоо 400 хүн болотор үсөөрүүлэгдээ, дунда зоргын салин дээшлэжэ, 6 620 түхэригтэ хүрөө.

Үйлэдбэрийн нэгдэл "Наран" гэнэн ООО-гой 2010 он болотор холын хараагай хүгжэлгын программын I шата дүүргэгдээ, тэрэнэй тоодо, нооһо ханааха машина хабсаргаха, цехүүдэй агаар сээрлэлгын

түхээрэлгэнүүдые, наран батареинүүдые тодохо ба валенкада резинэ ула хэхэ талаар ажалнууд ороно. Техническэ нэеы, гэртэ хэрэглэхэ нэеы зүйлнүүд ба арадай заншалта гутал гэхэ мэтэ шэнэ бүтээлнүүд хэгдэжэ эхилээ.

2.1.3. Транспортн, хэлхээ холбооной ба мэдээсэлэй технологиин хүгжэлтэ

Транспортн оршон ажахын хүгжэлтэ иимэ зорилгонуудые шийдхэлгээр бэлүүлэгдээ:

транспортн оршон ажахые нарижуулга;

нютагай ба уласхоорондын транспортн замуудай хүдэлхэ ба хүгжөөхэ эрхэ нүхэсэл тогтоолог;

бүхы янзын унаада ашаанай ба пассажирай шэрэлгэнүүдэй сэн тааруулга; аймагууд хоорондын ба нютаг можонууд хоорондын автотранспортн харилсаанда ашаанай машинануудай тоогой таарадал хангаха республикын зохистой схемэ байгуулга.

2006 ондо "Улаан-Үдын уласхоорондын аэропортн дэгдэлгын-буулгын зурууд шэнэдхэн хэблэгдэ (барилгын 1-дэхи ээлжээн)" гэнэн объектн гол ажалнууд хэгдээ.

Дэгдэлгын-буулгын зурууд, 3-дахы (РД-3) залалгын харгы заһабарилгадаа, гэрэлтүүлгын түхээрэлгэнүүд хабсаргагдаа. Бүхыдөө 279,1 млн. түхэриг ажаллагдаа. Хэгдэһэн ажалнууд 2007 оной декабриин 27-һоо "Мухино" гэнэн Улаан-Үдын аэропортн дэгдэлгын-буулгын зуруудһаа нийдэхэ аргатай болгоо. Мүнөө дээрээ гэрэлтүүлгын түхээрэлгэнүүдые ашаглада оруулха талаар ажалнууд дүүргэгдэжэ байна.

Республикын бюджетдээ "Уласхоорондын аэропорт "Улаан-Үдэ" гэнэн ОАО-до нийдэлгын аюулгүй байдалда техническэ түхээрэлгэнүүдтэ һомологдоо ба тодохдоо.

"Россин түмэр харгинууд" гэжэ бүлгэмэй филиал Сибирин түмэр харгыда хүрэнгэ һомололгын программа бэлүүлэгдээ.

Газар найжаруулгатайгаар Северомуйскын тоннель шэнэдхэхэ талаар ажалнууд хэгдээ. Тайлса үртөөдэ склад хэблэһэн шэнэһэлгэ дүүргэгдээ.

Наушка үртөөдэ хилэ гарадаг газар шэнэһэлгэдээ. Техническэ талаһаа шэнэһэлгэдэһэн дүнгүүдээр хилэ гарахада шалгадаг сар 360-һаа 220 минута болотор хороогодо. Тэрэһэнээ гадна, станцида хэгдэһэн хэблэһэн шэнэһэлгэ дүүрээ. Угтажа абадаг ба эльгээдэг түмэр харгы дээрэ ута составтай поезднүүд ородог болоо, сигнал үгэдэг, нэгдүүлэгдэг ба зогсоодог түхээрэлгэнүүд шэнэһэлгэдээ. 2700 метр түмэр харгы шэнээр хэгдээ.

Зүүн-Сибирин түмэр харгын 30 объектнүүдтэ ажалнууд хэгдээ. халбари хангалтын объектнүүдтэ 600 млн. гаран түхэригтэ ажал хэгдээ.

Нютагай ба уласхоорондын автомашинын пассажирнуудые зөөлгэ хүгжөөхэ талаар ажалнууд хэгдээ. 2006 ондо 12 шэнэ маршрут нээгдээ. Предприятинуудай өөһэдын мүнгөөр пассажирнуудые зөөдөг автомашинанууд шэнэһэлгэдээ. "2006 - 2008 онуудта Буряад Республикын ниислэл - Улаан-Үдэ хото хүгжөөлгэ" гэнэн тусхай зорилгото республикын программын ёһоор Улаан-Үдэ хотын бюджетдээ 51 млн. түхэриг муниципальна транспорт худалдан абалгада ба республикын ба хотын муниципальна бюджетүүдһээ энэл зорилгодо 95 млн. түхэриг һомологдоо. 2006 ондо өөһэдын мүнгэнэй тоосоогоор 6 трамвай ба олон хүние багтаадаг 2 автобус худалдан абтаа.

2006 - 2007 онуудта республикын бюджетэй мүнгэнэй тоосоогоор (42,8 млн. түхэриг) спутниктэ оруулаха зорилгоор "Россия + ГТРК "Бурятия" гэнэн программнуудые тараалгын газар дээгүүр татаатай байһан утаһануудые хэблэхэ ба шэнэһэлгэхэ ажалнууд хэгдээ. Телевизионно дамжуулгануудые абадаг бүхэлүүр 69,5 процентһээ 96,2 процент болотор ехэ болоо. "Утаһанай радио дамжуулгануудые агаарай УКВ - ЧМ эфиртэ оруулга" гэнэн республикын тусхай зорилгото программа саашан бэлүүлхэ зорилгоор "Россия + ГТРК "Бурятия" гэнэн радио дамжуулгын сигнал эльгээхэ арга боломж бии болоо.

2.1.4. Хүдөө ажахын үйлэдбэрийн халбарийн хүгжэлтэ

Хүдөө ажахын үйлэдбэрийн хүгжэлгын хэмжээ ябуулганууд хүдөөгэй зоной ажаמידаралай хэмжээ дээшлүүлгэдэ, хүдөө ажахын үрэ бүтээл үйлэдбэрийн хэмжээ дээшлүүлгэдэ, республикын зоние өөрын эдэе хоолоор гүйсэд хангалгада, эдэе хоолой ба болбосоруулгын эмхинүүдые түүхэй эдээр хангалгада шэглүүлэгдэһэн байгаа.

2006 ондо хүдөө ажыхын үйлдвэрийн хүгжөөх талар социальн-экономическа харилсаанууд тухай 20 хоёр талын ба 115 гурбан талын хэрээ хэлсэнүүд баталагдахан байна. Хэгдээн шэнжэлгын мэдээнүүдэй үндэһөөр ехэнхи аймагууд хэлсэнүүдтэ хараалагдахан уридшалан багсаагдахан харуулалтанууды дүүргэнэ.

2006 ондо республикын тусхай зорилгото програмнуудай ба "Хүдөө ажыхын халбары хүгжөөлгэ" гэнэн үндэһэтэй түрүү ээлжээнэй проектын хэмжээн соо ажал ябуулагдаа. 1,3 млрд. түхэриг урьһаламжын мүнгэн хабаадуулагдаа, тэрэ тоодо "Мал ажыхы түргэнөөр хүгжөөлгын" талаар 673,6 млн. түхэриг хабаадуулагдаа, тэрэнь малай байра барилгада ба шэнэлэгдэ, ондоо нотаг можонууднаа үүдтэртэ үхэр асаралгада шэглүүлэгдэ, "Жэжэ түхэлэй ажыхынууды дэмжэлгэдэ" - 629,9 млн. түхэриг гэхэ гү, али бүхы урьһаламжануудай 59 процентнь болоно. 2 691 хүн - үмсын хамһабарийн ажыхынуудай, таряшадай (фермернүүдэй) ажыхынуудай эзэд 569,7 млн. түхэриг зээли абанан байна. 27 хэрэглэһшэдэй, тэрэ тоодо 7 урьһалалгын нөөсэлэгын шэнэ хамжаанууд эмхидхэгдэн байгуулагдаа. Шэнээр байгуулагдахан хэрэглэһшэдэй хамжаанууд (СПОКи) 47,6 млн. түхэриг зээли абаа. "Залуу мэргэжэлтэды гэр байраар хангалгын" талаар республикын ба федеральна бюджетүүдэй мүнгэнэй тоосоогоор 94 залуу бүлэнүүд тэдхэмжэ абаа. 2006 ондо Буряад Республикын Правительство "2010 он болотор Буряад Республикын мал ажыхы хүгжөөлгэ" гэнэн программа бээлүүлэхэ хэмжээнэд мал ажыхыда ба хү болбосоруулагдаа технологиин түхээрэлгэнүүды худалдан абалгада 27 млн. түхэриг домолодоо.

Тэрэ мүнгэндэ 11 хү наадаг түхээрэлгэнүүд (10-ниинь харийн гүрэнэй ба 1 - орон доторой), хү хүргэдэг ба хадагалдаг 8 түхээрэлгэнүүды ба малай хоол худадаг ба тараадаг 3 түхээрэлгэнүүд худалдан абтаа.

Мүнөө дээрээ Бэшүүрэй аймагай "Покровский" СПК-да, Калининай нэрэмжэтэ СПК-да Мухар-Шэбэрэй аймагай "Байгалай" ОПХ-да (МТФ "Закалтус"), "Колхоз Искра" СПК-да хоёр, "Агротопводстрой" ОАО-да, Тарбагатайн аймагай "Искра" СПК-да "Импульс" (Германи) гэжэ хү наадаг түхээрэлгэнүүд тодохдоо ба Кабанскын аймагай "Творогский" СПК-да орон доторой түхээрэлгэтэй болоо.

Сэлэнгын аймагай Лениней нэрэмжэтэ СПК-да ба Прибайкалийн аймагай "Возрождение" ООО-до хү наадаг түхээрэлгэнүүд хабарсагдаа эхилээ. хү хүргэдэг ба хадагалдаг 5 түхээрэлгэнүүд тодохдоо ба хүдэлжэ эхилээ.

"Молоко" ОАО-до, "Бэшүүрэй тоһоной завод" ООО-до, "Пищевик" СХПХ-да, "Хүдэрийн" ООО-до, "Мухар-Шэбэрэй тоһоной завод" ЗАО-до сэнгэй хуби хүсэдүүлэхэ аргаар хү болбосоруулагдаг предпритинуудта түхээрэлгэнүүд абтаа.

Республикын гүрэнэй хүрэнгэ домологын лизингын "Агролизинг" гэнэн нээмэл бүлгэмэй ашаар 2006 ондо республикын ажыхынуудта лизингын нүхэсэлөөр юрэнхы дээрээ 99,3 млн. түхэригэй техникэ, энэнь 2005 онойхиноо, 4 дахин ехэ болоно, тэрэ тоодо 9 орооһоной комбайн, элдэб түрэлэй 155 трактор, 247 хүдөө ажыхын шагтагалагдааг техникэ үгтөө.

"Таряан" гэнэн хуби программа ба "Үржээл" гэнэн программа бээлүүлэхэ хэмжээнэд хабарай тарилгын ба хоол бэлэдхэлгын ажалнуудта республикын ажыхынууд 10,5 мян. тонно дизелин түлшэ, 2,4 мян. тонно бензин, 0,5 тонно дизелин тоһон худалдан абаа, 4,4 мян. тонно минеральна үтэгжүүлгэ (2005 онойхиноо 2 дахин шахуу ехэ), 810 тонно эрхим шанарай үрэнэн (нэдондо жэлэйхиинэ 10 процентээр ехэ) асарагдаа, 10,5 млн. түхэригтэ гэхэ гү, али нэдондо жэлэйхиинэ 20 процентээр ехэ ургамал хамгаалгын хэрэгсэлнүүд абтаа.

Хэмжээ ябуулгануудай дүнгөөр 2005 онойхиноо 2,2 процентээр хүдөө ажыхын үйлдвэрийн хэмжээ дээшлүүлэгдэ.

2006 ондо хүдөө ажыхын үрэ бүтээл үйлдвэрийн валова хэмжээн 9 864,3 млн. түхэригтэ хүрөө.

Мал ажал. Бүхы түхэлэй ажыхынуудта мал ажалай үрэ бүтээлэй гол янзануудай үйлдвэри дээшлээ: мяханай (малай ба шубуунай) - 4,3%, хүнэй - 0,1%, үндэгэнэй - 0,3%.

Малай ба шубуунай мяхан бүхы дээрээ 54,2 мян. тонно үйлдвэрлэгдэ, хүн - 2261,1 мян. тонно, үндэгэн - 62,9 млн. шэрхэг бэлэдхэгдэ.

Таряан ажал. Хүдөө ажыхын предпритинууд орооһоной гол үйдэбэрлэгшэд болоно, суглуулагдахан бүхы орооһоной 92

процентнь тэдэнэй хубида ороно. Орооһото ба буурсагта ургамалнуудай үйлдвэри 2006 ондо 2005 оной 83,6 мян. тонноһоо 90,9 мян. тооно хүртээр гэхэ гү, али 9,6 процентээр дээшлээ.

Орооһото ургамалнуудай 1 гектарһаа эгээл ехэ ургаса Түнхэнэй (14,7 центнер гектарһаа), Мухар-Шэбэрэй (13,2 центнер гектарһаа) аймагуудта ургуулагдахан байна. 2005 онойхидо орходоо дунда зэргын ургаса 4,3 процентээр дээшлээ ба гектарай 10 центнер орооһон абтаа.

Хартаабха ба огородой эдеэн гол ехэнхидээ үмсын ажыхынуудта ургуулагдаана. 2006 ондо үмсын ажыхынуудта хартаабха ургуулагдаа 96,6 процентдэ ба огородой эдеэн 89,9 процентдэ хүрөө.

Огородой эдэс ургуулагдаа 2005 онойхидо орходоо, 0,7 процентээр доошолоо, хартаабха ургуулагдаа 5,9 процентээр дээшлээ.

2006 ондо "Улаан-Үдын макароний фабрика" гэнэн ОАО-до, "Сибирь" пивэ гаргадаг компани" гэнэн ООО-до үрэ бүтээлэй шанар ба ашаг олзо дээшлүүлэхэ зорилгоор эдеэнэй үйлдвэри шэнэлэгын хүрэнгэ домологын проектынүүд бээлүүлэгдэ. "Байкалфарм" ОАО-до үйлдвэрийн шадал дээшлүүлэгдэ, "хүн" гэнэн ОАО-до ба "Кондитерпром" ОАО-до шата шатаар тоног шэнэдхэлгэ эхилээ, Улаан-Үдэ хотодо ба Загарай тосхондо колбасагай цехүүд, "Николаевский" гахайн фермэдэ полуфабрикат хэхэ талаар цех ашагалада тушаагдаа.

2006 ондо түүхэй эд худалдан абалгада ба мүнгэнэй эрьсэ нэмэрлэгдэ аралжаанай банкуудай зээлигэнүүдээр түрээс түлээгдэ зарим гарша хүсэдүүлэгдэ тэдхэмжэнүүд республикын бюджетдэ - 15 млн. түхэриг, федеральна бюджетдэ - 10,4 млн. түхэриг үгтөө.

Эдеэнэй ба болбосоруулгын промышленностиин эмхинүүдэй гол хүрэнгэдэ домологдоһон мүнгэн 358,3 млн. түхэригтэ гэхэ гү, али 2005 оной хэмжээнһээ 59,5 процент дээшэ хэгдэ.

Эдеэнэй ба болбосоруулгын промышленностиин предпритинууд 2006 ондо 3 058,8 млн. түхэриг хэмжээнэй үрэ бүтээл гаргаа, тэрэнь 2005 онойхидо (109%) байгша сэнгүүдээр 253,5 млн. түхэригөөр ехэ.

Олон янзын үрэ бүтээлнүүдэй тогтууритай ургалта хангагдаа гэхэ: мяхан ба 1 шанарай гэдэһэ дотгор (101,6%), малай тоһон (130%), шэхэрэй зүйлнүүд (102,4%), огородой эдеэнэй консервэнүүд (122,0%), архин ба ликер-архинэй зүйлнүүд (128,2%), ундан (114,1%), талхан (4,2 дахин), макароний зүйлнүүд (103,3%), малай холимог тэжээл (147,2%).

"Бурятмясопром" гэнэн ОАО-до мяханай консервэнүүд нэдондо жэлэйхиинэ бага үйлдвэрлэгдэ (2005 оной хэмжээнһээ 62,4%), тэрэнь эдеэнэй ба болбосоруулгын үйлдвэрийн хэмжэээ 12 процентээр доошуулаа.

2006 ондо хүн зониее өөрын эдэс хоолоор хангалга 2004 оной хэмжээнэд дээшлээ гэхэ: мяхаар - 5 процентээр, хүөөр - 2 процентээр, хартаабхаар - 1,8 процентээр.

Хүдөөгэй хуурын газарнуудта "2004 - 2006 онуудта ба 2010 он болотор хүдөө нотагууды социальна талаһаа хүгжөөлгэ" гэнэн республикын тусхай зорилгото программа бээлүүлгын хэмжээнэд 11,3 мян. дүрб. метр гэр байра ашагалада тушаагдаа.

2.1.5. Барилга ба гэр байрын-коммунальна ажыхы

2006 ондо барилгын халбарийн хүгжэлгын шухала шэглэлнүүд байгаа гэхэл:

хайнаар худалдагдаха барилгын материалнуудай үйлдвэри хүгжөөхэ эрхэ нүхэсэл тогтоолог;

мүнөө сагай барилгын технологи нэбтэрүүлэгдэ туһа хүргэлгэ;

"Гэр байра" гэжэ экономикын хуби байгуулга талаар хэмжээнүүд.

"Барилга" гэнэн ажал ябуулгын янзада бүтээлгэн ажалай хэмжээн 6 341,2 млн. түхэриг гэхэ гү, али 2005 онойхитой жэшэхэдэ 117,4 процент, түсэбэй ёһоор харуулалтын захын тоо 103 процент байгаа.

Барилгын халбарийн ажалшадай харын дунда зэргын салын 2006 оной ноябрийн 1-нэй байдлаар 7 619,5 түхэриг байгаа, тэрэнь 2005 онойхитой жэшэхэдэ 17 процент ехэ.

Барилгын ажалшадай тоо нэдондо жэлэйхитэй жэшэхэдэ - 38,4 процент дээшлээ, тиггэжэ 10 065 хүн болоо.

Томо ба дунда предпритинуудай дүүргэн хэлсээтэ ажалнуудай хэмжээн 2 794,6 млн. түхэриг гэхэ гү, али нэдондо жэлэйхидэ орходоо 153,9 процент болоо.

Буряад Республикын Правительствон хубааряр гүрэнэй захил хэгшэдэ 2006 ондо 194,017,8 мян. түхэригэй ехэ домололог ашагалаа.

2006 ондо республикын ба федеральна удха шанартай хэдэн үргэн дэлсэтэй проектынүүд бээлүүлэгдэжэ байгаа гэхэл: оперо болон баледэй гүрэнэй театр; Н.А. Семашкин нэрэмжэтэ республикын больница; Улаан-Үдэ хотын аэропортын нийдэлгэ-буудалгын зурууд хэлбэн шэнэлэгдэ; Улаан-Үдэ хотын 20 кварталда түмэр харгы дээгүүр авто харгын хүүргэ барилга; Улаан-Үдэ хотодо Степная хэдэн дээгүүр хүүргэ барилга ба социальна ба гэр байрын халбарийн шухала объектнүүд.

Ашагалада тушаагдахан объектнүүд гэхэл: 350 хурагшадай хууритай Сужа хууринда хургуулин залгалаа, Хяагта хотодо котельнэ - сагта 744 Гкал, Улаан-Үдэ хотодо 54 хууритай айланай буудал, Бабушкинай сэдхэм мэдэрэлэй интернадай 33 хууритай хонолгын байшан.

Республикада барилгын ба барилгын бүтээлэй шанар дээшлүүлэхэ талаар хэмжээнүүд бээлүүлэгдэ. Хиналтада ороһон объектнүүдэй тоо 817-до хүрөө. Гүрэнэй барилгын хиналтын албан программын ёһоор 1 213 шалгалта үнгэргөө.

"Россин газарай хүдэлхэ аюулгүй дэбисхэрнүүд (2002 - 2010 онууд)" гэнэн тусхай зорилгото федеральна программын хэмжээнэд 2006 ондо Н.А. Семашкин нэрэмжэтэ республикын больницын уушханай хирургийн байшанай хуури газарай хүдэлхэ аюулаа бүхэлхэ талаар ажалнууд хэгдэ. Проектээр хараалагдахан задалалгын ажалнууд ба байшан бүхэлхэ - хууринууды, хананууды, армагууды, ба түмэртэй бетон сонхын раманууды, модон армагууды газарай хүдэлхэ аюулаа бүхэлхэ түхээрэлгэтэй түмэртэй бетон плитануудаар хэлэгдэ гүйсэд хэгдэ.

Улаан-Үдэ хотодо хагуу бог хаядаа болбосоруулаха талаар үйлдвэрийн газарай I ээлжээнэй барилга 1996-2005 ба 2010 он болотор Алас Дурна зүгэй ба Забайкалийн экономика ба социальна хүгжэлтэ" гэнэн тусхай зорилгото федеральна программаар бээлүүлэгдэнэ. 2006 ондо бүхы бюджетүүддээ 170 000 мян. түхэригэй мүнгэн домологдоһон ба ажаллагдахан байна.

"Улаан-Үдэ хотын Октябрьска районой 45-дахы кварталда тэргээр ябадаг эрэмдэгтэй шүүдэдэ 80 квартиратай интернат-байшан" гэнэн объектээр иимэ ажалнууд 2006 ондо хэгдэ гэхэл: 678,8 дүрб. метр юрэнхы талмайтай байшан гэрэй түрүүшын ээлжээнэй 1-дэхи шата ашагалада тушаагдаа. Республикын бюджетдэ 24 000 мян. түхэриг домологдоһон ба ажаллагдахан байна.

Барилгын комплексын материална нөөсэлгэдэй гол бүтээгшэнь болохо Буряад Республикын барилгын материалнуудай үйлдвэрийн гаргадаг бүтээлнүүд ехэ үргэн: шифер, цемент, хабсардаг түмэр бетон, ханын материалнууд, барилгын хирпиисэ болон бусад.

"Түмэр бэшэ минеральна зүйл үйлдвэрлэгэ" гэжэ экономика ажал ябуулгаар томо ба дунда эмхинүүд 2006 ондо барилгын материалнууды гаргаа гэхэл:

Цемент 246,4 мян. тонно гэхэ гү, али 2005 оной хэмжээнһээ 1,6 дахин ехэ; ханын материалнууд - 20,9 млн. шэрхэг хирпиисэ, энэнь нэдондо жэлэй тус үеын хэмжээнһээ 109,4 процент болоно;

хабсардаг түмэр бетон - 63 мян. дүрб. м. гэхэ гү, али 2005 оной хэмжээнэд орходоо 103,4 процент;

асбестоцемент 33,7 млн. жэшээтэ хабтан, 2005 оной хэмжээнһээ 103,4 процент.

"Түмэр бэшэ минеральна зүйл үйлдвэрлэгэ" гэжэ ажал ябуулгаар үрэ бүтээлнүүдэй хэмжээн 1,6 дахин нэмэжэ, 1 047,4 млн. түхэригтэ хүрөө.

Мүнөө дээрээ республикын предпритинуудта үйлдвэрлэгдэдэг барилгын материалнуудай - цементын, асбестоцементын хабтануудай, хабсардаг түмэр бетоной ба юрэнхы барилгын бусад материалнуудай шанар россин хэмжээнэд гүйсэд зохилоно.

Барилгын материалнууды гаргадаг эмхинүүдэй мүнгэн сангай байдал гэхэдэ, зээлээр абанан урын (379,7 мян. түхэриг) зээлээр үгэнэн мүнгэнһөө (123,8 млн. түхэриг) 2,6 дахин ехэ байна.

Эмхинүүдэй мүнгэн хан элүүржүүлэхэ зорилгоор тэдэнэй ажалайн шэглэл хубилган, барилгын шэнэ хайнаар худалдагдаха эд гаргадаг болгохо аргаар, хүдэлмэри хэгдэнэ.

Предпритинуудай мүнгэн хан элүүржүүлгэ тэдэнэй эмхидхэл шэнэлэхэ ба хубилгаха аргаар мүн лэ бээлүүлэгдэнэ. Мүнөө дээрээ барилгын материалнууды гаргадаг 40 предпритинууд жэжэ бизнесын халбаридо ороно, 2006 оной эсэстэ 550 хүн эндэ ажаллана гэхэ гү, али халбаридо хүдэлгэшэдэй тоогой 15 процент болоно.

"Түмэр бэшэ минеральна зүйл үйлдвэрлэгэ" гэжэ экономика ажал

ябуулгаар үрэ бүтээл гаргалгын хэмжээн жэжэ предпритинуудта 2006 ондо 151,4 млн. түхэригтэ гэхэ гү, али юрэнхы хэмжээнһээ 14,4 процентдэ хүрөө.

Гэр байрын-коммунальна ажыхын халбаридо гол зорилгонууды шийдхэлгэ гэр байрын-коммунальна ажыхын халбарийн ажалай найдамтай байдал хангалгада ба ажалайн ашаг үрэ дээшлүүлгэдэ шэглүүлэгдэн байгаа.

"Буряад Республикын гэр байрын-коммунальна халбарие шэнэ үндэһэн дээрэ эмхидхэлгэ ба сагай эрилгэдэ хүргэлгэ (2002-2010 онуудта)" гэнэн республикын тусхай программа бээлүүлгэ үргэлжлөө.

Тарбагатайн аймагай Солонцы хууринда котельнэ барилга дүүрээ. Хяагтын аймагай Слобода тосхондо котельнэ шэнэлэгдэ, Ивалгын, Муйскын, Сэлэнгын ба Хойто-Байгалай аймагуудта ба Северобайкальск хотодо котельнын дулаанай механическа хуби шэнэлэгтэйгээр ехэ заһабарилга хэгдэ. Буряад Республикын Правительствон ба муниципальна байгууламжануудай абанан хэмжээнүүдэй дүнгөөр гэр байрын - коммунальна халбарийн гол жасануудай элэгдэлын 70 процентһээ 68 процент хүртээр доошолоо.

Элдэб шатын бюджетүүддээ домологдоһон 824,0 мян. түхэриг гэр байрын-коммунальна халбарийн ба бюджетэй халбарийн объектнүүды дулаасуулгын хаһада бэлдэлгын хэмжээнэдэ техническа тус хэмжээнүүды дүүргэлгэдэ туһа болоо гэхэл:

625 дулаасуулгын котельнүүды, 19,82 км дулаасуулгын соргонууды, 26,8 км зайн галай утанууды, 17,3 км уһанай соргонууды, 7,5 км канализацийн соргонууды, 12 дулаасуулгын соргонуудай хашидаг насосой станцинууды, 69 түбэй дулаасуулгын газарнууды, 73 уһанай соргын насосой станцинууды, 92 канализацийн насосой станцинууды, уһа сээрлэдэг хоёр түхээрэлгэнүүды ба канализацийн сээрлэдэг түхээрэлгэнүүды бэлдэхэдэ.

Элдэб түхэлэй зөөрийн хүтээлгын эмхинүүдэй гэр байрын жасын мэргэжэлтэ хүтээлгэдэ шата шатаар оролог үргэлжлэнэ.

2.1.6. Аяншалгын-махабад хэргээлгын халбары

2006 ондо аяншалгын-махабад хэргээлгын халбарийн хүгжэлтэ ургалтын шэнжэтэй байгаа. 2006 оной дүнгөөр хангагдахан аяншалгашадтай тоогой ургалта 7 процент болоо, түлөөһэтэ аяншалгын туһа хангамжануудай хэмжээн - 12 процентээр ургаа. Буряад Республикада аяншалгын халбаридо 2,28 мянган хүн, 41 аяншалгын эмхинүүд хүдэлэн. Аяншалгын эмхинүүд бүхыдөө 178 мянган хүниие хангадан байна.

Буряад Республикын Правительствон ба аяншалгын эмхинүүдэй хамтын ажал ябуулгын ашаар аяншалгын оршон хангалгын ажыхы хүгжөөлгын, аяншадые хангалгын шанар дээшлүүлгын, республикада аяншалгын гол шухала зүйлнүүды хүгжөөлгэдэ эрхэ нүхэсэл байгуулгын асуудалнууд шийдхэгдэдэг байгаа.

2006 ондо аяншалгын-бэе махабад хэргээлгын халбары хүгжөөлгэ түсбэлгын ба гуримшуулгын байгуулга нарижуулха хэмжээнэдэ Буряад Республикын аяншалгын объектнүүды ба оршон хангалгын ажыхы хүгжөөлгын генеральна схемэ зохёолгын II шата үнгэрөө. Ажалай дүнгөөр Түнхэнэй, Ахын ба Хяагтын аймагуудай аяншалгын оршон хангалгын ажыхын тайлбары үзүүлэгдэ.

Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ аяншалгын-бэе махабад хэргээлгын онсо экономикын бүхэлүүр байгуулха экономикын, мэдээсэлэй ба эмхидхэлэй үндэһэ хуури бүридүүлэхэ зорилгоор Россида онсо экономикын бүхэлүүр байгуулгын мурсысөөндэ хабаадахан тула захяанууды бүрилдүүлэхэ талаар ажал хэгдэ.

2006 оной декабрийн 6-най Россин Федерацийн Экономика хүгжэлтын ба худалдаанай министрстын мурсысөөнэй комиссийн шийдхэгээр Буряад Республикын захяа мэдүүлгэ мурсысөөнэй илагша гэжэ тоолодоо.

2006 оной март нарада "Байгал нуур шадар аяншалгын оршон хангалгын ажыхы хүгжөөхэ талаар дурадхалнууды бэлдэлгэ" гэнэн эрдэм-шэнжэлэгын ажалнууды бээлүүлэхэдэ, Буряад Республикын Правительствон ба Эрхүү можын Захирганай хоорондо хамтаран ажаллаха тухай хэлсэн баталагдаа.

Түрүүшын ээлжээнэй, тэрэ тоодо эмнэлгын-элүүржүүлгын түхэлэй аяншалга хүгжөөлгэдэ туһа үзүүлэхэ зорилгоор, республикын аймагуудта уһанай минеральна нөөсэ сэгнэхэ талаар сэг үргэлжэ ажал эмхидхэгдэнэ.

2006 ондо Хурамхаанай аймагта аршаан булагуудай шэнжэлэгэнүүд (уһанай химийн, микробиологийн ба радиологийн) хэгдээ ба тэдэниие хэрэглэхэ талаар бальнеологийн заабаринууд найруулагдаа, "Буряад Республикын Баргажанай ба Хурамхаанай аймагуудай аршаан булагууд" гэнэн справочник бэлдэгдээ.

Экологиин аяншалгын ба найн дуратайшуулай хүдэлөөнэй хүгжэлтэ дэмжэхэ хэмжээн соо "Байгалай эрьсын волонтернуудай уласхоорондын албан" гэнэн проект бэелүүлэгдээ.

Буряадта нютагай аяншалга хүгжөөхэдэ аятай зохид гэнэн нэрэ бии болгохын тула мэргэжэлтэ аяншалгын хэмжээнүүдтэ (үзэсхэлэнгүүдтэ, яармагуудта, биржэнүүдтэ), олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдтэ, хэблэлэй түлөөлэгдэтэ бүтээлнүүдтэ республикын аяншалгын арга боломжонуудые дэлгэрүүлэгдэ онсо анхарал хандуулагдаа.

2006 ондо республикын аяншалгын фирмэнүүд Москва хотодо "Интурмаркет" гэнэн I уласхоорондын аяншалгын үзэсхэлэндэ хабаадаа.

2006 оной май соо Улаан-Үдэ хото "Буряадта аяншалга ба амаралга" гэнэн республикын III үзэсхэлэн - яармаг үнэгэргэгдөө. Үзэсхэлэндэ 56 эмхинүүд, тэрэ тоодо аяншалгада хабаатай аймагууд, Эрхүү ба Шэтэ жононуудай, Монголой 12 эмхинүүд хабаадаа.

2006 оной июнь соо Россида үдшөөртлэй болоһон гүрэнүүдэй үдшөөртлэй аяншалгын офисуудай эблэлэй гэшүүдтэ (АНТОР) - 16 гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдтэ Буряад ороноор танилсалгын аяншалга эмхидхэгдэһэн байна.

Танилсалгын аяншалгада Болгарин, Венгрийн, Великобританийн, Грецийн, Германийн, Иорданийн, Италийн, Испанийн (Каталони), Солонгосой, Латвийн, Литвагай, Мальтын, ОАЭ (Дубай), Польшын, Тунисай, Эстонийн үндэһэтэй аяншалгын офисуудай хүтэлбэрлэгшэд хабаадаа.

Танилсалгын дүнгөөр Буряад Республикын аяншалгын нөөсөнүүд тухай, Россин аяншалгын түб гэнэн ханаан бодолһоо Буряад ороной ерээдүйн саг тухай мэдээсэлнүүд хэблэгдээ.

"Сай зөөхэ зам" гэнэн уласхоорондын аяншалга хүгжөөлгын проект бэлдэлгын хэмжээнэд Россин аяншалгын үйлдэриин холбооной Буряадта нютагай эмхитэй хэлсээгээр тус маршруудаар экспедицийн шэнжлэгэнүүд хэгдээ, гол бодомжонь, программын проект зохбогдоо, проектын бодото партнёрнуудтай хөөрөлдөөнүүд болоно.

2.1.7. Наймаанай ба туһа хангамжын халбарин хүгжэлтэ

2006 ондо эд хэрэглэгшэдэй дэлгүүрэй хүгжөөлтэ нимэ зорилгонуудые шийдхэхэ аргаар бэелүүлэгдээ гэбэл:

дэлгүүрэй адли тэгшэ хүгжэлтын эрхэ нүхэсэлнүүдые байгуулгын;

дэлгүүрые шанартай ба нютагай эд бүтээлээр ба туһа хангамжаар хангалгын.

2006 ондо худалдаа наймаанай халбарин, эд бүтээлэй эрьсын байгуулга хүгжөөлгын, эд хэрэглэгшэдэй дэлгүүрэй газарнуудые байгуулгын схемын үндэһэн дээрэ республикын дэбисхэр дээрэ худалдаа наймаанай ба олоной эдөөлдэг газарнуудые олоор буридуулгын, шанарай талаар нютагай политикын, худалдаа наймаанай ба олоной эдөөлдэг газарнуудай туһа хангамжын ашаг олзын түлөө тэмсэл дээшэлүүлгын хуули ёһоной шийдхэбэринүүдэй үндэһэ хуури нарижуулха талаар ажалнууд хэгдээ.

2006 оной туршада худалдаа наймаа, олоной эдөөнэй газарнуудые ба эд хэрэглэгшэдэй дэлгүүрэй онсо зүйл-архийн дэлгүүр гуримшуулгада шэглүүлэгдэһэн 7 хуули ёһоной шийдхэбэринүүд бэлдэгдээ ба тогтоогоһон гуримшаар абтаһан байна.

Архийн дэлгүүрэй, зондо худалдагдадаг эд хэрэгсэлэй шанар ба аюулгүйе хангалгын талаар хинаха ба шалгаха үүргэ зорилготой республикын гүйсэдхэхэ засагай нэгэ зургаан байгуулагдаа.

95 ажахын субьектүүд бөөнөөр худалдаа наймаа хэнэ, тэдэнэй 75 предпритинууд эдээ хоол, 20-ниинь - эд хэрэгсэл худалдана. Бөөнөөр худалдадаг эмхинүүдэй ехэнхинь, юрэнхы тооһоо 90 шахуу процентнь Улаан-Үдэ хотодо оршоно.

Бөөнөөр худалдаа наймаа хэдэг эмхинүүдэй эд хэрэгсэлэй-техническэ үндэһэ хуури хүгжөөлгэдэ 30 процентоор складай талмайнууд үргэн болоо, үрэ бүтээл бөөнөөр худалдалга ба нөөсэлгэ хүтэлэлгэдэ оньһожоруулагдамал онол арга шэнэдхэлгэдэ ба нэбтэрүүлгэдэ хүрэнгэ һомололго дээшэлээ. Оньһожоруулагдамал складуудай хуби 40 шахуу процент болоо.

"Буряадай эд бүтээгты ба худалдан абатгы" гэнэн урья доро Улаан-Үдэ хотодо

бутархай наймаагай эмхинүүдтэ амталжа үзэхэ аргатайгаар нютагай товар бүтээгшэдэй 25 үзэсхэлэн-худалдаанууд үнгэргэгдөө. Хүдөөгэй бүтээл үйлдэбэрилэгшэдэй бүтээлнүүдые худалдаха талаар яармагай ажал ябуулга эдэбхижүүлэгдээ. 2006 ондо колбасагай ба мяханай зүйлнүүдые худалдаха талаар 3 яармаг ба мяха худалдаанай хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдөө. Жэл бүри саад ургуулагдаһадай ногоон эдээ худалдалгын намарай яармагууд үнгэргэгдэнэ.

Эд хэрэглэгшэдэй бүтээлнүүдые республикын дэбисхэртэ худалдагдадаг шанарай талаар нютагай политика буридуулхэ шэглэлдэ гэбэл:

Республикын шанарай гэр байгуулагдаа, тэрэнэй ажал ябуулга шанар хүтэлэлгын, бүтээлэй ба туһа хангамжын зүбшөөрэлгэ үнгэргэлгын талаар зүбшөөл заабари үзүүлэгдээ шэглүүлэгдэнэ;

"Гэрэй бараан-2006" гэнэн республикын мүрысөөн-харалган үнгэргэгдөө. "Бараа худалдагша эрхим предприти" гэнэн бүлэгтэ наймаагай 24 предпритинууд ба "Бараагай эрхим бүтээл" гэнэн бүлэгтэ 10 үйлдэбэрилэгшэдэй 19 бараан мүрысөөндэ хабаадаа;

Бутархай наймаагай ба олоной эдөөнэй газарай хангамжа зүбшөөрэлгын талаар залан хүтэлбэрлэгын советэй ажал ябуулагдаа, тэрэнэй зүблөөнүүдтэ бүтээлнүүдэй ба туһа хангамжын шанарай ба аюулгүйн шийдхэгдээгүй асуудалнууд хаража үзэгдэнэ;

республикада үйлдэбэрилэгдээг эд бүтээлнүүдтэ "Буряад Республикын шанарай марка" гэжэ республикын тэмдэг олгохо талаар хэмжээнүүд нютагай эд бүтээлэй ашаг олзын түлөө тэмсэл дээшэлүүлэнэ. 2005 онһоо эхижэ, "Буряад Республикын шанарай марка" гэнэн тэмдэг хэрэглэхэ эрхэдэ 14 предпритинууд хүртөө, тэдэнэй зургааниинь эдээ хоолой үйлдэбэриин предпритинууд.

2006 ондо худалдаанай тайлмайгаар хангалгын хэмжээн 1000 ажаһуугшадта 2005 оной 213,0 дүрбэлжэн метрһээ 2006 ондо 239,3 дүрбэлжэн метр болотор дээшэлээ.

Нютагай эд үйлдэбэрилэгшэдэй хэмжээнэй ургалтын тоосоогоор, мяханай ба гэдэһэн доторой (100,4%), мяхатай зүйлнүүдэй (113,2%), малай тоһоной (140,8%), талханай (100,4%), ургамалай тоһоной (137,5%), заһаһанай (100,1%) архийн зүйлнүүдэй (216,3%) талаар нютагай дэлгүүрэй худалдалга дээшэлээ.

Бутархай наймаанай эрьсын бодото хэмжээнэй тоо 109,5 процентдэ хүрөө. 1 ажаһуугшадта бутархай наймаанай эрьсэс 43,0 мян. түхэригтэ хүрөө, программын хэмжээгээр 40,0 мян. түхэриг.

Наймаагай хүгжэлтэдэ олзын хэрэг эрхилэлгын эрхилэгшэдтэ шэглүүлэгдэһэн хүрэнгэ һомололгын хэмжээн 2006 ондо 500,0 млн. түхэригтэ хүрөө.

2.1.8. Тойронхи оршон хамгаалга ба байгаали ашаглалга

2006 ондо байгаали хамгаалгын хэмжээ ябуулганууд тойронхи таатай оршон байдал хангалдаа, Буряад Республикын байгаалиин нөөсэ балигуудые буриин үлөөлгэдэ ба гамтайгаар ашаглалгада, налог тохолгын үндэһэ үргэдхэлгэдэ шэглүүлэгдэһэн байгаа ба удаадахи гол шэглэлнүүдээр элсүүлэгдээ гэбэл:

тойронхи байгаалиин оршондо муу нүлөөгэй доошолол;

экологическа аюултай ажахын объектнүүдэй ажал болоулга гү, али ондоо болголо;

амита зүйлэй олон янза байдалай муудалга зайлуулга;

Буряад Республикын байгаалиин-нөөсын арга боломжо хүгжөөлгын гуримшуулгын эрхэ хуулийн үндэһэн нарижуулагдажа байгаа. 1999 оной майн 1-нэй 94-ФЗ дугаарай "Байгал нуур хамгаалга тухай" Федеральна хуулийн 11-дэхи статьяда хубилалтануудые оруулха талаар ажал ябуулагдаа.

"2005 - 2008 онуудта Буряад Республикын экологиин ба байгаалиин нөөсөнүүд" гэнэн республикын тусхай зорилгото программа бэелүүлгэ үргэлжэлүүлэгдээ.

Программын хэмжээнэд Ахын аймагай Орлиг хууринда, Кабанскын аймагта "Посольский сор" тохойдо, Түнхэнэй аймагта Шэмхэ хууринда, Хягтын аймагта Шарагол ба Хутор хууринуудта эрье бүхэлгын объектнүүдтэ мүнгэн һомололгоһон байна.

Ойн түймэр нэрғылхын ба сарахын тула федеральна бюджетһээ 20,9 млн. түхэриг мүнгэн һомололгодо. Ойн ажахын удхатай 11 км харгы баригдаа. 702 км түймэр тогтоохо наад түхээрлэгэнүүд, хамгаалгын зуруудууд хэгдээ. 4 085 гектар талмайда модо отолох газарнууд үгтөө. 31 гектар талмайда ой модо шэнжэлгэ хэгдээ.

Ойн ажахынудай нэрғылэлгын хэмжээнүүдые гүйсэддүүргэһэн байбашье,

хуурай уларилай нүхэсэлһөө боложо 2006 ондо хүжэрһэн түймэрнүүд нёдондо жэлэйхиһээ 1,4 дахин үлүү байгаа.

"Амитан аймаг" гэнэн хуби программын хэмжээнэд Буряад Республикын Улаан дэбтэр эрхилэлгэ эрдэмэй талаһаа хангахын хэмжээ ябуулгануудай тобшо түсэб бэелүүлэгдээ.

2006 ондо амитан аймагай объектнүүдэй тоо ба тэдэниие хэрэглэлгэ гүрэнэй буридхэлдэ абаха талаар ажал эхилээ.

Тоосоото үедэ байгаали ашаглалгын 703 объектнүүд шалгагдаа. Элирүүлэгдэһэн хазагайралтануудай дүнгүүдээр эбдэгшэдтэ 1 211 хэмжээнүүд абтаһан байна.

Үнгэргэгдэһэн хэмжээнүүдэй дүнгөөдээр минеральна - түүхэй эдэй үндэһэ шэнээр нэрғылгэдэ хүрэнгэ һомололгын хэмжээн дээшэлээ, нёдондо жэлэйхиһээ орходоо, 30,5 процентээр, үйлдэбэри ба байгаали хамгаалгын хэмжээнүүдые шэнэдхэлгэ 3,2 дахин дээшэлээ. Тойронхи оршондо муу нүлөө үзүүлһэнэй түлөө республикын бюджеттэ түлбэринүүд 14,9 млн. түхэригтэ (түсэбөөр 12 млн. түхэриг) хүрөө.

2.1.9. Социальна халбарин хүгжэлтэ

Элүүрые хамгаалгын талаар программын хэмжээ ябуулганууд зоной элүүр энхые бэхижүүлхэ зорилгоор медицинын туһаламжын хүртэсэ болон шанар дээшэлүүлгэдэ шэглүүлэгдэһэн байна.

Социальна шэнжэтэй үбшэнүүдые нэрғылгэдэ, халдабарита бэшэ гажалта, эрэмдэг болон үхэл доошолуулгада шэглүүлэгдэһэн республикын ба федеральна тусхай программануудые бэелүүлгэ үргэлжэлөө, тэрэ тоодо "2004 - 2007 онуудта социальна шэнжэтэй үбшэнүүдые нэрғылгэлгэ ба тэмсэл", "Буряад Республикын гэр бүл ба хүүгэд 2004 - 2007 онуудта", "Буряадай хүүгэд", "Үндэр технологиин медицинэ" гэнэн республикын тусхай программанууд ороно.

Халдабарита ба халдабарита бэшэ үбшэнүүдые нэрғылгэлгэдэ ба үбшэнэй хэмжээ доошолуулгада, эрхэтэдэй ариг сэбэрэй талаар хүмүүжэлгэ ба хургалгада, өөрынгөө ба хүүгэдэйнгээ элүүр энхээ харюусалгатай хандалгада зоной эрмэлзэл дээшэлүүлгэдэ шэглүүлэгдэһэн хэмжээнүүд бэелүүлэгдээ.

2006 ондо "Элүүр мэндэ" гэнэн үндэһэтэй проект бэелүүлгын хэмжээнэд 129 врачууд хуралсал гараа. 3 137 участково албанай, фельдшерэй-акушерэй газарнуудай ба эмнэлгын түргэн туһаламжын эмшэлэгшэ ажалшадта 131,7 млн. түхэриг түлэгдөө. 31 амбулаторийн-поликлиникын эмхи зургаануудта 161 млн. түхэригтэ 74 түргэн туһаламжын авто машина, 238 хэнгэ үбшэн танилгын түхээрлэгэнүүд үгтөө.

2006 ондо нэмэлтэ тарилгада орохо хүүгэдэй ба залуушуулай 99,99 процентнь халдабарита гепатит үбшэнһөө, краснуха үбшэнһөө - 100 процентнь, полиомиелит үбшэнһөө - 43,7 процентнь, грипп хамшаһаа - 100 процентнь тарилга абаа.

Нэмэлтэ эмшэлэн нэрғылгын хэмжээнэдэ 35-һаа 55 наһа хүрэтэр бюджетнэ халбарин 29,7 мян. ажалшад элүүр мэндын шалгалта гараа.

2006 ондо республикада 14 201 хүүгэд түрөө, энэнь нёдондо жэлэйхиһээ 4,8 процентээр ехэ.

Эхын ба нарай нялхын байдал хамгаалха талаар программануудые бэелүүлгын ашаар жэл хүрэтэр нялхын үхэл 12,8 ушарһаа (2005 ондо амиды түрэнэн 1 000 хүүгэдтэ) 2006 ондо 12,6 ушар хүрэтэр хороһон байна.

Амбулаторийн - поликлиникын эмхи зургаануудаар хангадаса 10 000 зоной тоодо халаан соо 245 эрэлгэ болоһон байна, программын харуулаалта - 240.

Врачуудай ба дунда шатын эмшэлэгшэдэй хангадаса 10 мян. зондо 144,6 мэргэжэлтэдтэ хүрөө, программын харуулаалта - 141.

2006 ондо эрдэм хуралсал хүгжөөлгын талаар түрүүшын ээлжэндэ гурбан гол шухала зорилгонуудта шэглүүлэгдэһэн байгаа - эрдэм хуралсалай тогтууритай хүгжэлгын байгуулга, хуралсалай ба хүмүүжүүлгын мүнөө сагай шэнэ шанар туйлалтын нүхэсэлнүүдые байгуулга, үндэһэн ба үйлдэбэриин эрдэм ухаа хүгжөөлгэ.

Ажал ябуулгын гол шэглэлнүүд гэхэдэ: эмхидхэлэй түхэл аргуудые, хуралсалай технологиныудые шэнэдхэлгэ ба нарижуулга, тэрэ тоодо эхин, дунда шатын ба дээдэ мэргэжэлэй;

хуралсалай эмхи зургаануудые үндэр шадбаритай мэргэжэлтэдээр хангалга ба мэргэжэлэй талаар шэнээр хуралга; эрдэм хуралсалай эмхи зургаануудай эд хэрэгсэлэй-техникын үндэһэ хүгжөөлгэ.

2005 ондо эрдэм хуралсалай халбарита бюджетэй һомололгын хэмжээнүүд горитойгоор дээшэлээ, эрдэм хуралсалай халбарин хуулийн ба гуримшуулгын-эрхэ хуулийн талаар хангалгын ажал эдэбхижээ.

хургуулийн урда тээхи хуралсалай эмхи зургаануудай туһа хангамжада зоной эрилтэ хангаха зорилгоор Улаан-Үдэ хотодо 150 хууритай 7-дохи хүүгэдэй сээрлиг, Сэлэнгын аймагта - хүүдэлжэ байһан хүүгэдэй сэрлигүүдтэ нэмэлтэ 4 бүлэгүүд ба саг зуура байдаг 5 бүлэгүүд нээгдээ, энэнь 140 хүүгэдээр хургуулийн урда тээхи хуралсалай туһаар хангадһан хүүгэдэй тоо олон болгоо; Бэһүүрэй аймагай Топка хууринда хүүгэдэй сэрлиг нээгдээ.

хургуулида ороогүй хүүгэдые хургуулийн урда тээхи эмхи зургаануудай хангалга 100 хүүгэдтэ 53 хуури (түсэб - 53) болоо.

2006 ондо хургуулийн урда тээхи хуралсалай мүнөө сагай түхэнүүд нэбтэрүүлэгдээ: саг зуура байдаг хүүгэдэй бүлэгүүд, хургуулида хүүгэдые бэлдэхэ талаар бүлэгүүд, социальна бүлэгүүд, хургуулийн урда тээхи ниитын хуралсалаар хангагдаагүй хүүгэдтэ "хургуулийн урдахи хуралсал" гэнэн проектнүүд (Загарайн, Захаамнай, Зэдын аймагуудта, Улаан-Үдэ хотодо).

Буряад Республикын хуралсалай эмхи зургаануудта хурагшадтай хоол барилга нарижуулха талаар ажал хэгдээ. Хуралсада тааруу зохиод нүхэсэлнүүдые, бэеын элүүрые хамгаалгын оршон байгуулха, интернадай эмхи зургаануудай ба хүүгэдэй байшангуудай эд хэрэгсэлэй үндэһэ бэхижүүлхэ, үншэн хүүгэдтэй хүдэлдэг мэргэжэлтэдые бэлдэхэ ба шэнэ мэргэжэлдэ хургаха, бэе муутай залуушуулые ажалда бэлдэхэ талаар тодорхой хэмжээнүүд хэгдээ.

2006 ондо хүүгэдэй байшангуудта хүүгэдые харууһалгада республикын бюджетһээ 80,3 мян. түхэриг (нёдондо жэлэй хэмжээнһээ 36,6 % дээшэлээ), хургуули-интернадуудта 412,9 мян. түхэриг (11,7 % дээшэлээ) һомололгодо.

Түрэлхидэй харгалзагүй үлэһэн үншэн хүүгэдэй ба хүүгэдэй ажаимдаралда удхатай ба экономика талаһаа ашагтай гэжэ тоологдодог хүүгэдые үргэжэ абадаг бүлэнүүд хүгжэнэ ба мүнгэн һомололгодо. 2006 ондо хүүгэдые үргэжэ абаһан бүлэнүүдтэ республикын бюджетһээ 13,0 млн. түхэриг һомололгодо. Нэмэлтэ һомололгоһон 10,0 млн. түхэриг 88 бүлэнүүдые байгуулахда туһа болоо. 2007 оной январийн 1-дэ республикада хүүгэдые үргэжэ абаһан 158 бүлэнүүд тоологдоно, тэндэ 247 хүүгэд хүмүүжүүлэгдэнэ.

2006 ондо 2005-2007 онуудта Буряад Республикын социальна-экономическа хүгжэлтын программын хэмжээнэдэ "2004-2007 онуудта Буряад Республикада эрдэм хуралсал хүгжөөлгэ" гэнэн тусхай зорилгото республикын программын буридэдэ "Буряад орон. Эрдэм. Технологи ба инноваци" гэнэн эрдэмэй-техникын нютагай программын хуби бэелүүлэгдэнэ. 2006 ондо хуби программын хэмжээнүүдые бэелүүлгын тула 2003 оной майн 230най 189 дугаарай Буряад Республикын Правительствын тогтоолой ёһоор 3 000,0 мян. түхэриг түсэблэгдэһэн байгаа. 2005 оной декабриин 30-най 1492-III дугаарай "Республикын 2006 оной бюджет тухай" Буряад Республикын Хуулида хуби программын хэмжээнүүдые һомололго хараалагдаагүй. Хуби программануудай бүхы пректнүүд гүйсэдхэгшэдэй өөһэдын мүнгөөр бэелүүлэгдээ.

2006 ондо гэр байрын нүхэсэлнүүдые хайжаруулгада гэр байрын үнэ сэнгэй 4,260 процентын хэмжээнэдэ юрэнхыдөө 4,469 млн. түхэриг 39 залуу мэргэжэлтэдтэ үгтэһэн байна. Республикада бүхыдөө тусхай зорилгото республикын программануудые, муниципальна программануудые, халбарин программануудые бэелүүлхэ хэмжээнэдэ 68 залуу мэргэжэлтэд гэр байраар хангагдаа. "Россин эрхэтэдтэ - хангалтатай ба тааруу зохиод гэр байра" гэнэн үндэһэтэй проект ба "Гэр байра" (2003-2010 онуудта) гэнэн республикын тусхай зорилгото программа бэелүүлгын хэмжээнэдэ 124 залуу бүлэнүүд гэр байрын үнэ сэнгэй 25-һаа 30 болотор процент гэдхэмжэ абаа.

Тус зорилгодо федеральна бюджетһээ 3 667,0 мян. түхэриг, республикын бюджетһээ - 10 488,4 мян. түхэриг, нютагай бюджетһээ - 2 273,51 мян. түхэриг һомололгодо. Тийхэдэ 2006 ондо 2 бүлэнүүд 10 жэлэй хугасаада бусаагдаха процентын түрээсгүй тусхай зорилгото түхээдөөр худалдажа абаһан гэр байрын сэнгэй 80 процентынь мүнгөөр абаа, республикын бюджетһээ 127,88 мян. түхэриг һомололгодо, залуу бүлэнүүдтэ хүүгэдэй түрэхэдэ 461,03 мян түхэригтэ 7 мүнгэн гэдхэмжэ үгтөө.

Залуушуулай гэр байрын программнуудыг бэлдүүлдэг Буряад Республикын 25 муниципальна аймагуудай (Хойто-Байгалай аймагай ба Северобайкальск хотоноо бэшэндэ) 23-ниинь хабаадаа.

Залуушуулыг ажлаар хангалын талаар республикын бүхы аймагуудта хуулийн наһа хүсөөгүй эрхэтэдтэ 237 ажалай хууринууд байгуулагдаа, "Буряад Республикын хуулийн наһа хүсөөгүй эрхэтэдтэ ажалай хууринуудыг хуаарилга тухай" Буряад Республикын Хуули бэлдүүлдэг 2006 ондо 5,723 млн түхэриг болоодоо. Тус ажал 2003 оной июниин 10-най 327-III дугаарай "Буряад Республикын хуулийн наһа хүсөөгүй эрхэтэдтэ ажалай хууринуудыг хуаарилга тухай" Буряад Республикын Хуули бэлдүүлдэг хэмжээндэ үнгэргэгдөө. Тийхэдэ үнгэргэгшэ жэл залуушуула 1500 гаран саг зуурын ба халаанай ажалай хууринууд (барилгын, загаашалгын, багшын түхэлэй залуушуулай ажалай отрядууд) байгуулагдаа. "Залуушуулай бизнес-проект 2006" гэхэн мүрысөөн үнгэргэгдөө. Мүрысөөнэй хэмжээндэ бүхыдөө 11 проектүүд харалганда абтаа, тэдэнэй 4-ниин юрэнхыдөө 120,0 мян. түхэриг абтаа.

Залуушуулай ниитын нэгдэлүүдтэй харилсалга: залуушуулай политика бэлдүүлгын элдэб шэглэлүүдээр 160 захяланууд ороо, юрэнхы дээрээ 1300 мян. түхэриг мүнгэнэй 58 проектүүд болоолгодоо абтаа. 2006 ондо залуушуулай талаар хэмжээ ябуулгануудыг болоолого иимэ мүнгэнэй тоосоогоор бэлдүүлгэдэ гэбэл:

"Бурядайд залуушуул (2004 - 2007 онууд) гэхэн республикын тусхай зорилгото программа 15,5 мян. түхэриг хэмжээндэ;

2003 оной июниин 10-най 327-III дугаарай "Хуулийн наһа хүсөөгүй эрхэтэдтэ ажалай хууринуудыг хуаарилга тухай" Буряад Республикын Хуули 5,723 мян. түхэриг хэмжээндэ;

Залуу мэргэжэлтэдыг ба залуу бүлэнүүдыг гэр байраар хангалын талаар 2003 - 2010 онуудта Буряад Республикын "Гэр байра" гэхэн республикын тусхай зорилгото программа 15,346 мян. түхэриг.

Хуралсалай шанар дээшлүүлгын гол нүхэсэлүүдэй нэгэн - юрэнхы хуралсалай эмхи зургаануудай багшын ажалшадай эрдэмэй-онол аргын шадабари дээшлүүлгэ.

Хуралсалай ажалшадай мэргэжэл дээшлүүлгын ба шэнэ мэргэжэл олголгын Бурядайд институтта 236 багшын ажалшад ба республикын хуралсалай эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд мэргэжэлэйнгээ шадабари дээшлүүлгээ. "Интернет хуралсал" гэжэ федерацийн Бурядайд нютагай түбтэ 410 хүн мэргэжэлээ дээшлүүлгээ, тэдэнэй 60% - хүдөөгүй багшанар.

Хуралсалай байгуулгын хуралсалай-эд хэрэгсэлэй үндэһэ хуури бүхижүүлгэ асуудалнууд шийдхэгдээ. Яруунын аймагай Иисинга хууринда хургуулийн шэнэ байшан (түрүүшын ээлжэнэй - хуралсалай байшангууд), Сужа хууринда (хуралсалай байшан), Улаан-Үдэ хотын 44-дэхи хургуули (залгалаа барилга), Загарайн аймагай Онохой тосхондо хургуулийн хуралсалай шэнэ байшан, Захаминай аймагай Шара-Азаргада хургуули ашаглалда тушаагдаа.

Улаан-Үдэ хотодо Дээдэ Онгосотой тосхондо санаторно хүүгэдэй байшанда спортивна заал ашаглалда тушаагдаа. Дээдэ Онгосотой тосхондо санаторно хүүгэдэй байшан, Северобайкальск хотодо хургуули барилга үргэлжлэнэ.

2006 ондо "хургуулийн автобус" гэхэн программаар республикын бюджетдээ 13,4 мян. түхэригтэй 27 автобус абтаа. Республикын 543 хургуулийн 254 хургуули Интернет хуаарилга оронхой. 2006 ондо республикын хургуулинуудта 28 мян. түхэригтэй 89 хургуулийн түхээрлэгнүүд абтаа.

Соёлой талаар программын хэмжээ ябуулганууд Буряад Республикын эрхэтэдтэй соёлой ажабайдалай олон янзын ба дүүрэн хүсэд нүхэсэлүүдыг хангалгада шэглүүлгэдэ.

Тиймэ зорилгоор ажалнууд хэгдээ гэбэл: түүхын, соёлой угай баялигай объектүүдыг бүрин үлөөхэ, номой сангуудай ба музейнүүдэй жасануудыг бүтэн зандань үлөөхэ;

мэргэжэлтэ искусство ба арадай уран бэйлэй зохиохы ажал нютаг можонууд ба уласхоорондын шатада хүжөөлгэдэ туһа хүргэхэ;

соёл искусствын эмхи зургаануудай эд хэрэгсэлэй-техническэ үндэһэ хуури бүхэлхэ;

бэйлгэтэй үхибүүдыг элирүүлгын ба дэмжэлгын эрхэ нүхэсэл байгуулаа.

Мэргэжэлтэ искусствын халбарида зохиохы ажал эдэбхитэйгээр ябуулагдана.

Буряад Республикын театрнуудта шэнэ зохиолнууд табигдана: Г. Цыдынжаповай нэрэмжэтэ Бурядайд гүрэнэй академическэ оперо болон баледэй театрта "Ромео и Джульетта" гэхэн С. Прокофьевой балет, Х. Намсараевай нэрэмжэтэ Бурядайд гүрэнэй академическэ драмын театрта - А. Вампиловой "Утиная охота", Н. Бестужевой нэрэмжэтэ Гүрэнэй ород драмын театрта - "Ревизор" ба "Горе от ума" гэхэн зүжэгүүд табигдаа. Хүүхэддэй "Ульгэр" театр "Дуута годлинууд" гэхэн зүжэгтэй түлөө "Алтан баг" бүхэроссин театрай шангай лауреат болоо.

"Алтаргана" гэхэн буряад үндэһэтэнэй уласхоорондын долоодохи наадан үндэр хэмжээн дээрэ үнгэрөө, тэндэ 4220 хүн хабаадаа: Россин нютаг можонуудай зохиохы делегацинууд (Шэтэ ба Эрхүү можонуудай, Агын ба Усть-Ордын бурядайд автономито тойрогуудай, Монголой ба Хитадай Арадай Республикын, Москва, Санкт-Петербург, Киев хотонуудай, Саха (Яхадай) Республикын, Красноярскын хизаарай, Тыва Республикын, Новосибирскын областин бурядайд диаспорнууд).

Соёлой баялиг болохо номдо һонирхол түрүүлгэ ба бүтэн зандань үлөөхэ зорилгоор Буряад Республикын Правительствын 2006 оной январийн 10-най захиралаар "Ном уншаха республикын жэл" соносхогдоо. Ном уншаха жэлэй хэмжээндэ 400 гаран хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдөө. Тэрэниие бэлдүүлгэдэ республикын албан зургаанууд, соёлой, хуралсалай ба эрдэмэй эмхи зургаанууд, ном худалдадаг ба ном гаргадаг эмхинүүд, Уран зохиолшодой холбоон, литературын ниитын нэгдэлүүд ба клубууд, олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлүүд хабаадаа.

2006 оной сентябрь соо "Сибирский транзит" гэхэн театрай регионууд хоорондын VI фестиваль үнгэрөө. Фестивалиин хэмжээндэ гүрэнэй 20 түрүү театрнууд өөһэдынгөө зүжэгүүдыг харуулаа.

2005 онойхитой зэргэсүүлхэдэ, республикын бюджетэй гарша 59 процентоор дээшлээ (28 6673,9 мян. түхэриг), түлбэритэ туһа хангамжанууд 33 процентоор (21 189,3 мян. түхэриг), муниципальна байгууламжануудта 23 процентоор (39 2921,8 мян. түхэриг), түлбэритэ туһа хангамжанууд 4,5 процентоор (25 347,6 мян. түхэриг). 2006 оной бюджеттэ бюджетнэ халабарийн ажалшадай салын майн 1-һээ 1,15 ба октябрийн 1-һээ 1,11 дээшлээлгэдхээр хараалагдана. Соёлой республикын эмхи зургаануудай ажалшадай харын дунда зэргын салын 5 201 түхэригтэ, муниципальна байгууламжануудай соёлой эмхи зургаануудай - 4033 түхэригтэ хүрөө.

2006 ондо республикын театрай-харалгын эмхинүүдэй ажал ябуулгын гол харуулалтанууд эрид дээшлэнэ байна. Үнгэргэгдэн хэмжээ ябуулгануудай тоо 12,4 процентээр, хэмжээ ябуулгануудта харагшадай тоо 10,6 процентээр олон болоо ба хэмжээ ябуулгануудта орон мүнгэнэй хэмжээн 2005 онойхиноо 11,5 процентээр ехэ болоо. Хүн зоние номой сангаар хангалгаар Буряад Республика Россин Федерацида 44-дэхи хуурида гараа (2005 ондо - 27-дохи хуури, 2004 ондо - 50-дахы хуури), ном гүрэхэ хэмжээгээр Бурядайд номой сангууд 7-дохи хуурида ба номой сангай нэгэ ажалшанда хэрэгсэлгэдтэй тоогоор Россин Федерацийн нютаг можонуудай дунда 15-дахы хуурида. Соёлой-сүлөө сагай түхэлэй нэгэ эмхи зургаанда клубуудай бүридэлүүдэй тоогоор буряад орон Россид 7-дохи хуури эзлэнэ.

Зоний олзо оршо дээшлүүлгын талаар Буряад Республикын политика ба социальна харилсалгын үндэһэн дээрэ ажалай салын дээшлүүлгэ урмашуулгын талаар хэмжээ ябуулгануудыг бэлдүүлгын ашаар харын дунда зэргын салынай хэмжээн 2005 онойхиноо орходоо 2006 ондо 24 процентээр нэмээ, зоний бодото мүнгэн олзо 7,8 процентээр ургаа ба үгырэлгын хэмжээн 29,5 процент хүрэтэр хороо.

"2004 - 2007 онуудта Буряад Республикада социальна политика" гэхэн республикын тусхай зорилгото программын (РЦП) "Ажаллагшадые үйлэдбэри дээрэ бэлдэлгэ" гэхэн хубида 21,8 мянган хүнэй хуралсалай түлөө 46,8 мян. түхэриг хэмжээндэ мүнгэн болоогдоо.

"Буряад Республикын 2004 - 2007 онуудай социальна политика" гэхэн республикын тусхай зорилгото программын "Ажалай эрхэ нүхэсэлүүдыг нарижуулга ба хамгаалга" гэхэн хубийн хэмжээнүүдэй ёһоор үйлэдбэридэ гэмтэлгэ ба мэргэжэлэй үбшэнүүдхээ нэргылхэ зорилготойгоор 2 054 хүн хуралсал гараа ба ажал хамгаалгын талаар мэдээсэл шалгуулаа, энэнь 2005 онойхиноо орходоо 12% ехэ болоо. Россин Федерацийн

социальна гаргашануудай уридшалан төхөрөөлгын жасын мүнгэн зөөрийн тоосоогоор 650 хүниие хургалгада 1,1 мян. түхэриг гаргашалагдаа.

Абтаһан хэмжээнүүдэй ашаар республикада үйлэдбэри дээрэ гэмтэлгэнүүдэй тоо 2006 ондо 1000 ажалшадта 2,2 хэмжээндэ үлөөһөн байна, энэнь дунда зэргын харуулалтануудһаа (3,5) доогуур болоо.

2006 ондо эрхэтэдтэй тодорхой нюурай социальна дансада тэдхэмжэнүүдыг болоолого хараалһан 2005 оной декабрийн 14-нэй 761 дугаарай "Гэр байрын ба коммунальна туһа хангамжын түлбэридэ тэдхэмжэнүүдыг үзүүлгэ тухай" Россин Федерацийн Правительствын тогтоол бэлдүүлгэ талаар ажал хэгдээ. Гэр байрын-коммунальна туһа хангамжын түлбэридэ тэдхэмжэ 53 476 бүлэнүүдтэ үгтөө, энэнь республикада ажаһуудаг бүлэнүүдэй тоогой 17,3 процент болоо, тэрэ тоодо 19 711 бүлэнүүдтэ хатуу түлишэ түлээлгэдэ тэдхэмжэнүүд үгтөө - тэдхэмжэ абагша бүлэнүүдэй юрэнхы тооһоо 36,9 процент. Тэдхэмжэ абагшадай тоо нара бүри хороо, жэл соо 33 процентээр хороо. Гэр байрын-коммунальна туһа хангамжын ба хатуу түлишын түлбэридэ тэдхэмжэдэ 797,1 мян. түхэриг болоодоо.

Гэр байрын ба коммунальна туһа хангамжын түлбэрийн талаар социальна дэмжэлгын хэмжээнүүдыг 160 мян. эрхэтэн абана: ажалай ветеранууд, дайнай ара талын ажалшад, политическа харшалтаһаа сагааруулагдһан нюурнууд ба хохидоһон нюурнууд, ЖКУ-гай түлбэридэ социальна дэмжэлгын хэмжээнүүдтэ республикын бюджетдээ 456,84 мян. түхэриг болоогдоо. Федеральна эрхэ түлөөлэгэнүүдээр ЖКУ-гай түлбэрийн талаар социальна дэмжэлгын хэмжээнүүдыг үзүүлгэдэ шэглүүлгэдхэн мүнгэнэй хэмжээн 359,05 мян. түхэригтэ хүрөө. "Россин хүндэтэ донор" гэхэн тэмдэгээр шагнагдһан нюурнуудта социальна дэмжэлгын хэмжээнүүдтэ 9,06 мян. түхэриг болоогдоо.

нара бүрийн мүнгэн түлбэридэ республикын бюджетдээ 365,69 мян. түхэриг болоогдоо, абагшадтай тоо 71,3 мян. хүн болоо. 2006 оной апрелин 1-һээ 8,5 процентээр нара бүрийн мүнгэн түлбэрийнүүд нэмэгдээ.

2006 ондо бүхыдөө социальна бүхы түлбэрийнүүдтэ 2,2 млрд. Түхэриг шэглүүлгэдэ.

Ажалай ветерануудта, ара талын ажалшадта, гемыень сагааруулагдһан нюурнуудта ба политическа харшалалтануудһаа хохидоһон гэжэ тоологдодог нюурнуудта нара бүрийн мүнгэн түлбэрийнүүд дүүрэн хэмжээндэ 75 мянга гаран хүнүүдтэ 306 мян. түх., гэр байрын-коммунальна туһа хангамжын социальна дэмжэлгэдэ республикын бюджетдээ 107 мянган эрхэтэдтэ 342 мян. түхэриг болоогдоо.

2006 ондо үхибүүдэй нара бүрийн туһаламжа 128 мянган хүүгэдтэ 248,6 мян. түхэригтэй дүүрэн хэмжээндэ бэлдүүлгэдэ, 18 наһа хүрөө үхибүүдэй тооһоо 56 процент болоо.

Буряад Республикын "Республикын 2006 оной бюджет тухай" 2006 оной декабрийн 28-най 2057-III дугаарай Хуулийн ёһоор социальна дэмжэлгын талаар хэмжээнүүдтэ болоологдоо 1 887,8 мян. түхэриг гарша хараалагдһан байгаа, бодото гаршань 1 843,6 мян. түхэриг болоо, тэрэнэй тоодо:

Буряад Республикын ажалай ветерануудай социальна дэмжэлгэдэ 548,8 мян. түхэриг түсэблэгдһэн байгаа һаа, бодото дээрээ хэмжээн 548,8 мян. түхэриг болоо;

Буряад Республикада ара талын ажалшадтай социальна дэмжэлгэдэ 162,6 мян. түхэриг түсэблэгдһэн байгаа һаа, бодото дээрээ хэмжээн 142,2 мян. түхэриг болоо;

гемыень сагааруулан нюурнуудай ба политическэ харшалалтануудһаа хохидоһон нюурнуудта 40,3 мян. түхэриг түсэблэгдһэн байгаа һаа, бодото дээрээ хэмжээн 40,3 мян. түхэриг болоо;

хүүгэдтэй эрхэтэдтэ тэдхэмжэ түлээлгэдэ 241,8 мян. түхэриг түсэблэгдһэн байгаа һаа, бодото дээрээ хэмжээн 241,8 мян. түхэриг болоо;

гэр байрын ба коммунальна туһа хангамжын тэдхэмжэ түлээлгэдэ 745,0 мян. түхэриг, бодото дээрээ хэмжээн 721,6 мян. түхэриг болоо болоо;

байлдаанай үйлэ хэрэгүүдтэ хабаадаһан Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ ажаһуудаг эрхэтэдтэй махабад заһалгын хэмжээнүүдтэ 1,1 мян. түхэриг түсэблэгдһэн байгаа һаа, бодото дээрээ хэмжээн 1,1 мян. түхэриг болоо.

Социальна эмхи зургаануудай эд хэрэгсэлэй-техникин үндэһэ бөхижүүлгын ажал ябуулагдаа. Барилгада, ехэ заһабарилгада ба түхээрлэгнүүдыг

хэлгэлгэдэ 2006 ондо эдэб шатын арга нөөсөнүүдхээ 152 мян. түхэриг болоолого ба ажаллагдаа.

Бабушкинай ба Мухар-Шэбэрэй сэдхэл-мэдэрлэй үбшэнтэй интернадуудта хэблэбэн шэнэлэлгэ хэгдэнэ. 2006 ондо Бабушкинай сэдхэл-мэдэрлэй үбшэнтэй интернада 200 хууригтай хонолгын байшангай хоёрдохи ээлжээн тушаагдаа. Шэнэ-Заган хууринда (Мухар-Шэбэрэй аймагта) 120 хууригтай хонолгын байшан барилга эхилээ. Загарайн наһажаал ба эрэмдэгтэй зоний 75 хууригтай интернада байшан эмхидхэхэ зорилготойгоор анханай "Новаябрьсельмаш" гэхэн заводой-хүтэлбэрийн гурбан дахбар байшан хэблэбэн шэнэлэлгэ, тэндэ 12,5 мян. түхэриг ажаллагдаа. Хорин тусхай интернат-байшанда 8,2 мян. түхэригтэй гаршатай тогоо баридаг газартай карантинной отделениин залгалаа ашаглалда тушаагдаа ба хүдэлжэ байһан байшанда ехэ заһабарилга хэгдээ, энэнь эмхи зургаанда 101 хуури болотор хүниие багтааха болоо.

Посольскын интернат-байшанда түхээрлэгнүүдыг хэлгэн, банин-угаалгын байшан хэблэбэн шэнэлэлгэдэ ба баганууд интернат-байшангуудта ехэ заһабарилганууд хэгдээ. 2003 - 2006 онуудта "Россин хүүгэд" гэхэн федеральна зорилгото программын ёһоор Улаан-Үдэ хотодо дутуу хүжэлгэтэй үхибүүдэй интернадайд барилгада 15 мян. түхэриг ажаллагдаа, "Буряад Республикын бүлэнүүд ба хүүгэд" гэхэн программаар - 234 мян. түхэриг.

Захаминай интернат-байшанда ба Республикын геронтологийн түбтэ гаражууд, Баргажанай хуулийн наһа хүсөөгүйшүүлэй социальна-махабад хэрэгсэлгын түбтэ котельнэ ашаглалда тушаагдаа. Ключевкын түбтэ банин-угаалгын байшан, Прибайкалийн түбтэ приемно-карантинной отделениин, Яруунын түбтэ тогооной газар барилга эхилээ. "Бурядайд республиканска клиникын дайнай ветерануудай госпиталь" гэхэн ГҮ-да реанимациин, хирургийн, кардиологийн ба терапевтын отделенинүүдэй түхээрлэгнүүдыг хэлгэлгэтэйгээр ехэ заһабарилганууд хэгдээ, нейрофизиологийн лаборатори тодохгодоо.

Зоние ажаллаар хангаха талаар программын хэмжээнүүд ажалгүйдэлгэһөө хамгаалагдаа, ажалгүй зоние ажалтай болгохо ба ажалгүй зоний социальна дэмжэлгэдэ зориулагдһан байна.

2006 ондо зоние ажаллаар хангалгын зургаануудта ажал бэдэржэ 85 211 хүн (2005 онойхиноо 7% ехэ) хандаһан байна. 52 669 хүн ажалгүй эрхэтэдтэ гэр бүридхэдэ абтаһан (2005 онһоо 10,5% дээшэ).

Ажал бэдэрһэн эрхэтэдтэ ажаллаар хангалгын албанай зургаануудаар үргэлгээ гү, али саг зуурын 60 900 хуури дурагдагдаа (2005 онһоо 0,9% ехэ), тэрээгээрнь 40 461 хүн ажалда ороо.

56 308 ажалгүй эрхэтэдтэ мэргэжэл шэлэхэ туһа хүргэгдөө.

Ажал бэдэрхэ үедэ зоние ажаллаар хангалгын республикын албануудай зургаанууд 56 349 ажалгүй эрхэтэдтэ (2005 онһоо 8,9 процентээр ехэ) социальна дэмжэлтэ үзүүлээ.

2006 ондо ажалгүйдэлгэ бүридхэдэ абалгын хэмжээн экономическа эдэбхитэй зонһоо 3,6 процентдэ хүрөө (2005 ондо - 3,2%), тэгшүүритэй байдалай хэмжээн 4,7 (2006 оной январийн 1-дэ - 4,3).

2006 ондо ажаллаар хангаха албанай зургаануудаар 85 эзэлгэдээгүй хууринуудай ярмаг үнгэрөө, тэндэ 31,4 мян. хүн эрхэнэ байна.

2006 ондо 3 242 ажалгүй эрхэтэд хуралсал гараа, шэнэ мэргэжэлдэ хураа, мэргэжэлээ дээшлүүлээ.

Мэргэжэлэй хуралсалда эльгээгдһэн 3 309 ажалгүй эрхэтэдтэй 1 703 хүн (51,5%) ажалда орохо хэлсээгээр хуралсалда эльгээгдээ, 469 ажалгүй эрхэтэд хүдөөгүй ажалда хэрэгтэй мэргэжэлүүдтэ хураа.

2006 ондо Буряад Республикын зоние ажаллаар хангаха талаар Программын хэмжээнүүдэй бэлдүүлгэдэ федеральна бюджетдээ 226,7 мян. түхэриг гаргагдһан байна. 10,15 мян. түхэригтэ ажал үгэгшэдэй зөөри татагдаа. Ажалай хууринуудыг бии болголгын ба бүтэн зандань байлгын генеральна схемын хэмжээндэ 2006 ондо 14 281 (түсэбһөө 112,3 %) ажалай хуури бии болоо.

Буряад Республикын Правительствын абанан хэмжээнүүд Буряад Республикын ажал бэдэржэ эрхэтэдтэй ажалтай болголгын хэмжээ 47,5 процент болотор дээшлүүлээ, энэнь Сибириин федеральна округой дунда зэргын харуулалтаһаа дээшэ (42,2%), ба республикын ажалай дэлүүртэ бүридхэдэ абтаһан тэгшүүритэй байдалыг 4,7 болтор доошоуулаа. Тийгэбэшье ажалгүйдэлгын юрэнхы хэмжээн үндэр зандаа 13,4 процент.

2.2. Гуримшуулгын хуулиа ба эмхидхэлэй шэнжэтэй хэмжээ ябуулганууд

2.2.1. Олзын хэрэг эрхилэлгын таарамжатай оршон тогтоолог. Бага олзо хэрэг эрхилэлгын хүгжэлтэ

Бага олзо эрхилэлгын талаар Буряад Республикын политика хадаа бага олзын субьектнүүдтэ таарамжатай эрхэ нүхэсэл байгуулагада зориулагдаһан байгаа.

2006 ондо Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ 30,0 мян. ажалшадтай 3,6 мян. бага предприятинууд ажалаа ябуулжа байгаа, энэнь 2005 онһоо 11,4 процентээр ехэ.

Жэжэ предприятинуудта хүдэлгшэдэй бүридэлэй хубинь республикын экономикадо хүдэлгшэдэй юрэнхы тоогой 7,4 процентдэ хүрэнэ, захын харуулалта 6,6 - 7,0 процент.

Жэжэ предприянуудай эрьесэ 24 484 млн. түхэригтэ хүрөө ба 2005 онһоо 50,7 процентээр ургаа.

Республикын экономикадо оруулан жэжэ олзын хэрэг эрхилэлгэдэй хайн талын харуулалтануудай хубита жэжэ олзын хэрэг эрхилэлгэдэй мүнхэн сангай-урьһаламжын ба зөөрийн дэмжэлгэ нарижуулгын, олзын хэрэг эрхилэлгын байгуулага хүгжөөлгын, хуули ёһоной үндэһэ нарижуулха, захиргаанай наад доошолуулгын, үйлэбэрийн халбарида жэжэ олзын хэрэг эрхилэлгэ хүгжөөхын тула таарамжатай эрхэ нүхэсэл байгуулгын талаар Буряад Республикын Правительствын абанан хэмжээнүүдэй ашаар болоо.

2006 ондо жэжэ олзын хэрэг эрхилэлгэдэ гүрэнэй дэмжэлгын талаар хэмжээнүүдые һомололгодо республикын бюджетдэ 40 324,7 мян. түхэриг гаргашалагдаа.

Лизингын ашаар жэжэ олзын хэрэг эрхилэлгэ дэмжэлгэ ехэ үргэн болоо. "Макон" гэнэн предприятинуудые дэмжэлгын түб олзын хэрэг эрхилэлгэдэ 41 млн. түхэригтэй гол хэрэгсэлүүдые, тэрэ тоодо 31 млн. түхэригтэй автомашина, 10 млн. түхэригтэй түхээрлэнүүдые лизингын гуримаар дамжуулаа. Жэжэ олзын хэрэг эрхилэлгэдэ гүрэнэй захил абалгын юрэнхы хэмжээнһээ 15 процент квото үгэлгэ олзын хэрэг эрхилэлгын хүгжэлтэдэ горитой тула болоо.

2006 ондо үнгэргэгдэһэн конкурснуудай дүнгүүдээр жэжэ олзын хэрэг эрхилэлгэдэ гүрэнэй захил дүүргэлгэдэ 1 461,72 млн. түхэригтэй мүнхэндэ 1845 хэлсээнүүд баталагдаа, энэнь республикын гүрэнэй захилай юрэнхы хэмжээнһээ 34,8 процент болоо. Нёдондо жэлэйхитэй жэшэхэдэ, гүрэнэй захил дүүргэлгын хэмжээн 3 дахин, гүрэнэй захилай юрэнхы хэмжээн - 1,7 дахин ехэ болоо.

2006 ондо олзын хэрэг эрхилэлгын ажал ябуулга бэелүүлхэ асуудалаар олзын хэрэг эрхилэлгэдэ семинарнууд, "дүхэриг шэрэнүүд" үнгэргэгдөө, тэндэ 300 гаран хүн хабаадаа.

Семинарнуудай сэдэбүүд гэбэл: "Айлшанай буудалай-ресторанай бизнес эмхидхэлгэ", "Хүдэлгшэдэе хүтэлэлгэ", "Бизнес эрхилэлгэ", "Бага мүнхэ ажалда ашагтайгаар эмхидхэлгэ", "ЖКХ-гай халбарида жэжэ олзын хэрэг эрхилэлгэдэй бизнес-түсэблэлгэ байгуулаа ба онсо илгаанууд", Бүхэдэлхэйн худалдаа наймаанай эмхидэ Россин орохо болоһон ушарһаа Буряад Республикада бизнес хүгжөөлгэ", "Хото барилгын ба газарай хуули ёһоной шухала асуудалнууд ба тэрэниие ерээдүйдэ хүгжөөлгэ".

"Макон" гэнэн предприятинуудые дэмжэлгын түбэй, Буряад Республикын Худалдаа наймаанай-промышленна палатын, Улаан-Үдэ хотын "Корпоративна һуралсалай түб" гэнэн МУ-гай үүсхэлээр "Худалдаанай оньһон арга", "Худалдан абагшатай харилсаха шадабари", "Шухала хэрэгээр хөөрөлдөөн", "Логистика", "Хүтэлэлгын бүридхэлгэ ба бюджетдэй мүнхэн", "Эд бүтээлтэй ба туһа хангамжатай ашагтайгаар танилсуулга" гэнэн бизнес-һуралсалнууд, "Эрхим официант" гэнэн мастер-класс болон бусад үнгэргэгдөө, бүхэдөө 320 хүн хабаадаа.

Олзын хэрэг эрхилэлгэдэ захиргаанай наад доошолуула зорилгоор "Нийтэ нэгэ сонхо" гэнэн технологи нэбтэрүүлгын талаар ажал үргэлжэлэнэ.

2.2.2. Можонууд хоорондын ба гададын экономика харилсаануудай хүгжэлтэ

Уласхоорондын ба нотагуудай хоорондын харилсаанай талаар Буряад Республикын политика хадаа республика руу нэмэлтэ мүнхэ оложо татагдаа, республикын дэбисхэр дээрэ гаргагдааг үрэ бүтээнүүдэй дэлгүүр үргэдхэлгэдэ, нотагуудай хоорондын хамтаралай үндэр бүтээлтэй бололгодо зориулагдаһан байгаа.

Буряад Республикын гададын наймаанай эрьесэ 2005 оной хэмжээндэ

орходоо 7,3% ургажа, 2006 ондо 394,9 млн. долларто хүрэнэ байна.

Гадаадада наймаалдаг эдэй сэнгүүдэй хэмжээн 324,3 млн. долларто хүрөө, 2005 онойхидо орходоо 6,4% хороо. Экспортын хоролго машина бүтээлгын бүтээлэй гадаада худалдаанай 2005 онһоо 23 процентээр ба хара түмэрэй зүйлнүүдэй 62 процентээр унаһанһаа болоо. Хоролгын шалтагаан "Улаан-Үдэ авиационно завод" гэнэн ОАО-гой худалдаанай доошолго, ба "Улаан-Үдэстальмост" гэнэн ЗАО-гой түмэр хүүргынүүдые Украинада худалдаха талаар хэлсээнэй (2005 ондо хэлсээгээр гол худалдаан хэгдээ) дүүрэхэ ушарнуудһаа болоо.

Авиационно техникын худалдаа хараада абаагүй наа, 2005 онһоо 7,2 процентээр экспортын хэмжээн дээшлээ.

Импортын сэнгүүдэй хэмжээн 2005 онһоо 3,2 процентээр дээшлээ ба 70,6 млн. түхэригтэ хүрөө. Импортын ургалта "Улаан-Үдэ авиационно завод" гэнэн ОАО-до Украинаһаа авиационно моторнуудые асардаг болоһон, Монголһоо мяха асаралгын дээшлэн ушарһаа импортын ургалта болоо. Тэрээнһээ гадна, Белоруссиһаа асаралгын хэмжээн ехэ болоо, тэрэнэй 80 процентн транспорттын хэрэгсэлнүүд (автотракторай техникэ ба шулуу зөөлгын самосвалнууд).

Монголтой харилсан ажалалга хүгжөөлгэдэ 2006 ондо гол үйлэ хэрэгүүд болоо гэбэл: "Алтаргана" гэнэн бүгдэ бурядай уласхоорондын наадан, Россин Федераци албанай хэрэгээр ерэлгын хэмжээндэ Монголой Президент Н. Энхбаярые угталга, Монголой Үбэр-Хангайн аймагай губернатор Б. Эрдэнэбилэгтын Буряад Республика ерэлгэ. Буряад Республикын Президент Л.В. Потапов Монголой арадай хубисхалай 85 жэлэй ба Хамаг Монгол уласай байгуулагдаһаар 800 жэлэй ойдо зориулагдаһан хэмжээ ябуулгануудта хабаадахын тула Россин Федерацин делегацин бүридэлдэ Монгол ошожо ерээ.

Монголой Президентын албан ёһоор Росси ерэлгын хэмжээндэ Буряад Республикын ба Монголой олзын хэрэгтэй хүнүүдэй бизнес-уулзалга үнгэрөө, тэрэнэй үедэ Буряад Республикын ба Монголой худалдаа наймаанай-экономика харилсалгын асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ, "Байгал" гэнэн аяншалга-амаралгын онсо экономика зонотой ба Буряад Республикын аяншалгын бизнесэй эмхинүүдтэй, "Улаан-Үдэстальмост" гэнэн ЗАО-той, "Титан" ООО-той танилсалганууд болоһон байна.

Аяншалгын талаар монголой ба буряадуудай олзын хэрэг эрхилэлгэдэй уулзалгын дүнгүүдээр талаанууд хамта ажаллаха тухай хэлсээ баталаа, мүн баһа барилгын талаар харилсалга хүгжөөхэ тухай хэлсээ.

Буряад Республикада нотагай өөһэдэйн хүтэлбэрийн зургаанууд хамта ажалалгын батаалагдаһан түсэбэй ба Талануудай айлшалан ерэлгын дүнгүүдэй протоколнуудай ёһоор Монголой аймагуудтай жэлэй туршада харилсалгын ажал хэгдээ.

Хилэ шадархи аймагуудай хани барисаан амжалтатай хүгжээн: Захааминай, Зэдын, Хяагтын, Ахын ба Түнхэнэй аймагууд Монголой Булган, Сэлэнгэ ба Хубсэгэл аймагуудтай, Улаан-Үдэ хото Монголой анда хотонууд: Эрдэнэт, Дархан ба Улаан-Баатар хотонуудтай. 2006 ондо Дархан ба Эрдэнэт хотонуудай үдэрнүүд Улаан-Үдэ хотодо үнгэрөө.

"Титан" гэнэн бөөнөөр худалдалгын түб, нэмэл актитай "Улан-Үдэнская макаронная фабрика" гэнэн бүлгэм, ОАО "Амта", ОАО "Тимлюйский завод асбестоцементных изделий", "Бурятфармация" гэнэн гүрэнэй нэгэдхэмэл предприяи Монголтой наймаанай-экономикын харилсаа хүгжөөнэ.

2006 ондо Буряад Республикын Монгол гүрэн хоёрой гададын наймаанай эрьесэ 42,3 млн. доллар болоо, 2005 онһоо 3 процентээр ургаа.

Хитадай Арадай Республикын Үбэр Монголой автономито аймагтай хамтын ажал үргэлжлүүлэгдээ.

Буряад Республикын Правительствын (Россин Федераци) Хитадай Арадай Республикын Үбэр Монголой автономито аймагай (АРВМ КНР) наймаанай-экономикын, эрдэм-техникын ба соёлой талаар хүгжэлгын хэлсээ бэелүүлгын хэмжээн соо Буряад Республикын Президент Л.В. Потаповай урилгаар Хитадай Арадай Республикын Үбэр Монголой автономито аймагай Арадай Правительствын Түрүүлгшын орлогшо түрүүтэй Үбэр Монголой автономито аймагай Арадай Правительствын түлөөлгшэд ерһэн байна, тэрэнэй үедэ соёлой, һуралсалай, элүүрье хамгаалгын ба спортын талаар хоёр талын харилсаа

хүгжөөлгын асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдээ.

2006 оной октябрь соо Улаан-Үдэ хотодо Хитадай Арадай Республикын Үбэр Монголой автономито аймагай хүрэнгэ һомололгын-худалдаа наймаанай түб нээгдээ, тэрэнэй ажал ябуулга хоёр талануудай дэбисхэртэ хүрэнгэ һомололгын проектнүүдые бэелүүлгэ, экономикын ба худалдаа наймаанай халбарида өөһэд хоорондын харилсаа бэелүүлгэдэ олзын хэрэг эрхилэлгэдэ туһа хүргэлгэ хараална.

2006 ондо Буряад Республикын хэдэн ажахын субьектнүүд Хитадай Арадай Республиктай хамтын ажалалга үргэлжлүүлээ. Буряад Республикын Хитадай Арадай Республикын хоорондохи гадаадын наймаанай эрьесэ 232,9 млн. доллар болоо, энэнь 2005 оной хэмжээндэ орходоо 76 процент ургаа.

Бүхэдэлхэйн худалдаа наймаанай эмхидэ (ВТО) Россин ниилэлгэдэ Буряад Республикын экономика бэлдэхэ талаар ажалнуудай хэмжээндэ 2006 ондо нимэ хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдөө гэбэл:

ниотаг можонуудай байгуулгануудай, бизнесэй ба ниитын эмхинүүдэй түлөөлгшэдэе мэдээсэхэ зорилгоор 2006 оной май ба декабрь соо Интернет-хуралнуудта хабаадаа: Россин Минэкономразвитиин эмхидхэн "Бүхэдэлхэйн худалдаа наймаанай эмхидэ Россин ниилэлгэ ба россин ниотаг можонуудай ашаг таланууд";

хоол болбосоруулгын предприянуудай, худалдаа наймаанай эмхинүүдэй түлөөлгшэнэртэ ба гүйсэдхэхы засагай зургаануудай мэргэжэлтэдэ Бүхэдэлхэйн худалдаа наймаанай эмхидэ Россин орохо, ниотаг можонуудай хоолой промышленностиин аюулдоошолуулга" гэнэн семинар-зүблөөн үнгэргэгдөө;

2006 оной декабрь нарада Буряад Республикын түлөөлгшэдэ "Сибирин хэлсээнүүд" гэнэн ниотаг можын эблэлэй Россин Минэкономразвититай хамта үнгэргэһэн "Бүхэдэлхэйн худалдаа наймаанай эмхидэ Россин гэшүүн болоһон эрхэ нүхэсэдэ Сибирин экономика ажалда бэлдэлгэ тухай" хуралай ажалда хабаадаа.

2006 ондо Бүхэдэлхэйн худалдаа наймаанай эмхидэ Россин оролгодо Буряад Республикын экономика бэлдэхэ талаар Правительствын комиссин гурбан зүблөөн үнгэргэгдөө.

Бурядай экономикадо гадаадын сэхэ хүрэнгэ оруулгын тула таарамжатай хуули бүридүүлхэ зорилгоор 2006 оной сентябриин 22-то 1842-III дугаарай "Налогууд ба татабаринууд тухай Россин Федерацин хуулинуудар Россин Федерацин ниотаг можонуудай мэдэлдэ оруулагдаһан Буряад Республикада налог гуримшуулгын зарим асуудалнууд тухай" Буряад Республикын Хуули абтаа. Хуули шэнээр байгуулагдаһан гадаадын зөөри хүрэнгэтэй аралжаанай эмхинүүдтэ хүнгэлтэтэй налог тохолго хараална.

2.2.3. Гуримшуулгын хуулиа үндэһэ нарижуулга

2006 ондо Буряад Республикын ("2006 ондо Буряад Республикын гуримшуулгын хуулиа үндэһэ нарижуулга талаар хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгэ" гэнэн 1-дэхи хабсаргалта) гуримшуулгын хуулиа үндэһэн ба хуулинууд энэ талаар нарижуулагдаа гэбэл:

мүнхэ һомололгын ба олзын хэрэг эрхилэлгын таатай оршон тогтоолог; таатай социальна байдал ба зоной элүүр энхэ амидаралай шэнжэ бүридүүлгэ; бюджетдэй ажал ябуулга хүгжөөлгэ;

Россин Федерацин, Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай ба ниотагай өөһэдэйн хүтэлбэрийн зургаануудай дунда эрхэ түлөөлгшэнүүдые илгалга; байгаали ашагалга ба тойронхи оршон хамгаалга.

3. Программа бэелүүлгын, хүтэлэлгын ба дүүргэлтэнь хиналгын арга зэбсэг

2006 ондо программын хэмжээнүүдые бэелүүлгэдэ мүнхэ зөөри татагдаа ба мүнхэ һомололго үргэдхэхын эрхэ нүхэсэл байгуулаха талаар хэмжээнүүд абтаа гэбэл: банкнуудай процентын хубида республикын бюджетдэй мүнхэнһөө тэдхэлгын тоосоогоор урьһа зээли үгэлгэдэ хүртэс хангалга;

банкнуудай, мүнхэн сангай бусад эмхинүүдэй урьһанай нөөсэ татахадан мүнхэ һомололгдо туһалаалга; мүнхэ һомололгын проектнүүд тухай мэдээ тараалга; мүнхэ һомололгын талаар гуримшуулгын хуулиа үндэһэ нарижуулга;

хүдөө ажахыда лизингын гурим хүгжөөлгые урмашуулга.

Буряад Республикын Правительство өөрын эрхэ түлөөлгын хэмжээн соо ехэ экономикын программын гол харуулалтануудые туйлаха талаар Буряад Республикын гүйсэдхэхы засагай зургаануудай ажал залан хүтэлхэн ба хиналтэнь хангаһан байна.

Программа бэелүүлгын ябаса шууд хиналгы хангалга Буряад Республикын Правительствын гү, али Буряад Республикын Правительствын Президиумэй зүблөөнүүд дээрэ министрствэнүүдэй ба гүйсэдхэхы засагай тоосоонуудые харалгын аргаар бэелүүлгэдэ.

Албан хоорондын шэнжэтэй Программын харюусалгата гүйсэдхэгшэдэй ажал ябуулга залан хүтэлэлгэ Буряад Республикын Правительствын саг үргэлжын ба саг зуурын комиссинуудай ба ажалай бүлэгүүдэй ажалаар хэгдээ.

Программа бэелүүлгын шууд хүтэлбэриие ба гүрэнэй захишадай үйлэ ябуулгануудай залан хүтэлэлгы Буряад Республикын Экономическа хүгжэлтын ба гадаадын харилсаанай министерство бэелүүлээ.

4. Программын арга нөөсын талаар хангалга

2006 ондо программын хэмжээ ябуулгануудые һомололгын хэмжээн 13,4 млрд. түхэриг гэхэ гү, али программын харуулалтануудһаа 91,1 процент (2-дохи хабсаргалта "2006 ондо программын хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлгэ, мүнхэ һомололгын хэмжээн ба арга боломжонууд"). Мүнхэ һомололгын арга нөөснүүдые харахада, эмхинүүдэй өөһэдэйн ба хабаауулагдаһан мүнхэн диленхинь болоно (51 процент). Федеральна бюджетдэй мүнхэн - 25,5%, республикын бюджетдэй мүнхэн - 21,9 процент. Ниотагай бюджетүүдэй мүнхэн нэгэ хахад процентһээ үлүүтэйхэн болоно.

2006 ондо экономикадо ба социальна халбарида татагдаһан гол хүрэнгэдэ мүнхэ һомололгын хэмжээн 2005 онһоо 14 процентээр дээшлээ. 2006 ондо хүрэнгэ һомололгын хэмжээн 2005 онһоо 5 - 7 процентээр дээшлэлгэдэхэ гэжэ програмада хараалагдаһан байгаа.

Экономика ажал ябуулгын янзануудар мүнхэ һомололгодо эгээл ехэ хубинь транспортн болон хэлхэ холбоной хүгжэлтэдэ оруулагдаһан мүнхэн (30,2 процент), зайн гал, газ болон уһа үйлэбэрилгэ ба хубаалга (9,2 процент), ашагта малтамал олзоборилго (8,5 процент), болбосоруулгын үйлэбэри (5,5 процент) болоно.

Буряад Республикын дэбисхэр дээрэ 2006 ондо федеральна тусхай 11 программа ба федеральна тодорхой һомололгын программа бэелүүлгэдэжэ байгаа, тэдэнэй хэмжээн соо 43 зүйлнүүдэй барилга хэгдэһэн байна.

2006 ондо Буряад Республикада 38 республикын тусхай зорилгото программанууд бэелүүлгэдэжэ байгаа. Республикын тусхай зорилгото программануудта 920,7 млн. түхэриг хараалагдаһан байгаа, бодото дээрэ 102,9 процентдэ хүрөө (3-дахы хабсаргалта. Республикын тусхай зорилгото программануудые бэелүүлгэ).

2005 онтой зэргэсүүлхэдэ, республикын тусхай зорилгото программануудые бэелүүлгэдэ мүнхэн "Гэр байра" гэнэн республикын тусхай зорилгото програмада 123,3 млн. түхэриг, "2006-2009 онуудта Буряад Республикада элшэ хүсэ алмалгын программа" - 7,5 млн. түхэриг, "Буряад Республикада гүрэнэй газарай кадастр эрхилэлгын ба хүдэлхэгүй зөөри гүрэнэй бүридхэлдэ абалгын оньһожоруулагдамал һужаа байгуулга (2003 - 2007 онууд)" - 15,0 млн. түхэриг, "2006-2007 онуудта Буряад Республикада бэеын тамир, спорт ба спортивна элүүржүүлгын аяншалга хүгжөөлгэ" - 66,1 млн. түхэриг, "Буряад Республикын ниислэл - Улаан-Үдэ хото хүгжөөлгэ" - 90,0 млн. түхэриг бюджетдэй түсэблэгдэһэн мүнхэ 2006 ондо һомололгоһоной тоосоогоор 64,7 процентээр дээшлээ. (3-дахы хабсаргалта. 2006 ондо республикын тусхай зорилгото программануудые бэелүүлгэ).

Федеральна, республикын тусхай программануудые бэелүүлгын ба Буряад Республикын Правительствын гол хүрэнгэдэ һомололгын хэмжээн соо Хүүгэдэй республикын эмнэлгын больница, Онохой тосхондо 21-дэхи мэргэжэлэй лицейн һуралслай байшан, Дээдэ Онгосотойдо хүүгэдэй байшан, Северобайкальск хотодо, Санага, Иисингэ, Шара-Азарга, Хонхолой, Улонхан, Асагад, Сухая һуруинуудта, Улаан-Үдэ хотодо

Орешково тосхондо хургуулинуудыг, Улаан-Үдэ хотодо тэргээр ябадаг эрэмдэгтэйшүүдэд 80 квартиратай гэр барилга үргэлжлээ, Ахын аймагай Орлиг хууринда, Кабанскын аймагай "Посольский Сор" тохойдо, Түнхэнэй аймагай Шэмхэ хууринда, Хяагтын аймагай Шарагол ба Хутор хууринуудта эрье бүхэлгэ, Улаан-Үдэ хотодо 20 квартал тээшээ авто харгын хүүргэ, Улаан-Үдэ хотодо Степная нэдэн дээгүүр хүүргэ барилга үргэлжлээ.

"Улаан-Үдэ - Турунтаево- Хурамхаан" холбоон авто харгы, Буряадай гүрэнэй оперо болон баледей театрай байшан нэбэлгэ, Сэлэнгэ мурэн дээгүүр хүүргэ барилга үргэлжлээ.

Объектүүд ашаглада тушаагаа гэбэл: 350 хурагшадай хууригай Сужа хууринда хургуулида залгалаа, Хяагта хотодо котельнэ, Бабушкинай сэдхэл мэдэрэлэй нигернадта унталгын байшан, Улаан-Үдэд 54 хууригай айлшанай буудал, Улаан-Үдэ хотодо хуурай бог хаядаха болбосоруулгын талаар үйлдэбэрийн түрүүшын ээлжээн.

5. Программа бээлүүлгын ашаг урын сэгнэлтэ

2006 ондо программын хэмжээ ябуулгануудыг бээлүүлгын ашаг үр имэ социальнэ-экономическа тоо тэмдэгүүдээр харуулагдана (таблица 4).

Эхэ экономикын харуултанууд	Буряад Республика	Россин Федераци
Нютагай юрэнхы үрэ бүтээлэй хэмжээн	106,8*	106,7
Промышленна үйлдэбэрийн тоо тэмдэг (С, D, E):	108,2	103,9
ашагта малтамал олзборилго	101,2	102,3
болбосоруулгын үйлдэбэри	118,2	104,4
Зайн галай, газай ба уһанай үйлдэбэри болон хубаалга	99,3	104,2
Гол хүрэнгэдэ номололгын хэмжээн	114	113,5
Барилгада хэгдэһэн хүдэлмэри	117,4	115,7
Гэр-байра ашаглалда оруулга, мянг. дурб. метр	107,7	115,2
Хүдөө ажахын бүтээл	102,2	102,8
Бутархай наймаагай эрьсэ	109,5	113,0
Гадаадын наймаагай эрьсэ	107,3	126,7
Ажалгүйдэлгын юрэнхы хэмжээн	13,4	
Зоной үгырэлгын хэмжээн	29,5	
Парын дунда зэргын салин, түхэриг	933,6	
Бодото, %	114,1	113,5
Зоной ашаглаһан мүнгэн, %	108,7	110

* Буряад Республикын хүгжэлтын ба гадаадын харилсаанай министрствын сэгнэлтын баримтанууд
Программын хэмжээнүүдэй социальна ашаг үрэ сэгнэлгэдэ байгуулагдаһан ба үлээгдэһэн ажалай хууринуудай тоо тухай баримтанууд оруулагдана, ажахын ажал ябуулгын ашаг үрэ абтаһан нэмэлтэ олзын хэмжээгээр харуулагдана ("Программын хэмжээнүүдэй ашаг үрэ" 4-дэхи хабсаргалта).

"Буряад Республикада бюджетүүдэ хоорондын харилсаан тухай" Буряад Республикын Хуулида хубилалтануудыг оруулха тухай

Буряад Республикын Арагай Хурал
2007 оной июниин 26-да баталан абаа

Статья 1

"Буряад Республикада бюджетүүдэ хоорондын харилсаан тухай" Буряад Республикын Хуулида (Буряад Республикын Хуулида шийдхэбэрийнүүдэй суглуулбари, 2005, № 10 (79); 2006, № 6-7 (87-88), № 10-11 (91-92) № 12 (93); "Бурятия" газетэ, 2005, октябрийн 15; 2006, июлиин 8, июлиин 11, ноябрийн 29, декабрийн 23) иимэ хубилалтануудыг оруулха гэбэл:

- 1) 2-дохи статьягай хоёрдохи шэнэ муртэ "Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай ба нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудай" гэхэн үгэнүүдыг "Буряад Республикын ба муниципальна байгууламжануудай" гэхэн үгэнүүдээр хэлгэхэ;
- 2) 4-дэхи статья иигэжэ найруулха: "Статья 4. Республикын бюджетдээ үгтэдэг бюджет хоорондын мүнгэ дамжуулгын түхэлнүүд

Республикын бюджетдээ ондоо бюджетүүдтэ дамжуулгын иимэ түхэлнүүд гэбэл:

- 1) хуурын газарнуудай бюджетдэй хангагдаса тэгшэрүүлгэдэ гарша хүсэдүүлхэ нэмэлтэ мүнгэн тус Хуулиин 6-дахи статьягай ёһоор;
- 2) муниципальна аймагуудай (хотын тойрогуудай) бюджетдэй хангагдаса тэгшэрүүлгэдэ тус Хуулиин 7-дохи статьягай ёһоор;
- 3) нютагай бюджетүүдтэ тэдхэмжын мүнгэн тус Хуулиин 8-дахи статьягай ёһоор;
- 4) Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай эрхэ түлөөлэгэнүүдыг бээлүүлгэдэ нютагай бюджетүүдтэ тусхай

2006 ондо жэжэ олзын хэрэг эрхилэлгэ гүрэнэй талаһаа дэмжэлгын хэмжээ ябуулгануудыг номололгодо 40 324,7 мян. түхэриг бюджетдэй мүнгэн гаргашалагдаа, тэрэ тоодо:

- а) республикын бизнес-инкубатор байгуулгада - 36 793,5 мян. түхэриг;
- б) республикын бюджетдээ жэжэ олзын хэрэг эрхилэлгэ хүгжөөлгын мэдээсэлэй халбари бүрилдүүлгэдэ ба хүгжөөлгэдэ - 29,8 мян. түхэриг;
- в) Буряад Республикын Правительствын зүбшөөһөн үндэр ашагтай хүрэнгэ номололгын проектүүдыг бээлүүлгэдэ жэжэ олзын хэрэг эрхилэлгэдэй хабаадуулан арлжаанай банкнуудай зээли хэрэглэһэнэй түлөө тоосоонэй табисын талаар зарим түлбэридэ бюджетдэй зээли үзүүлгэдэ - 2 419,0 мян. түхэриг;
- г) жэжэ олзын хэрэг эрхилэлгэдэй зээлигын байгуулга хүгжөөлгэдэ - 1 082,4 мян. түхэриг.

Абтаһан хэмжээнүүдэй дүнгөөр юрэнхы дээрээ 5,1 мян. түхэриг аралжаанай банкнуудай нэмэлтэ зээлигэнүүд хабаадуулагдаа.

2006 ондо жэжэ олзын хэрэг эрхилэлгэ гүрэнэй талаһаа дэмжэлгын хэмжээ ябуулгануудыг номололгодо 40 324,7 мян. түхэриг бюджетдэй мүнгэн гаргашалагдаа, тэрэ тоодо:

- а) республикын бизнес-инкубатор байгуулгада - 36 793,5 мян. түхэриг;
- б) республикын бюджетдээ жэжэ олзын хэрэг эрхилэлгэ хүгжөөлгын мэдээсэлэй халбари бүрилдүүлгэдэ ба хүгжөөлгэдэ - 29,8 мян. түхэриг;
- в) Буряад Республикын Правительствын зүбшөөһөн үндэр ашагтай хүрэнгэ номололгын проектүүдыг бээлүүлгэдэ жэжэ олзын хэрэг эрхилэлгэдэй хабаадуулан арлжаанай банкнуудай зээли хэрэглэһэнэй түлөө тоосоонэй табисын талаар зарим түлбэридэ бюджетдэй зээли үзүүлгэдэ - 2 419,0 мян. түхэриг;
- г) жэжэ олзын хэрэг эрхилэлгэдэй зээлигын байгуулга хүгжөөлгэдэ - 1 082,4 мян. түхэриг.

Абтаһан хэмжээнүүдэй дүнгөөр юрэнхы дээрээ 5,1 мян. түхэриг аралжаанай банкнуудай нэмэлтэ зээлигэнүүд хабаадуулагдаа.

ж) "ээлжээтэ мүнгэн сангай жээдэ" гэхэн үгэнүүдыг хаһаха;

- а) "мүнгэн сангай талаар дэмжэлгын республикын жасаһаа" гэхэн үгэнүүдыг "бюджетдэй хангагдаса тэгшэрүүлгэдэ" гэхэн үгэнүүдээр хэлгэхэ;
- б) 8-дахи хубида "ээлжээтэ мүнгэн сангай жээдэ" гэхэн үгэнүүдыг хаһаха;
- в) 7-дохи статьяда: а) нэрыень иигэжэ найруулха: "1. Муниципальная аймагуудай (хотын тойрогуудай) бюджетдэй хангагдаса тэгшэрүүлгэдэ нэмэлтэ мүнгэн республикын бюджет соо муниципальна аймагуудай (хотын тойрогуудай) бюджетдэй хангагдаса тэгшэрүүлхэ зорилгоор хараалагдадаг.

2. Муниципальная аймагуудай (хотын тойрогуудай) бюджетдэй хангагдаса тэгшэрүүлгэдэ нэмэлтэ мүнгэн хуурын газарнуудыг мүнгэн сангай талаар дэмжэлгын республикын жаса бии болгодог."

в) "мүнгэн сангай талаар дэмжэлгын республикын жасаһаа" гэхэн үгэнүүдыг "бюджетдэй хангагдаса тэгшэрүүлгэдэ" гэхэн үгэнүүдээр хэлгэхэ;

г) 5-дахи хубида: "ээлжээтэ мүнгэн сангай жээдэ" гэхэн үгэнүүдыг хаһаха;

"мүнгэн сангай талаар дэмжэлгын республикын жасаһаа" гэхэн үгэнүүдыг "бюджетдэй хангагдаса тэгшэрүүлгэдэ" гэхэн үгэнүүдээр хэлгэхэ;

д) 6 ба 7-дохи хубинуудыг хүсөө буураа гэжэ тоолохо;

е) 8 ба 9-дэхи статьянуудыг иигэжэ найруулха:

"Статья 8. Республикын бюджетдээ нютагай бюджетүүдтэ мүнгэн тэдхэмжэ

1. Республикын бюджетдээ нютагай бюджетүүдтэ тэдхэмжын мүнгэн гэжэ нютагай удаха шанартай асуудалнуудаар нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудай эрхэ түлөөлэгэнүүдыг дүүргэхэдэ бии болодог гаршын уялануудта суг номололгын зорилгоор муниципальна байгууламжануудай бюджетүүдтэ үгтэдэг бюджет хоорондын мүнгэ дамжууланууд гэжэ ойлогдоно.

Республикын бюджетдээ нютагай бюджетүүдтэ тэдхэмжэ бүгэдэ гаршада суг номололгын республикын жаса бии болгодог.

2. Республикын бюджетдэй бүридэлдэ муниципальна байгууламжануудай зарим гаршын уялануудыг бээлүүлхэ талаар тэдэнэй хангагдаса тэгшэрүүлгэдэ нютагай бюджетүүдтэ тэдхэмжэ хараалагдажа болодог.

3. Республикын бюджетдээ нютагай бюджетүүдтэ мүнгэн тэдхэмжэ үгэлгын ба гаршалаалгын зорилгоноуд болон эрхэ нүхэсэлнүүд, тус мүнгэ абаха муниципальна байгууламжануудыг шээлэгийн эрилтэнүүд ба мүнгэ хубаалга Буряад Республикын хуулинуудаар тогтоогдоно.

Республикын бюджетдээ нютагай бюджетүүдтэ тэдхэмжэ үгэлгын ба гаршалаалгын зорилгоноуд болон эрхэ нүхэсэлнүүд, тус мүнгэ абаха муниципальна байгууламжануудыг шээлэгийн эрилтэнүүд ба мүнгэ хубаалга Буряад Республикын хуулинуудаар тогтоогдоно.

4. Республикын бюджетдээ нютагай бюджетүүдтэ тэдхэмжэ үгэлгын ба гаршалаалгын зорилгоноуд болон эрхэ нүхэсэлнүүд, тус мүнгэ абаха муниципальна байгууламжануудыг шээлэгийн эрилтэнүүд ба мүнгэ хубаалга Буряад Республикын хуулинуудаар тогтоогдоно.

5. Мүнгэн сангай хангалань федеральна бюджетдээ бээлүүлэгдэдэг республикын бюджетдээ нютагай бюджетүүдтэ үгтэхэ тусхай мүнгэн туһаламжа Россин Федерацийн Правительствын тогтооһон гуримаар тогтоогдоно.

Мүнгэн сангай хангалань өөһэдэн олзо оршоһоо ба республикын бюджетдэй оршын дутагалдаа номололгын арга нөөсөнүүдтээ бээлүүлэгдэдэг республикын бюджетдээ нютагай бюджетүүдтэ үгтэхэ тусхай мүнгэн туһаламжа Буряад Республикын Правительствын тогтооһон гуримаар гаршалагдадаг."

9) 13-дахи статья хүсөө буураа гэжэ тоолохо;

10) 14-дэхи статья иигэжэ найруулха: "Статья 14. Нютагай бюджетүүдтэ үгтэдэг бюджет хоорондын дамжуулануудай түхэл

ж) "ээлжээтэ мүнгэн сангай жээдэ" гэхэн үгэнүүдыг хаһаха;

"мүнгэн сангай талаар дэмжэлгын республикын жасаһаа" гэхэн үгэнүүдыг "бюджетдэй хангагдаса тэгшэрүүлгэдэ" гэхэн үгэнүүдээр хэлгэхэ;

з) 8-дахи хубида "ээлжээтэ мүнгэн сангай жээдэ" гэхэн үгэнүүдыг хаһаха;

4) 7-дохи статьяда: а) нэрыень иигэжэ найруулха:

"1. Муниципальная аймагуудай (хотын тойрогуудай) бюджетдэй хангагдаса тэгшэрүүлгэдэ нэмэлтэ мүнгэн республикын бюджет соо муниципальна аймагуудай (хотын тойрогуудай) бюджетдэй хангагдаса тэгшэрүүлхэ зорилгоор хараалагдадаг.

2. Муниципальная аймагуудай (хотын тойрогуудай) бюджетдэй хангагдаса тэгшэрүүлгэдэ нэмэлтэ мүнгэн хуурын газарнуудыг мүнгэн сангай талаар дэмжэлгын республикын жаса бии болгодог."

в) "мүнгэн сангай талаар дэмжэлгын республикын жасаһаа" гэхэн үгэнүүдыг "бюджетдэй хангагдаса тэгшэрүүлгэдэ" гэхэн үгэнүүдээр хэлгэхэ;

г) 5-дахи хубида: "ээлжээтэ мүнгэн сангай жээдэ" гэхэн үгэнүүдыг хаһаха;

"мүнгэн сангай талаар дэмжэлгын республикын жасаһаа" гэхэн үгэнүүдыг "бюджетдэй хангагдаса тэгшэрүүлгэдэ" гэхэн үгэнүүдээр хэлгэхэ;

д) 6 ба 7-дохи хубинуудыг хүсөө буураа гэжэ тоолохо;

е) 8 ба 9-дэхи статьянуудыг иигэжэ найруулха:

"Статья 8. Республикын бюджетдээ нютагай бюджетүүдтэ мүнгэн тэдхэмжэ

1. Республикын бюджетдээ нютагай бюджетүүдтэ тэдхэмжын мүнгэн гэжэ нютагай удаха шанартай асуудалнуудаар нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудай эрхэ түлөөлэгэнүүдыг дүүргэхэдэ бии болодог гаршын уялануудта суг номололгын зорилгоор муниципальна байгууламжануудай бюджетүүдтэ үгтэдэг бюджет хоорондын мүнгэ дамжууланууд гэжэ ойлогдоно.

Республикын бюджетдээ нютагай бюджетүүдтэ тэдхэмжэ бүгэдэ гаршада суг номололгын республикын жаса бии болгодог.

2. Республикын бюджетдэй бүридэлдэ муниципальна байгууламжануудай зарим гаршын уялануудыг бээлүүлхэ талаар тэдэнэй хангагдаса тэгшэрүүлгэдэ нютагай бюджетүүдтэ тэдхэмжэ хараалагдажа болодог.

3. Республикын бюджетдээ нютагай бюджетүүдтэ мүнгэн тэдхэмжэ үгэлгын ба гаршалаалгын зорилгоноуд болон эрхэ нүхэсэлнүүд, тус мүнгэ абаха муниципальна байгууламжануудыг шээлэгийн эрилтэнүүд ба мүнгэ хубаалга Буряад Республикын хуулинуудаар тогтоогдоно.

Республикын бюджетдээ нютагай бюджетүүдтэ тэдхэмжэ үгэлгын ба гаршалаалгын зорилгоноуд болон эрхэ нүхэсэлнүүд, тус мүнгэ абаха муниципальна байгууламжануудыг шээлэгийн эрилтэнүүд ба мүнгэ хубаалга Буряад Республикын хуулинуудаар тогтоогдоно.

5. Мүнгэн сангай хангалань федеральна бюджетдээ бээлүүлэгдэдэг республикын бюджетдээ нютагай бюджетүүдтэ үгтэхэ тусхай мүнгэн туһаламжа Россин Федерацийн Правительствын тогтооһон гуримаар тогтоогдоно.

Мүнгэн сангай хангалань өөһэдэн олзо оршоһоо ба республикын бюджетдэй оршын дутагалдаа номололгын арга нөөсөнүүдтээ бээлүүлэгдэдэг республикын бюджетдээ нютагай бюджетүүдтэ үгтэхэ тусхай мүнгэн туһаламжа Буряад Республикын Правительствын тогтооһон гуримаар гаршалагдадаг."

9) 13-дахи статья хүсөө буураа гэжэ тоолохо;

10) 14-дэхи статья иигэжэ найруулха: "Статья 14. Нютагай бюджетүүдтэ үгтэдэг бюджет хоорондын дамжуулануудай түхэл

Нютагай бюджетүүдтэ ондоо бюджетдэ дамжуулагдадаг мүнгэн имэ түхэлээр үгтэдэг гэбэл:

тус Хуулиин 15-дахи статьягай ёһоор хуурын газарнуудай бюджетүүдтэ хангагдаса тэгшэрүүлгэдэ муниципальна бюджетүүдтэ гарша бусаһан нэмэлтэ мүнгэнэй;

тус Хуулиин 16-дахи статьягай ёһоор хуурын газарнуудыг мүнгэн сангай дэмжэлгын республикын жаса ба муниципальна аймагуудай (хотын тойрогуудай) мүнгэн сангай дэмжэлгын жаса буридуулахын тулада республикын бюджетдэ дамжуулагдадаг тэдхэмжын мүнгэнэй;

тус Хуулиин 17-дохи статьягай ёһоор хуурын газарнуудай бюджетдээ муниципальна аймагуудай бюджетүүдтэ муниципал хоорондын нютагай удаха шанартай асуудалнуудыг шийдхэлгэдэ оруулагдадаг тэдхэмжын мүнгэнэй;

тус Хуулиин 17.1-дэхи статьягай ёһоор бюджет хоорондын бусад дамжуулануудай.

Муниципальная аймагуудай бюджетүүдтэ хуурын газарнуудай бюджетүүдтэ бюджет хоорондын мүнгэ дамжуула (тусхай туһаламжаһаа бэшэ) нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн тус зургаануудай Россин Федерацийн бюджетдэй хуули ба налог болон татабаринууд тухай Россин Федерацийн хуули сахинуан эрхэ нүхэсэлдэн үгтэдэг."

11) 15-дахи статьяда: а) нэрыень иигэжэ найруулха:

"Статья 15. Муниципальная аймагай бюджетдээ хуурын газарнуудай бюджетдэй хангагдаса тэгшэрүүлгэдэ нэмэлтэ мүнгэ үгэлгын гурим

б) 1, 2 ба 3-дахи хубинуудыг иигэжэ найруулха:

"1. Муниципальная аймагай бюджетдээ хуурын газарнуудай бюджетдэй хангагдаса тэгшэрүүлгэдэ нэмэлтэ мүнгэн тус аймагай бүридэлдэ ородог хуурын

тусхай туһаламжын

1. Республикын бюджетдээ нютагай бюджетүүдтэ тусхай туһаламжа гэжэ тогтоогдоһон гуримаар нютагай өөһэдэн хүтэлбэрийн зургаануудта дамжуулагдаһан Россин Федерацийн, Буряад Республикын гүрэнэй эрхэ түлөөлэгэнүүдыг дүүргэхэдэ бии болодог муниципальна байгууламжануудай гаршын уялануудыг мүнгэн сангай талаар хангаха зорилгоор нютагай бюджетүүдтэ үгтэдэг бюджет хоорондын мүнгэ дамжуулгыг ойлогдог.

Республикын бюджетдээ нютагай бюджетүүдтэ дамжуулагдадаг тусхай туһаламжын мүнгэн бүхыдөө гарша хүсэдүүлгын республикын жаса болодог.

2. Республикын бюджетдээ нютагай бюджетүүдтэ тусхай туһаламжын

Гүрэнэй ба муниципальна тугаалуудыг эзэлдэг нюурнуудта табигдадаг эрилтэнүүдые тодорхойлох талаар Буряад Республикын хуулига зарим шийдхэбэринуудтэ хубилалтануудыг оруулах тухай

Буряад Республикын Арадай Хурал 2007 оной июниин 26-га баталан абаа

Статья 1

1995 оной апрелиин 19-нэй № 111-1 дугаарай "Буряад Республикын Арадай Хурал тухай" Буряад Республикын Хуулиин 56-дахы статьяда (Буряад Республикын Арадай Хуралай хуулига дансанууд, 1995, № 4 (15); Буряад Республикын Хуулига шийдхэбэринуудэй суглуулбари, 2000, № 8 - 9 (12 - 13), хуби 1; 2001, № 7 - 8 (26 - 27); 2002, № 5 (37), 1 хуби; № 9 (41), 1 хуби; № 11 (43), 1 хуби; 2003, № 9 (54), № 12 (57); 2004, № 4 (61); 2005, № 4 - 5 (73 - 74), № 11 (80); 2006, № 4 - 5 (85 - 86), № 10 - 11 (91 - 92); "Бурятия" сонин, 1995, майн 17; 2000, апрелиин 20; 2001, июлиин 18; 2002, апрелиин 30, августын 9, октябрийн 19; 2003, октябрийн 4, декабрийн 31; 2004, майн 8; 2005, майн 7, ноябрийн 24; 2006, майн 3, ноябрийн 24) иимэ хубилалтануудыг оруулах гэбэл:

1) 2-дохи зүйлэй түрүүшын шэнэ мүртэ иимэ удхатай хоёрдохи мэдүүлэл нэмэхэ: "Тэрэшлэн багшын, эрдэмэй болон бусад зохёохы ажал ябуулганууд хари гүрэнүүдэй, уласхоорондын ба гадаадын эмхинүүдэй, гадаадын эрхэтэнэй ба харьяагүй эрхэтэнэй мүнгэнэй тоосоогоор, хэрбээ Россин Федерациин уласхоорондын хэлсэнүүдээр гү, али Россин Федерациин хуулар бусадай хараалагдаагүй байгаа хаань, бологдожо болохогүй."

2) иимэ удхатай 2.1-дэхи шэнэ зүйл нэмэхэ: "2.1. Депутат хүтэлэлгын зургаануудай, тэдхэлгын гү, али адаглалгын зүблэнүүдэй, гадаадын албан зургаанай аралжаанай бэшэ бусад зургаануудай ба Россин Федерациин дэбисхэртэ дээрэ хүдэлдэг тэрэнэй хуби байгуулгануудай ондоо зургаануудай бүридэлдэ, Россин Федерациин уласхоорондын хэлсэнүүдээр гү, али Россин Федерациин хуулига шийдхэбэринуудээр бусадай хараалагдаагүй байгаа хаань, орохо эрхэгүй."

Статья 2

1995 оной апрелиин 19-нэй 113-дугаарай "Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатай зэргэ тухай" Буряад Республикын Хуулиин 5-дахы статьягай 2-дохи зүйлдэ (Буряад Республикын Арадай Хуралай Хуулига дансанууд, 1995, № 4 (15); Буряад Республикын Хуулига шийдхэбэринуудэй суглуулбари, 2000, № 8 - 9 (12 - 13), 1 хуби; 2001, № 7 - 8 (26 - 27); 2002, № 5 (37), 1 хуби; № 13 (45); 2003, № 3 (48), № 11 (56); 2004, № 12 (69); 2005, № 12 (81); 2006, № 10 - 11 (91 - 92); "Бурятия" сонин, 1995, майн 12; 2000, апрелиин 25; 2001, июлиин 11; 2002, апрелиин 30, декабрийн 28; 2003, январин 5, мартын 27, апрелин 1, ноябрийн 29, декабрийн 6; 2004, декабрийн 3; 2005, декабрийн 23; 2006, ноябрийн 24; 2007, мартын 10, майн 15) иимэ удхатай хоёрдохи мэдүүлэл нэмэхэ: "Тэрэшлэн багшын, эрдэмэй болон бусад зохёохы ажал ябуулганууд хари гүрэнүүдэй, уласхоорондын ба гадаадын эмхинүүдэй, гадаадын эрхэтэнэй ба харьяагүй эрхэтэнэй мүнгэнэй тоосоогоор, хэрбээ Россин Федерациин уласхоорондын хэлсэнүүдээр гү, али Россин Федерациин хуулар ондоогоор хараалагдаагүй байгаа хаань, бологдожо болохогүй."

Статья 3

1996 оной июниин 19-нэй 313-дугаарай "Буряад Республикада нютагай өөһэдн хүтэлбэрин түлөөлэлгэтэ зургаанай зэргэ тухай" Буряад Республикын Хуулиин 5-дахы статьягай 3-дахы зүйлдэ (Буряад Республикын Арадай Хуралай хуулига дансанууд, 1996, № 13 (24); Буряад Республикын Хуулига шийдхэбэринуудэй суглуулбари, 2001, № 4 - 5 (23 - 24); 2002, №

3 (35); 2004, № 12 (69); 2005, № 12 (81); 2006, № 10 - 11 (91 - 92); "Бурятия" сонин, 1996, июлиин 18; 2001, майн 10; 2002, мартын 5; 2003, ноябрийн 29, декабрийн 6; 2004, декабрийн 8; 2005, декабрийн 24; 2006, ноябрийн 24) иимэ хубилалтануудыг оруулах:

1) "эрдэмэй, багшын гү, али зохёохы ондоо ажал ябуулгын" гэнэн үгэнүүдые "багшын, эрдэмэй ба зохёохы ондоо ажал ябуулгын" гэнэн үгэнүүдээр нэлгэхэ;

2) иимэ удхатай хоёрдохи ба гурбадахы мэдүүлнүүдые нэмэхэ: "Тэрэшлэн багшын, эрдэмэй ба зохёохы ондоо ажал ябуулга, хэрбээ Россин Федерациин уласхоорондын хэлсэнүүдээр гү, али Россин Федерациин хуулинуудаар бусадай хараалагдаагүй байгаа хаань, гадаадын гүрэнүүдэй, уласхоорондын ба гадаадын эмхинүүдэй, гадаадын эрхэтэнэй ба эрхэтэнэй харьяагүй нюурнуудай мүнгэнэй тоосоогоор бологдожо болохогүй. Депутат хүтэлэлгын зургаануудай, тэдхэлгын ба адаглалгын, бусад гадаадын аралжаанай бэшэ болон засаг зургаанай бэшэ зургаануудай соведүүдэй ба Россин Федерациин дэбисхэртэ ажалаа ябуулдаг тэдэнэй хуби байгуулгануудай бүридэлдэ, хэрбээ Россин Федерациин уласхоорондын хэлсэнүүдээр гү, али Россин Федерациин хуулинуудаар ондоо зүйлэй хараалагдаагүй байгаа хаань, орохо эрхэгүй."

Статья 4

2003 оной сентябрийн 17-ной 417-III дугаарай "Буряад Республикада муниципальна байгууламжануудай толгойлогшын хунгалта тухай" Буряад Республикын Хуулига (Буряад Республикын Хуулига шийдхэбэринуудэй суглуулбари, 2003, № 9 (54); 2004, № 12 (69); 2005, № 3 (72), № 12 (81); 2006, № 6 7 (87 - 88) № 8 - 9 (89 - 90); "Бурятия" сонин, 2003, сентябрийн 18; 2004, декабрийн 28; 2005, мартын 26; 2006, январин 4, июлиин 11, сентябрийн 26; 2007, мартын 15) иимэ хубилалтануудыг оруулах:

1) 5-дахы статьяда иимэ удхатай 9-дэхи зүйл нэмэхэ:

"9. Муниципальна байгууламжын толгойлогшо олзын хэрэг, мүн баһа түлэгдэдэг ондоо ажал ябуулга эрхилхэ эрхэгүй, багшын, эрдэмэй ба зохёохы ондоо ажал ябуулгаанаа бэшэндэ. Тэрэшлэн багшын, эрдэмэй ба зохёохы ондоо ажал ябуулга, хэрбээ Россин Федерациин уласхоорондын хэлсэнүүдээр гү, али Россин Федерациин хуулинуудаар ондоогоор хараалагдаагүй байгаа хаань, орохо эрхэгүй."

2) 16-дахы статьягай 13-дахы зүйлдэ иимэ удхатай гурбадахы ба дүрбэдэхы мэдүүлэлнүүдые нэмэхэ: Тэрэшлэн багшын, эрдэмэй ба зохёохы ондоо ажал ябуулга, хэрбээ Россин Федерациин уласхоорондын хэлсэнүүдээр гү, али Россин Федерациин хуулинуудаар бусадай хараалагдаагүй байгаа хаань, гадаадын гүрэнүүдэй, уласхоорондын ба гадаадын эмхинүүдэй, гадаадын эрхэтэнэй ба эрхэтэнэй харьяагүй нюурнуудай мүнгэнэй тоосоогоор бологдожо болохогүй. Тус зүйлдэ заагдан муниципальна байгууламжын хунгуулиин комиссийн гэшүүн гадаадын аралжаанай бэшэ болон засаг зургаанай бэшэ зургаануудай хүтэлэлгын зургаанай, тэдхэлгын гү, али адаглалгын соведүүдэй ба Россин Федерациин дэбисхэртэ ажалаа ябуулдаг тэдэнэй хуби байгуулгануудай бүридэлдэ хэрбээ Россин Федерациин уласхоорондын хэлсэнүүдээр гү, али Россин Федерациин хуулинуудаар ондоогоор хараалагдаагүй байгаа хаань, орохо эрхэгүй."

Статья 5

1995 оной сентябрийн 7-ной 191-1 дугаарай "Буряад Республикын Тоололгын палата тухай" Буряад Республикын Хуулига (Буряад Республикын Арадай Хуралай хуулига дансанууд, 1995, № 8; 1999, № 4; Буряад Республикын Хуулига шийдхэбэринуудэй суглуулбари, 2001, № 4 - 5 (23 - 24); 2004, № 12 (69); "Бурятия" сонин, 1995, октябрийн 10; 1990, апрелиин 14; 2001, майн 10; 2004, декабрийн 30; 2007, мартын 7) иимэ хубилалтануудыг оруулах гэбэл:

1) 5-дахы статьяда:

а) зургаадахы хубида иимэ удхатай хоёрдохи ба гурбадахы мэдүүлэлнүүдые нэмэхэ: "Тэрэшлэн багшын, эрдэмэй ба зохёохы ондоо ажал ябуулга, хэрбээ Россин Федерациин уласхоорондын хэлсэнүүдээр гү, али Россин Федерациин хуулинуудаар бусадай хараалагдаагүй байгаа хаань, гадаадын гүрэнүүдэй, уласхоорондын ба гадаадын эмхинүүдэй, гадаадын эрхэтэнэй ба эрхэтэнэй харьяагүй нюурнуудай мүнгэнэй тоосоогоор бологдожо болохогүй. Тоололгын палатын түрүүлэгшэ гадаадын аралжаанай болон албан зургаанай бэшэ зургаануудай хүтэлэлгын зургаанай, тэдхэлгын гү, али адаглалгын соведүүдэй ба Россин Федерациин дэбисхэртэ ажалаа ябуулдаг тэдэнэй хуби байгуулгануудай бүридэлдэ хэрбээ Россин Федерациин уласхоорондын хэлсэнүүдээр гү, али Россин Федерациин хуулинуудаар ондоогоор хараалагдаагүй байгаа хаань, орохо эрхэгүй."

б) арбан хоёрдохи хубида иимэ удхатай хоёрдохи ба гурбадахы мэдүүлэлнүүдые нэмэхэ: "Тэрэшлэн багшын, эрдэмэй ба зохёохы ондоо ажал ябуулга, хэрбээ Россин Федерациин уласхоорондын хэлсэнүүдээр гү, али Россин Федерациин хуулинуудаар бусадай хараалагдаагүй байгаа хаань, гадаадын гүрэнүүдэй, уласхоорондын ба гадаадын эмхинүүдэй, гадаадын эрхэтэнэй ба эрхэтэнэй харьяагүй нюурнуудай мүнгэнэй тоосоогоор бологдожо болохогүй. Тоололгын палатын түрүүлэгшын орлогшо гадаадын аралжаанай болон албан зургаанай бэшэ зургаануудай хүтэлэлгын зургаанай, тэдхэлгын гү, али адаглалгын соведүүдэй ба Россин Федерациин дэбисхэртэ ажалаа ябуулдаг тэдэнэй хуби байгуулгануудай бүридэлдэ хэрбээ Россин Федерациин уласхоорондын хэлсэнүүдээр гү, али Россин Федерациин хуулинуудаар ондоогоор хараалагдаагүй байгаа хаань, орохо эрхэгүй."

2) 6-дахы статьягай юнэдэхи хубида иимэ удхатай хоёрдохи ба гурбадахы мэдүүлэлнүүдые нэмэхэ: "Тэрэшлэн багшын, эрдэмэй ба зохёохы ондоо ажал ябуулга, хэрбээ Россин Федерациин уласхоорондын хэлсэнүүдээр гү, али Россин Федерациин хуулинуудаар бусадай хараалагдаагүй байгаа хаань, гадаадын гүрэнүүдэй, уласхоорондын хэлсэнүүдээр гү, али Россин Федерациин хуулинуудаар ондоогоор хараалагдаагүй байгаа хаань, гадаадын эмхинүүдэй, гадаадын эрхэтэнэй ба эрхэтэнэй харьяагүй нюурнуудай мүнгэнэй тоосоогоор бологдожо болохогүй. Тоололгын палатын аудиторнууд гадаадын аралжаанай болон албан зургаанай бэшэ зургаануудай хүтэлэлгын зургаанай, тэдхэлгын гү, али адаглалгын соведүүдэй ба Россин Федерациин дэбисхэртэ ажалаа ябуулдаг тэдэнэй хуби байгуулгануудай бүридэлдэ хэрбээ Россин Федерациин уласхоорондын хэлсэнүүдээр гү, али Россин Федерациин хуулинуудаар бусадай хараалагдаагүй байгаа хаань, орохо эрхэгүй."

Статья 6

1994 оной октябрийн 25-най 42-1 дугаарай "Буряад Республикын Конституционг Сүүд тухай" Буряад Республикын Хуулиин 11-дахы статьягай нэгдэхы шэнэ мүртэ (Буряад Республикын Арадай Хуралай хуулига шийдхэбэринууд, 1995, № 2 (13); Буряад Республикын Хуулига шийдхэбэринуудэй суглуулбаринууд, 2000, № 8 - 9 (12 - 13); 2002, № 1 (33); 2006, № 3 (84); "Бурятия" сонин, 2000, апрелиин 19; 2001, декабрийн 27; 2006, мартын 10) иимэ удхатай хоёрдохи ба гурбадахы мэдүүлэлнүүдые нэмэхэ: "Тэрэшлэн багшын, эрдэмэй ба зохёохы ондоо ажал ябуулга, хэрбээ Россин Федерациин уласхоорондын хэлсэнүүдээр гү, али Россин Федерациин хуулинуудаар ондоогоор хараалагдаагүй байгаа хаань, орохо эрхэгүй."

хуулинуудаар бусадай хараалагдаагүй байгаа хаань, гадаадын гүрэнүүдэй, уласхоорондын ба гадаадын эмхинүүдэй, гадаадын эрхэтэнэй ба эрхэтэнэй харьяагүй нюурнуудай мүнгэнэй тоосоогоор бологдожо болохогүй. Судья гадаадын аралжаанай болон албан зургаанай бэшэ зургаануудай хүтэлэлгын зургаанай, тэдхэлгын гү, али адаглалгын соведүүдэй ба Россин Федерациин дэбисхэртэ ажалаа ябуулдаг тэдэнэй хуби байгуулгануудай бүридэлдэ, хэрбээ Россин Федерациин уласхоорондын хэлсэнүүдээр гү, али Россин Федерациин хуулинуудаар ондоогоор хараалагдаагүй байгаа хаань, орохо эрхэгүй."

Статья 7

1999 оной августын 24-нэй 240-II дугаарай "Буряад Республикада эхин шатын судьянар тухай" 240-II дугаарай Буряад Республикын Хуулига 5-дахы статьягай 2-дохи зүйлдэ "Буряад Республикын Хуулига шийдхэбэринуудэй суглуулбари", 1999, № 3; 2000, № 15 (19); 2003, № 12 (57); 2004, № 12 (69); 2005, № 10 (79); "Бурятия" сонин, 1999, сентябрийн 10; 2000, декабрийн 5; 2003, декабрийн 27; 2004, декабрийн 28; 2005, октябрийн 12) иимэ хубилалтануудыг оруулах:

1) "эрдэмэй, багшын, литературын ба зохёохы бусад ажал ябуулгануудай" гэнэн үгэнүүдые "багшын, эрдэмэй ба зохёохы бусад ажал ябуулгануудай" гэнэн үгэнүүдээр нэлгэхэ;

2) иимэ удхатай хоёрдохи ба гурбадахы мэдүүлэлнүүдые нэмэхэ: "Тэрэшлэн заагдан ажал ябуулганууд, хэрбээ Россин Федерациин уласхоорондын хэлсэнүүдээр гү, али Россин Федерациин хуулинуудаар бусадай хараалагдаагүй байгаа хаань, гадаадын гүрэнүүдэй, уласхоорондын ба гадаадын эмхинүүдэй, гадаадын эрхэтэнэй ба эрхэтэнэй харьяагүй нюурнуудай мүнгэнэй тоосоогоор бологдожо болохогүй. Эхин шатын судья гадаадын аралжаанай болон албан зургаанай бэшэ зургаануудай хүтэлэлгын зургаанай, тэдхэлгын гү, али адаглалгын соведүүдэй ба Россин Федерациин дэбисхэртэ ажалаа ябуулдаг тэдэнэй хуби байгуулгануудай бүридэлдэ, хэрбээ Россин Федерациин уласхоорондын хэлсэнүүдээр гү, али Россин Федерациин хуулинуудаар ондоогоор хараалагдаагүй байгаа хаань, орохо эрхэгүй."

Статья 8

2003 оной апрелиин 25-най 287-III дугаарай "Буряад Республикада Хунгуулиин комисси тухай" Буряад Республикын Хуулиин 8-дахы статьягай 9-дэхи зүйлдэ (Буряад Республикын Хуулига шийдхэбэринуудэй суглуулбари, 2003, № 4 (49); 2006, № 3 (84), № 10 - 11 (91 - 92); "Бурятия" сонин, 2003, апрелиин 30; 2006, мартын 11, ноябрийн 24; 2007, июниин 5) иимэ удхатай хоёрдохи ба гурбадахы мэдүүлэлнүүдые нэмэхэ: Тэрэшлэн багшын, эрдэмэй ба зохёохы ондоо ажал ябуулга, хэрбээ Россин Федерациин уласхоорондын хэлсэнүүдээр гү, али Россин Федерациин хуулинуудаар ондоогоор хараалагдаагүй байгаа хаань, гадаадын гүрэнүүдэй, уласхоорондын ба гадаадын эмхинүүдэй, гадаадын эрхэтэнэй ба эрхэтэнэй харьяагүй нюурнуудай мүнгэнэй тоосоогоор бологдожо болохогүй. Комиссийн гэшүүн гадаадын аралжаанай болон албан зургаанай бэшэ зургаануудай хүтэлэлгын зургаанай, тэдхэлгын гү, али адаглалгын соведүүдэй ба Россин Федерациин дэбисхэртэ ажалаа ябуулдаг тэдэнэй хуби байгуулгануудай бүридэлдэ, хэрбээ Россин Федерациин уласхоорондын хэлсэнүүдээр гү, али Россин Федерациин хуулинуудаар ондоогоор хараалагдаагүй байгаа хаань, орохо эрхэгүй."

Статья 9

Тус Хуули албан ёһоор толилогдоһон үдэрһөө хүсэндөө орохо.

Буряад Республикын Президент А.В. ПОТАПОВ

Улаан-Үдэ хото 2007 оной июлиин 02

№ 2346-III

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральна директор - ахамад редактор А.А.АНГАРХАЕВ. Редактор Г.Х.ДАШЕЕВА. РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, Н.М.АНТОНОВ, М.В.КАЛАШНИКОВ (Буряад Республикын Правительство), Ф.П.БОТОНОВА, Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Т.В.САМБЯЛОВА (генеральна директорэй 1-дэхи орлогшо), Д.Б.ГУРОДАРМАЕВА (редакторай орлогшо), В.Г.ГОМБОЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, А.В.ОЧИРОВА, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА.

Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ хото, Каландаришвилиин үйлсэ, 23, Хэблэлэй байшан "Буряад үнэн". E-mail: unen@mail.ru

Газетэ хэблэлэй 4 хуудан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хамтын хэлэг - 30300. Хэблэлдэ тушаагдан саг - 17.00.

"Республиканска типографи" гэнэн ОАО-до бэлэн диапозитивүүднээ газетэ 680 хэлгээр хэблэгдэ. Директорэйнь телефон: 21-40-45. Б-0165-дахы номертойгоор бүрихэлдэ абтанхай.

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорэй-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорэй 1-дэхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшын - 21-68-08, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-64-36, 21-33-61, секретаридай - 21-60-21; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершнын» журналнуудай редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутгай ажабайдалай болон олонитын хүдэлмэрийн, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламн - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерийн - 21-23-67.

Редакцияда ороһон материалнууд шүүмжэлэгдээгүй, мүн автормуудтань бусаагдадаггүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнүүдэй бэшэлгыгезагайруулан ушарта автормууднын харюусалгатай. Редакциин нанамжа автормуудтай адли бэшэ байжа магад.